ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● *Serie nouă*

■ Anul XVII (LII) ■ Nr. 1 (427) ■ Ianuarie 2018 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Casetă scitică din aur pentru arcuri și săgeți (sec. VII î.Hr.)

Mihai Barbu

O, ce veste minunată: La Râmnicu Sărat există un domn discret care-ți poate îndeplini orice dorință. La domiciliu...

A doua aterizare a mingii între roșiile babei s-a soldat, după alte parlamentări, cu aruncarea-n scârbă a mingii peste gard. A treia oară "a fost prea de tot", a apreciat, în mod corect, bărbatul babei. Ăla s-a dus, ca un bărbat adevărat, în casă, a luat un cuțit mare, de bucătărie, și l-a înfipt, ca-ntr-un pepene, în biata noastră minge. Apoi a aruncat-o, direct din cuțit, peste gard. Mingea și-a dat ultima suflare chiar în fața noastră. Era asemeni unei smochine foarte coapte, după ce cădea lată, toamnă târziu, pe glia Râmnicului.

"Do you spend time with your family?" „Yes." „Good. Because a man who doesn t spend time with his family can be a real man"./ „Îți petreci timpul cu familia ta?" „Da." „E bine. Pentru că un bărbat care nu-și petrece timpul cu familia lui nu poate fi un bărbat adevărat." **(The Godfather/ Nașul)**

Când am întrebat-o pe soră-mea, Rodica, ce cadou vrea să-i fac de ziua ei mi-a răspuns simplu și la obiect: „Du-mă la Râmnic!" Râmnicu Sărat a fost locul vacanțelor noastre după ce veneam de la mare. Mamaia era avertizată din timp, prin vederi trimise de pe malul mării, că ne vom opri și pe la ea. Tata era băiatul ei preferat, Ionică cel frumos, care îi dăruise patru nepoți. Tata mare l-a cunoscut doar pe primul dintre ei și a murit de inimă, ridicând un sac de porumb, la moară. Cererea soră-mii era îndreptățită. Mai trăia tanti Aurica, sora mai mică a tatii, care a împlinit 96 de ani. E un record absolut de longevitate în familia noastră. Tot la Râmnic erau, pentru un sejur prelungit, în casa și grădina bunicii, și băiatul ei, Puiu Simescu cu Victoraș, nevastă-sa. Amândoi au lucrat, o viață, ca ingineri proiectanți de poduri și șosele. Așa că aveam toate motivele familiale să urcăm în mașină și, după 588 de km, să ajungem din Petroșani la Râmnic, via Sibiu.

Vacanțe, vizavi de Sifonăria din colț

Casa bunicii era pe strada Ștefan cel Mare, la nr. 49. În scrisorile și vederile pe care le scria, mama adăuga, în paranteză, pentru mai multă siguranță poștală: „Lângă sifonăria din colț". Odată, sifonăriile se numeau pretențios „fabrici de apă gazoasă". La Buzău, o astfel de fabrică se numea „Sănătatea" iar la Pîrscov, „Pantazi Giurgea". Acum, pe locul unde se ridica, falnică, acea sifonărie erau bălăriile cât un stat de om. Un gard înconjura locul dar bălăriile îl biruiau. Erau mult mai înalte decât el. Peste drum, e, acum, o brutărie, un fel de mic imperiu local, al d-lui Ovidiu. Mașinile și ambalajele ocupă o bună parte din stradă. Peste gardul din stânga casei unde locuia Mamaia se ridica, la fel de majestuoasă ca și brutăria dlui Ovidiu, casa unui domn care a lucrat în Ministerul de Interne. A ieșit la pensie cu o groază de bani în cont și a început să-și dedice cea de-a doua tinerețe, ridicării unui căsoi. O vreme a fost ocupat cu această construcție iar după ce a terminat-o, omul nu-și mai găsea locul. Era relativ june, bani avea căcălău, la fel de bine stătea și cu timpul liber. Cu ce-o să-și mai umple eternitatea unei pensii de fost ofițer? Deocamdată, îl umplea cu micii care sfârâie, mereu, pe grătarul din curte și cu lăzi de bere. Berea aia, cu gust puternic și amărui, îl facea să se simtă stăpân pe situație. Pe vremea vacanțelor noastre școlare, acolo stătea baba Lica, sora Mamaiei, și aprigul ei soț. Noi jucam fotbal în curte și trăgeam, din toate pozițiile, la o poartă fixată între un smochin și-un gutui. Când trăgeam prea sus, mingea lua o traiectorie ciudată și se oprea, de fiecare dată, între răsadurile cu roșii ale babei Lica. Urmau rugămințile noastre fierbinți adresate babei Lica pentru a ne înapoia mingea. Baba se lăsa greu dar, în final, intervenea Mamaia și aveam parte de un final fericit. A doua aterizare a mingii între roșiile babei s-a soldat, după alte parlamentări, cu aruncarea-n scârbă a mingii peste gard. A treia oară "a fost prea de tot", a apreciat, în mod corect, bărbatul babei. Ăla s-a dus, ca un bărbat adevărat, în casă, a luat un cuțit mare, de bucătărie, și l-a înfipt, ca-ntr-un pepene, în biata noastră minge. Apoi a aruncat-o, direct din cuțit, peste gard. Mingea și-a dat ultima suflare chiar în fața noastră. Era asemeni unei smochine foarte coapte, după ce cădea lată, toamnă târziu, pe glia Râmnicului. Acțiunea virilă a moșului ne-a întristat peste măsură. Cum n-am avut o minge de rezervă, n-am mai avut altă distracție decât să tragem câte-o carte din biblioteca vărului nostru mai mare.

"Povestea unui om adevărat". În cartea lui Boris Polevoi și-n viață

Așa am făcut cunoștință cu „Tânăra Gardă", cu „Povestea unui om adevărat" și cu eroii din "Marea bătălie de la Iazul mic". După masă, Mamaia ne punea să dormim în camera cu geamlâcul la stradă. Era o penitență atât de grea că n-am reușit, mai niciodată, s-o ducem la îndeplinire. Seara mergeam la televizor, la unchiul Vasile, zis „Țigărilă". „Țigărilă" era fratele mai mic al Tatii, care juca fotbal și lucra la contabilitatea Fabricii de țigarete din Râmnicul Sărat. El îi trimetea tatii niște țigări lungi de-un metru, scoase direct de pe linia de fabricație, înainte de a fi tăiate și ambalate. El, cu tanti Lilica, stătea în partea opusă a străzii Ștefan cel Mare. Cu el a fost o întreagă poveste. Unul dintre motivele întoarcerii noastre la Râmnic a fost și lămurirea tristei sale povești. Am aflat târziu, după ce am terminat liceul, adevărul (parțial) despre unchiul nostru care ar fi uneltit împotriva ordinii sociale. „Executarea sentinței a început la data de 14 februarie 1959 și expiră la data de 11 02 1966. Sus numitul a fost condamnat pentru faptul că, în perioada anilor 1956-1959, în discuțiile pe care le purta față de elemente dușmănoase din anturajul său în repetate rânduri și-a manifestat speranța că în curând se va schimba regimul democrat-popular din RPR. A elogiat puterile imperialiste afirmând că SUA dispune de forțe mari și poate distruge oricând URSS. Cu ocazia discuțiilor învinuitul Barbu Vasile a elogiat modul de viață din trecut calomniind în același timp regimul democrat - popular din RPR afirmând că populația ar duce o viață de mizerie. Deasemenea, în dese rânduri, a adus injurii și calomnii la adresa conducătorilor de partid și de stat din țara noastră. În anchetă și în instanță a recunoscut faptele pentru care a fost trimis în judecată, fapte ce au fost dovedite cu depozițiile a șase martori". Vărul nostru nu îl menționa niciodată în autobiografiile pe care trebuia să le depună, în fiecare an, la facultate. Noi, deasemenea, nu am aflat nimic concret despre acest unchi al nostru, scos total din autobiografii și din poveștile familiei. El era, mereu, Cel Absent de la întrunirile familiale și din viața noastră de zi cu zi. Târziu, după ce am citit, scrisorile Mamaiei adresate Tatii și Mamei noastre am fost extrem de surprins să văd că ea aștepta, mereu cu speranță, orice nouă plenară, orice nou congres al partidului. Mi s-a părut nefiresc ca Mamaia, nevastă de jandarm, să aștepte cu interes mărturisit lucrările unui partid care a tăiat pensiile jandarmilor și, ulterior, și pe cele ale urmașilor lor. Enigma acesta am vrut s-o dezleg în acele zile de vară toridă, în casa bunicii din Râmnic. Vărul meu intrase în posesia dosarului de la CNSAS și era dornic să-l parcurgem împreună, să-l punem cap la cap, cu amintirile noastre despre Cel Absent. Am răsfoit filele puține ale dosarului și am aflat ceea ce trebuia să aflăm. I-am căutat mormântul în cimitirul din Râmnic și nu l-am mai găsit. Vărul meu își amintea că se afla sub un copac mare. Administrația l-a tăiat și n-am mai putut afla locul. Așa că el va mai rămâne doar în inimile noastre cât vom mai face umbră pământului și, cu puțin noroc, pe acest colț de hârtie îngălbenit de vreme.

Iubirea la râmnicenii sărați. De ieri și de azi

Tanti Aurica, sora mai mică a tatii, are 96 de ani și mintea limpede. Am rugat-o să-mi povestească cum și-a cunoscut alesul. „Pe atunci stăteam la țară, la Fetești. În tot Feteștiul era, îți poți închipui?, doar o mașină mică. Tinerii de atunci se distrau pe la nunți și pe la baluri. Erau mai multe tarafuri de lăutari care se întreceau între ele ca să binedispună ascultătorii. Cei care voiau să-și întemeieze o familie participau, încercându-și norocul, la cât mai multe nunți și la felurite baluri din localitate și împrejurimi. Tata era jandarm și avea în subordine șapte comune: trei de-o parte, patru de-altă parte a Dunării. Îl știa multă lume și aveam de onorat multe invitații. Domnu' Neculai era un văr de-al tatii din Fetești. Lucra la CFR, în orașul Călărași, și i-a zis tatii că are un amic, coleg de serviciu, și ce-ar fi dacă... Așa se face că dl. Titi, însoțit de pețitorul Neculai, a venit cu o cutie de bomboane și cum mie îmi plăceau bomboanele mi-am zis că poate o fi având omul vreo fabrică". „Și iubirea?", am întrebat eu, dornic să relatez o poveste de dragoste înfiripată pe malul Borcii, acolo unde-și făcea veacul aprigul bandit Terente. Pe atunci, mă asigură mătușa, „amorul venea după căsătorie, cu timpul. Mai pune și tu de la tine...", îmi zice ea, făcându-mi cu ochiul. Timpul a trecut, bunicul a ieșit la pensie, iar unchiul nostru, Titi Simescu, a ajuns șef de gară la Râmnicu Sărat. Băiatul său, Puiu Simescu, își aduce aminte cum bunicul nostru venea de pe strada Ștefan cel Mare, aflată nu departe de gară, se așeza pe o bancă și aștepta să-l vadă pe ginerele lui cum venea, în falnica uniformă a CFR-ului, să salute acceleratele sau rapidul care treceau, la oră fixă, prin gara lor mică. Atunci, bunicul intra în vorbă cu unul și cu altul ca să poată spune, când prindea momentul potrivit, „Uite, șeful gării e chiar ginerele meu!" Am ținut, după mai bine de o jumătate de secol de la trecerea lor în lumea umbrelor, să revăd, alături de vărul meu, gara din Râmnic. Era aproape pustie. (Când am revenit la Petroșani am văzut pe laptop o ecranizare rusească după „Steaua fără nume" a lui Mihail Sebastian și am înțeles perfect ce eveniment însemna într-o gară, dintr-un târg de provincie, așteptarea unui tren de mare viteză.) Am întrebat de șeful gării pe un om ce-și făcea de lucru pe peron. Ne-a asigurat că trebuie să vină. A venit și l-am rugat să ne arate și nouă acea placă de marmură din biroul său unde sunt trecuți toți șefii de gară. „Vă interesează cineva anume?", s-a interesat el. „Da, desigur". Și i-am povestit ce și cum. „Îmi pare familiar numele", ne

(continuare în p. 31)

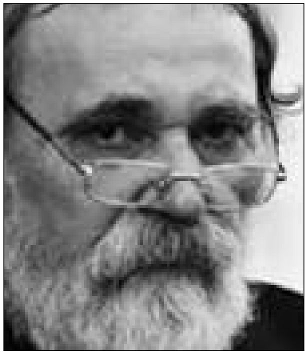
reportaj

Momente și schițe din viața literară

O nouă revistă

La sfârşitul anului ce tocmai a trecut, a apărut o nouă revistă: *Antilethe*, cu o redacţie care are în frunte pe Mihaela Albu – director fondator, Dan Anghelescu – redactor-şef şi Marius Chelaru – secretar general de redacţie. Revista este dedicată rememorării exilului românesc. Acest prim număr cvadruplu este dedicat lui Vintilă Horia, cele 120 de pagini reprezentând în fond o adevărată monografie dedicată cunoscutului scriitor, cuprinzând evocări ale acestuia, apoi reviste româneşti din exil în care a publicat, referinţe critice, corespondenţă, restituirea unor texte originale traduse în română, interviuri etc. Într-o vreme în care încă suntem departe de a recupera integral literatura exilului, de a o cunoaşte, această revistă e mai mult decât binevenită.

Aurel Pantea - laureatul celui de-a 27-a ediţie a Premiului Naţional de Poezie "Mihai Eminescu" pentru Opera Omnia Botoşani – 15 ianuarie 2018

La 15 ianuarie 2018, în cadrul unei ceremonii solemne din sala mare a Teatrului Mihai Eminescu din Botoșani, poetul Aurel Pantea a primit Marele Premiu Opera Omnia Mihai Eminescu. El a fost alesul dintre cei şapte nominalizaţi: Nora Iuga, Nichita Danilov, Ovidiu Genaru, Ioan Moldovan, Aurel Pantea, Marta Petreu şi Liviu Ioan Stoiciu**.** Opera poetului a fost elogiată de criticul Al. Cistelecan. În cuvântul de mulţumire, laureatul a spus, printre altele:

"Primele mele lecturi din literatura universală se datorează unui poet, prieten bun, născut în acelaşi an cu mine, Vasile Dan. El mi-a dat să citesc, la 14 ani, lecturi grele. Pentru mine, care citeam Coşbuc, Vasile Alecsandri, Nichita şi Eminescu, citeam lecturi paupere şi întâmplătoare. Vasile Dan a fost cel care m-a şocat, cel care a pus literatura universală în faţa ochilor mei. Aşa am citit prima dată Paul Celan, Trakl, Albert Camus, Dostoievski, astea au fost primele mele lecturi. Acele lecturi au lăsat urme profunde în scrisul meu, numai că până la identitatea mea lirică s-au scurs câţiva ani de după lecturile recomandate de Vasile Dan, până când am ajuns la Facultatea de Litere din Cluj, unde am cunoscut mediul revistei studentesti Echinox. În viaţa fiecărui om există întâlniri decisive, de răscruce pentru evoluţia sa, pentru metamorfozele vieţii sale ca om simplu sau ca scriitor. Acest om, acest al doilea om pe care l-am întâlnit, este Ion Pop, poetul, profesorul, criticul şi istoricul literar remarcabil. Ion Pop este cel care a îndrumat, a instruit, care a participat la formarea câtorva zeci de scriitori importanţi din literatura română contemporană".

Aurel Pantea s-a născut pe 10 martie 1952, la Cheţani, judeţul Mureş. A absolvit Facultatea de Filologie a Universităţii "Babeş-Bolyai" Cluj (1972-1976), în timpul studenţiei fiind redactor la revista *Echinox*. După absolvire, a fost profesor la Borşa-Maramureş şi Alba Iulia (1976-1983), corector la ziarul *Unirea* din Alba Iulia (1980-1984).

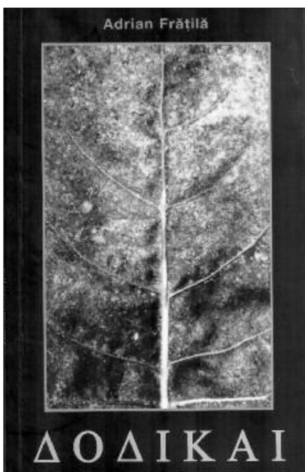
În prezent este conferenţiar dr. la Universitatea "1 Decembrie 1918" din Alba Iulia. Din 1989 este redactor al revistei Vatra din Târgu Mureş. Din 1990 este redactor-şef al revistei „Discobolul" din Alba Iulia. Este preşedintele Filialei Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România.

A publicat volume de poezii: *Casa cu retori*, Bucureşti, Editura Albatros, 1980; *Persoana de după-amiază*, Cluj, Editura Dacia, 1983; *La persoana a treia*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1992; *Negru pe negru*, Editura Arhipelag, 1993; *O victorie covârşitoare*, Editura Paralela 45, 1999; *Aceste Veneţii, aceste lagune* (antologie), Editura Axa, 1999; *Negru pe negru (alt poem),* Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, 2005; *Negru pe negru* (antologie), Editura Limes, 2009; *Nimicitorul*, Editura Limes, 2012; *Recviem pentru tăceri şi nimiciri* (antologie), Editura Tipo Moldova, 2013; *O înserare nepământeană*, Edit. Arhipelag 21, 2014; *În urmă se sting toate luminile* (antologie), Editura Charmides, 2014, *Opera poetica*, Ed. Paralela 45, 2016.

AL CISTELECAN:

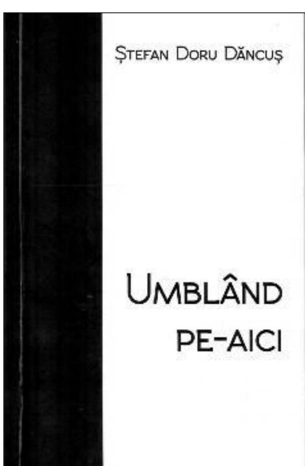
„De puţine ori în poezia noastră s-a avîntat cineva atît de departe în peisajul informelor interioare, năzuind să atingă limfa originară a fiinţei şi visceralizîndu-şi psihismele atît de convulsiv şi de grotesc. Aurel Pantea porneşte, de regulă, tehnic vorbind, de la o stare definită precipitat şi tranşant, deschizînd poemele cu un vers peremptoriu, cu dicţie de blazon. Dar poemul său se ambalează abia cînd atinge infrastructura acestei stări „limpezi" printr-un plonjon în abisul senzaţiilor."

Carte nouă

Adrian Frăţilă – *Dodikai* (Editura Măiastra, 2016)

Adrian Frăţilă este un bun poet, dar unul discret, trăind de-o viaţă la Târgu Jiu, adică în „Amarul Târg" nemurit de Gheorghe Grigurcu. Este laureat al Premiului *Luceafărul* pe 1978, fiind în fond un optzecist marginal şi atipic, are mai multe volume publicate, dar nu este, din păcate, un bun manager al promovării poeziei sale. Acesta este cel mai recent volum al său şi autorul se simte dator să ne explice pe pagina de gardă titlul cărţii, aşadar cheia în care trebuie citită: „În practica dodikai – oficiată la temple din Atica – spectacolele erau desluşite în foşnetul frunzelor şi în murmurul apelor, iniţiaţii pătrundeau astfel în dimensiunea ascunsă a lucrurilor". Aceasta ar fi, de fapt, chiar menirea poeziei dintotdeauna – lucru pe care ni-l sugerează poetul. Citind volumul, constaţi că, în textele sale, Adrian Frăţilă respectă în credinţă arta poetică expusă în fraza de mai sus. Un singur exemplu, cu poemul *Umbra*, unde găsim în doar opt versuri un drum esenţial de la fizic la metafizic şi înapoi: „Acolo parcă este cineva -/O umbră parcă leagănă o stea//Vă jur, acolo s-a-nălţat ceva/Un fel de linişte care plângea/Un plânset adâncit în sinea sa -/îngenunchere de lumină grea//Doamne, această grea lumină nu-i/Decât un om căzut în palma lui." Nimic de cotidian, nimic anecdotic, nimic narativ – totul mergând la esenţă, lucru rarisim în poezia de azi. Textele sunt, pe cât de scurte şi concentrate, pe atât de tensionate: „Eu sunt/Un câmp imens/De lupte grele - //Aceste răni/Se muşcă/Între ele". O asemenea poezie are nevoie şi de o „haină" pe măsură, ceea ce editorul i-a oferit poetului: o carte în ţinută grafică de lux.

Ştefan Doru Dăncuş – *Umblând pe-aici* (Editura Singur, 2017)

Ştefan Doru Dăncuş este un moroşan falnic din Ieudul nemurit de Ioan Es. Pop, dar ajuns în Sud, la Bucureşti, stabilit apoi la Târgovişte, este poet şi editor, dar şi supravieţuitor cu o biografie deloc liniară şi plictisitoare. Acestea rezultă şi din volumul *Umblând pe-aici*, un jurnal nedatat strict ca la Radu Petrescu, de pildă, un jurnal scris nervos, neliniştit, tensionat, în dialog permanent cu Dumnezeu. Îşi face mai multe autoprezentări deloc poetice şi cu atât mai puţin cabotine, ci sincer şi la modul frust: „Oamenii vin, mi se alătură, mă trădează şi pleacă. Am devenit OM, port straiele lui Isus. Puternic. Sigur şi expus. Curajul de-a suporta şi măreţia – şi insulta. Partea nevăzută sunt aceste foi în care imaginea e adevărată: plâng, mă tem, am insomnii, am grija zilei de mâine etc." Ziceam că e în permanent dialog cu Dumnezeu, dar nu doar în dialog, ci îi şi dă raport Atotputernicului de care, altfel, nu se teme, ştiindu-se om curat: „Dumnezeu şi-a aruncat puterile într-o fiinţă pipernicită care nu poate decât scrie, care are telefon mobil doar pentru a obţine păsuiri, amânări, că nu are bani să plătească toată nebunia pe care o îndură. Nu-l lăsa să moară în faţa oamenilor, e de ajuns că L-ai dat pe Isus pe mâna ăstor babe care bârfesc zilnic despre cine şi cum a fost El. Sper să citeşti acest raport scris cu timpul meu de viaţă, de fiinţă pe cale de a deveni execrabilă şi infatuată ca ele". Cartea lui Ştefan Doru Dăncuş este un excelent document despre viaţa unui scriitor din neliniştitul început de secol XXI. **(DAD)**

In memorian: LUIZA PETRE PÂRVAN

S-a stins din viaţă Luiza Petre Pârvan, critic şi teoretician literar, profesoară de Teoria Literaturii la Facultatea de Litere a Universităţii din Piteşti, după mai mulţi ani de rezistenţă în faţa unei boli necruţătoare. Născută în 9 decembrie 1943, în Slatina, s-a stabilit în Piteşti după absolvirea Facultăţii de Filologie din Timişoara şi a Facultăţii de Limbi Străine din Bucureşti. În 1977 şi-a luat doctoratul cu teza *Structuri şi modele stilistice satirice în poezia romantică*. A publicat o serie de volume exegetice în care îmbină teoria literaturii cu stilistica: *Critica literară în secolul XX. Orientări moderne* (1993), *Cercetări de poetică şi stilistică* (1994), *Scurtă introducere în teoria textului* (1996), *Don Quijote - un meta-roman* (2000), *Strategii textuale şi argumentative* (2002) ş.a.

Membrii Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România îţi exprimă regretul profund pentru dispariţia tragică a Luizei Petre Pârvan. Dumnezeu s-o odihnească în pace!

Gheorghe Grigurcu

„O eternitate de-atîtea ori remaniată”

■ A. E.: „Creația: o credință întrupată”. O credință în ce? „În creație, desigur”.

■ Acest copăcel flexibil, delicat, abia împrimăvărat, de pe coama de deal din spatele casei, pare că-n ardoarea sa ar vrea să imite vîntul.

■ Ipoteză. Dumnezeu te purifică uneori prin durere nu pentru că ai păcate la activ, nu pentru că ești în continuare pecabil, ci pentru că tu ești tu. Pentru a-ți consolida energia identității.

■ Cîntecul pitulicei europene este format din peste 700 de note diferite pe minut, putînd fi auzit de la o distanță de 500 metri.

■ „Cînd mă analizez, mă detest. Cînd mă compar, mă declar mulțumit” (Pascal).

■ Individ între două vîrste, oricum înclinat deja către senectute, căutînd, pe micul ecran unde-l pot urmări în ultimele săptămîni, modalitățile unei afirmări la care pare a ține enorm. Țîșnește cînd spre un naționalism actualizat, cînd spre „trecutul măreț”, cînd spre formalismele bisericești. Are ceva de aliment care a zăcut multă vreme în cămară. Joacă instinctiv pe o singură carte: cea a unei figuri desuete, venite parcă de departe, spre a profita de fapt nu de justețea unei argumentații evident ruginite, ci de atenția ce i s-ar putea acorda pitorescului său asumat.

■ A. E.: „Echivocul acestei poezii: are aerul că ne spune ceva, totuși nu ne spune nimic, are aerul că nu ne spune nimic, totuși ne spune ceva”.

■ „Greșelile unui om mare se deosebesc de greșelile unui om de rînd prin aceea că de obicei se pot explica prin însușirile lui bune” (Blaga).

■ Peisaj actual. „Valoarea și notorietatea sunt brutal și total separate, succesul public, gloria unui scriitor sunt influențate în măsură nesemnificativă de calitatea literară în sine a scrierilor sale. Se vînd amețitor de bine volume terne ale unor vedete discutabile, știute de la televiziuni sau literatură proastă cu titluri pentru handicapați *(«Suge-o, Ramona!»)*. Scriitorii merituoși rămîn captivi într-un cerc al lor, despărțiți de marele public, trăiesc într-un fel de rezervație, într-un ghetou, într-o lume strîmtă și închisă, sub o cupolă de sticlă cu aer (cît de cît) respirabil, oricum, departe de cei care ar trebui să fie destinatarii efortului lor livresc. De ce această ruptură?” (*România literară*, 2017).

■ Și alt peisaj, actual de asemenea: „Acum de ce încep economiile de la carte și artă? Pentru că omul politic român este un imbecil, barbar și anticultural. Cine ar fi dispus să nu mă creadă să binevoiască a asculat discursurile parlamentare sau a citi articolele de gazetă ale oamenilor noștri politici. Cum să ceri simpatie pentru artă și cultură unor oameni care nu sunt în stare să închege o frază, care nu se pot ridica o clipă deasupra meschinelor interese și intrigi de culise” (Liviu Rebreanu, în 1923).

■ Cu cît îți dai seama că trebuie să te desparți irevocabil de bunurile materiale ale vieții, cu atît te atașezi mai dureros de cele sufletești de care ai avut parte. Ele se configurează într-un ultim refugiu al ființei, aidoma unei mici biserici din vecini pe care simți nevoia de-a o frecventa. Chiar dacă o găsești adesea închisă.

■ E în această după-amiază un ceas de armistițiu în mica lume de care aparții. În consecință, foaia albă privește aproape cu amabilitate neputința ta de-a scrie.

■ Norocul se înscrie în intemporalitate. Norocul și timpul, factori incompatibili.

■ „James Berkland, un geolog american, pretinde că poate prevesti un cutremur cu o acuratețe de 75 %, doar citind ziarul, la rubrica «animale pierdute» și corelînd aceste date cu ciclurile Lunii. Înaintea unui cutremur major, cîinii cu auz foarte bun încep să dispară cu două săptămîni înainte. Urmează pisicile și purcelușii de Guineea. Berkland a fost dat afară de la un institut de geologie pentru că a prezis cutremurul din 1989 de la Loma Prieta, Nordul Californiei, după metoda sa «neștiințifică». Deși s-a dovedit exactă” (*România liberă*, 2017).

■ Găsim la acest poet o tactică a gratuității atît de minuțios elaborată, atît de rigidă, încît devine, fără voia sa, o poznașă tendențiozitate.

■ O umilință infatuată, o infatuare umilă.

■ Îmi spune un fost coleg de facultate, pe care nu l-am reîntîlnit de aproape cinci decenii: „Clujul e acum ca o rudă care s-a îmbogățit și nu vrea să mai știe de mine”.

■ Durerea, teribil mod de a-ți îngădui să întrevezi inocența originară.

■ Un portret al lui Alexandru George: „Era bolnav de glorie literară, nu putea înțelege absoluta mea indiferență – la soarta scrisului meu, mă certa că mă irosesc în activitățile frivole – critica literară – în loc să mă dedic literaturii de imaginație, cum făcuse el. Faptul că lumea literară îl considera un critic de primă mînă și un prozator de a a doua, a constituit drama vieții lui. Mi-amintesc un drum cu automobilul, după o masă copioasă sub egida BNR-ului. Reveneam, pe undele unui vin copios, Eugen Simion, Fănuș Neagu și cu mine. Aproape de casă, gata să-mi iau rămas bun de la comeseni, îl aud pe unul dintre ei cam în felul: «-Ce-o mai fi și acel personaj care se crede romancier, Alexandru George?». Cu gîndul că nu voi lipsi a transmite. Nu-i vorbă și caracterizările pe care li le făcea George nu erau mai blînde. Avea acest har. Sau cum să-i zic? De pildă, despre Nina Cassian zicea că a fost pîrțul parfumat al comunismului. În afară de mine, nu exista un critic mai sec al operei lui Marin Preda. În cel mai deplin acord ne confruntam în permanență, dînd dovadă de cruzime, mai adesea îl împiedicam, în ultimul moment, să obțină un punct. Dar nu se supăra. Și mi-era ușor să fiu bunul prieten al unui om ce socotea a trăi printre dușmani de moarte” (Barbu Cioculescu).

■ Se străduiește să uite cît mai repede o grămadă de lucruri spre a și le putea reaminti.

■ Atingînd absolutul ființei noastre, iubirea este eternă. Aparent, doar aparent aceasta se poate estompa, poate cădea în uitare, întrucît eternitatea sa nu poate fi percepută în permanență, astfel cum un astru, deși știm că există, nu e totdeauna vizibil.

■ „Nimeni, nici însuși destinul nu atacă cu inima ușoară o pasiune” (Jean Giraudoux).

■ Te vei întreba oare în momentele finale, cu o ilimitată uimire: asta a fost, asta a fost tot? Dar uimirea însăși n-ar fi atunci o inocență regenerată, expiatoare?

■ „De mii de ani oamenii produc vin roșu, alb și roz. Iată că, mai nou, companiile spaniole au lansat pe piață vinuri de toate culorile, inclusiv bleu, verzi, galbene și portocalii. Totul a început după ce, anul trecut cercetătorii de la Universitatea din Țara Bascilor și de la compania Azti Techencalia au creat pentru prima oară vinul albastru. Ei au folosit pentru aceasta antocianină, un pigment natural din pielea strugurilor pentru a manipula culoarea vinului. Vinurile «curcubeu», în toate culorile, se bucură deja de mare succes pe piață, în Spania. Acestea costă între 20 și 90 de euro” (*Click* 2017).

■ Cutuma, acea calmă aglomerare a măruntelor acte zilnice, ajunge a reprezenta o milostivire a cantității care ne poate consola în privința neajungerilor calității.

■ Supraviețuire de melc cu cochilia distrusă.

■ „Ceea ce împiedică astăzi orice progres este scepticismul subtil care șoptește într-atîtea urechi că nimic nu e destul de bun ca să merite să fie îmbunătățit. Dacă lumea e bună, atunci noi suntem revoluționari; dacă lumea e rea, trebuie să fim conservatori. Oricît de frivole ar putea părea încercările mele, ele sunt, totuși, sincere, pentru că se străduiesc să reamintească oamenilor că lucrurile trebuie iubite mai întîi și apoi îmbunătățite” (G. K. Chesterton).

■ S-ar putea ca, în pragul sfîrșitului, să-ți recapeți candoarea. Dar ar fi o candoare îmbibată de milă și groază, o candoare tragică.

■ Luciditatea: o stare elementară. Abia visul se deschide spre complexități.

■ Deoarece dinții castorilor nu se opresc din creștere pe parcursul întregii lor vieți, aceștia trebuie să roadă constant pentru a-i menține la o lungime ușor de gestionat. Emailul incisivilor unui castor conține fier, astfel că ei sunt mai rezistenți la acizi decît smalțul dinților la mamifere.

■ Coșmar nocturn. Torturat de un text al meu pe computer, doldora de erori. Cu cît încerc a-l amelioara, cu atît erorile se înmulțesc năzdrăvan, dîndu-i o înfățișare monstruoasă. Nu-l recunosc, nu mă mai recunosc. Frazele, cuvintele formează o pastă lipicioasă care se extinde. Nebuloasa ei, interpusă între mine și lume, mă deprimă cumplit. Ce să fac? Am obligația predării apropiate a articolului. Pare a nu mai exista nici o soluție. Sculîndu-mă din pat dimineața, am încă senzația penibilă a unei realități. Dar aruncîndu-mi ochii pe fereastră, ce văd? Un curcubeu peste dealul din față, semn prompt al pacificării oferite de starea de veghe.

■ „Cel care se îndoiește de dragostea sa are tot dreptul să se îndoiască, ba chiar e obligat să se îndoiască, de tot restul care ar trebui să conteze mult mai puțin” (Freud).

■ Un neadevăr nu e neapărat o minciună. Poate fi doar o formă prin care un adevăr se caută pe sine ori doar o formă prin care o minciună se caută pe sine.

■ Neîntîmplatul, cum o mare sumă de bani cu care ești dator la o bancă și pe care n-o mai poți achita. Negreșit, sfîrșitul vieții ar fi mai suportabil dacă n-ai avea în față spectrul acestei datorii.

■ „Ori de cîte ori port o discuție mai mult sau mai puțin interesantă despre artă, doresc din toată inima să pot distruge tot ce-am scris și s-o iau de la capăt: totul nu-mi apare decît ca un șir de «debuturi ratate». Vorbind în termeni muzicali, nu e – nu a fost niciodată – în tonalitate, înțelegeți ce vreau să spun? Să ne închipuim că într-o dimineață rece, cîntați la un instrument; aveți impresia că totul a sunat corect, pînă cînd, deodată *vă dați seama* că v-ați încălzit – abia atunci înseamnă că ați început să cîntați. Oh, cît de prost m-am exprimat! Cît de confuz și chiar negramatical!” (Katherine Mansfield).

■ A. E.: „Vai, vai, cerurile Infernului, cele atît de chemătoare!”

■ Nu lăsa zilele să dispere. Umple-le cu ceva, pînă la refuz. Munca e în acest caz materia cea mai onestă în raport cu ființa, prin naturalețea aservirii sale față de ființă.

■ Leonardo da Vinci dormea douăzeci de minute la fiecare patru ore.

■ „Mai ceva ca în filme! Poliția italiană l-a demascat pe Stefan Cernetic (57 de ani) că nu este prinț al Muntenegrului, Albaniei, Serbiei și Voievodinei, cum se pretinde. După ce a plecat de la niște hoteluri de lux fără să plătească, s-a descoperit, după zeci de ani că acesta este în realitate un om de rînd, născut în Italia. De altfel, se spune că Cernetic a inventat tocmai că are origine nobiliară pentru a beneficia de privilegii, cum ar fi vacanțe și petreceri de lux, unde era invitat datorită rangului său, despre care nimeni nu își putea imagina că e fals. Cernetic a participat la cursele de Formula 1 de la Monaco, cu un șeic și supermodele. A luat masa cu prințesa Irina a Greciei și Danemarcei, la Atena. Se întîlnea cu prințul Albert de Monaco și membri ai marilor familii aristocratice, Savoia, Habsburg și Hohenzollern, potrivit elespaniol.com. În urmă cu doi ani, i-a acordat, în mod fals, un titlu de contesă de Giglo actriței Pamela Anderson (49 de ani), care a îngenuncheat în fața lui. Cernetic a inventat o întreagă poveste pentru a susține că are origine nobilă. Spunea că este chiar descendentul împăratului Constantin cel Mare, care a domnit între anii 306-337. De asemenea se dădea drept șeful casei regale a Muntenegrului. Călătorea în întreaga lume într-un Mercedes negru cu steagul muntenegrean și cu o falsă insignă regală. Avea și blazon nobiliar pe care figurau castele din Transilvania. Se caza gratis la hoteluri de lux, participa la petreceri de fițe pe iahturi, pînă i s-a înfundat” (*Click*, 2017).

■ Smerirea nu e o umilire minimalizatoare a ființei, ci, conform cu ceea ce Rudolf Otto numea „sentimentul stării creaturale”, o transpoziție a acesteia în credință, o radioasă confirmare de sine prin credință asumată.

■ A. E.: „Nimic de făcut: normalitatea noastră, cea multidealizată, e o mixtură de factori dumnezeiești și demonici”.

■ A. E.: „Pentru a te apăra de teroarea viitorului, bucură-te de ceea ce a și venit”. Dar dacă n-a venit nimic? „Cu atît mai bine!”.

■ 22 noiembrie 2016. Încă un cerșetor de pe stradă, căruia i-am dat cîțiva lei, mi-a zis: „Sunteți un om bun”. De-aș fi cu adevărat...

■ „Cred că nimeni nu bănuiește ce anume constituie fondul tristeții mele. Cum să spun? Este imposibil de spus și pare ridicol. O voi spune totuși. Aș fi vrut să fiu un sfînt. Asta-i tot. Nu mai pot să adaug nimic. O mare parte din viața mea nu-mi seamănă. Simt intens că trec necontenit alături de cel care aș fi vrut să fiu și, într-un fel, omul acela există, se află acolo și-i trist, iar tristețea lui este și a mea” (Julien Green).

■ Moment negru. Un bilanț atît de amar, o solitudine atît de pustiitoare, încît îți e rușine să le împărtășești lui Dumnezeu. De ce să-L mai împovărezi și tu?

■ Dacă ai fost un tînăr veritabil, rămîi toată viața un tînăr. Dacă ai fost un copil veritabil, rămîi toată viața un copil.

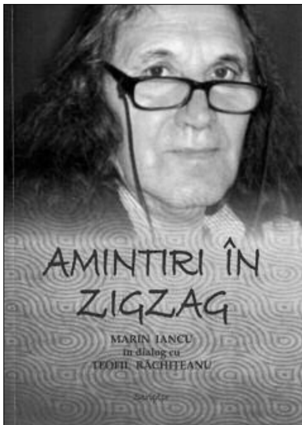
■ O eternitate de-atîtea ori remaniată, încît devine plină de ifose, snobă.

Cu cît îți dai seama că trebuie să te desparți irevocabil de bunurile materiale ale vieții, cu atît te atașezi mai dureros de cele sufletești de care ai avut parte. Ele se configurează într-un ultim refugiu al ființei, aidoma unei mici biserici din vecini pe care simți nevoia de-a o frecventa. Chiar dacă o găsești adesea închisă.

Nicolae Oprea

Originalitatea acestui volum de memorialistică prin intermediar nu decurge doar din „zigzagul” amintirilor cu conţinut dramatic. Evocările sunt deseori întrerupte prin interpolări poetice sau transcrieri din corespondenţa scriitorului cu cititorii săi (T. R. fiind, cum se vede, un epistolier împătimit, numai lui Bogza i-a trimis peste o sută de scrisori), printre care şi personalităţi de talia Rosei Del Conte, care i se adresează reverenţios: „Nobile prieten întru Eminescu”.

Cronica literară

Viaţa poetului – cât un roman

Un poet ardelean şcolit la Filologia clujeană de la sfârşitul anilor ’60 – care a împlinit luna aceasta 75 de ani– trăieşte de vreo patru decenii retras în satul natal, Răchiţele, dinspre vârful Munţilor Apuseni, dezamăgit de degradarea societăţii româneşti (în comunism şi postcomunism), ca un pustnic ademenit de armonia Naturii. Un istoric şi critic literar bucureştean foarte laborios în ultima vreme, privilegiat de vecinătatea satului său natal cu al poetului singuratic, reuşeşte să-l scoată din izolare, provocându-l la un dialog prelungit despre viaţa sa densă în evenimente dramatice. Astfel s-a concretizat editorial *Amintiri în zigzag // Marin Iancu în dialog cu Teofil Răchiţeanu* (Ed. Scriptor, Cluj-Napoca, 2016), un volum de memorialistică mediată, astfel mai natural în substanţa lui, evitând retuşurile autobiografice.

Cum mărturiseşte în debutul *Amintirilor*, Teofil Răchiţeanu nu a lipsit din Munţii Apusului decât în timpul studiilor liceale (la Huedin) şi universitare (la Cluj): „Eu sunt prin toată fiinţa mea un om al Muntelui, înţelegând prin acest cuvânt Apusenii sau Munţii Apusului, cum, în toate scrierile mele, îmi place să-i drăgălesc. Peisajele Apusenilor s-au impregnat în fiinţa mea, le-am asimilat, dar şi ele pe mine. Odată ce le-ai văzut şi, în cazul meu, şi trăit, peisajele Apusenilor nu pot fi uitate.” Născut într-o familie numeroasă, poetul de mai târziu a avut o copilărie nefericită, învăţând de la 9 ani să-şi câştige existenţa (şi banii de şcoală) prin muncă istovitoare. A fost, mai întâi, plantator de puieţi în munţi. „Puieţii plantaţi de mine atunci au crescut, iar acum ei alcătuiesc adevăraţi tineri codri prin care, la anii de acum, care sunt ai senectuţii, deseori rătăcesc în căutare de pace, linişte ori singurătate. Să umbli prin codrii plantaţi de propria-ţi mână. E un sentiment ce nu se poate descrie prin cuvinte.” Înaintând în vârstă, trudeşte printre tăietorii copacilor din pădurea sălbatică, apoi ajunge plutaş şi cioplitor de grinzi. În nopţile lungi de iarnă – îşi aminteşte -, neavând chibrituri în casă, trebuia să vegheze focul din vatră să nu se stingă. Recunoaşte acum: „au fost anii unei şcoli a vieţii care mi-au fortificat trupul şi sufletul”. L-au călit şi confruntările cu moartea pe care le povesteşte pe îndelete. La 5 ani, a căzut din podul şurei înalte, izbindu-se de o piatră de temelie, dar iese din comă ca prin miracol, după ce tatăl îi meşterise sicriul. La 12 ani, muşcat de un şarpe veninos, este salvat de un pădurar care aplică leacul din bătrâni, îngropându-i piciorul muşcat în pământ până la asfinţitul soarelui. La începutul liceului, este prins de o furtună puternică pe când muncea în munţi şi se hotărăşte să părăsească adăpostul de sub un brad uriaş cu câteva clipe înainte ca trăsnetul să-l distrugă în flăcări.

Dar evenimentul tragic care i-a marcat nefast existenţa este uciderea tatălui său de un aşa-zis anticomunist din munţi în anii ’50. Teofil Răchiţeanu demontează mistificările istoricului Marius Oprea care îl reabilitează cu fast pe Şuşman ca „erou al moţilor”; a şi publicat o carte despre acesta, *Cazul Şuşman în judecata răchiţenilor*. Poetul reaminteşte, după declaraţiile martorilor, cum fostul primar şi bogătaş rapace înainte de 1944 i-a ucis tatăl nevinovat cu bestialitate („a fost dezbrăcat complet, iar Şuşman, cu un cuţit, i-a tăiat pe viu, nasul, urechile, i-a făcut *buzunare* în piele şi a pus în ele sare, pentru ca suferinţele să-i fie cât mai mari”), aruncându-i trupul într-o văgăună a munţilor numai pentru că îl bănuia pe Petrea lui Indrei că ar fi colaborat cu Securitatea să-i prindă pe partizani. A rămas în urma lui o familie obidită, cu o mamă însărcinată şi alţi 9 copii de întreţinut în jurul ei. Cutremurător este, în acest sens, documentarul din *Anexe*, un interviu cu mama poetului, Mina Purcel, din 2004, difuzat la RTV Cluj. Reţin un fragment, transcris de reporter în limbajul popular al nonagenarei muntence: „Io atâta am plâns în plâns în viaţa mé, că, daca-aş strânje tăte lacrimile, aş şi putut face o vale (...) Bărbatu-mneu iera mort, Securitaté credé că-i cu Şuşman, pă mine mă bâté să-i spui unde s-ascunde şi când vine acasă, iera vat de viaţa mé, că nu mai ştiém ce să mă fac. Mi-aş şi luată zâlele, da nu putem, că rămânéu pruncii. Mulţi îmi zâceu „muiere de bandit”, după pruncii mnei strâgau „pui de bandiţi”, tătă lumé să feré să vorovască cu mine ca şi cum aş şi fostă cu ciumă şi să teméu să nu să prindă şi pă iei.” Sunt de reţinut şi alte evenimente dramatice din acest autentic roman al vieţii: moartea prematură a surorilor şi fraţilor săi; tentativa eşuată de a trimite la „Europa Liberă” ciclul de elegii *Satul care* moare; controlul Securităţii care îi confiscă manuscrisele. Adăugând şi episodul de interes istorico-literar *Castelan la Ciucea* din anii când a lucrat ca ghid la Muzeul „Octavian Goga”.

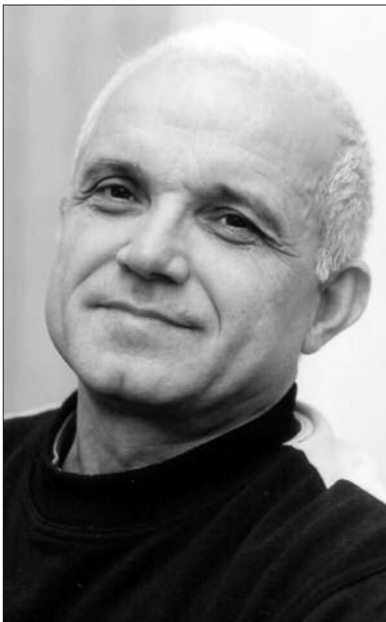
Încadrabil în generaţia şaizecistă, solitarul poet a debutat în revista „Tribuna” din 1964, iar după cinci ani publică primul volum *Elegii sub stele* în colecţia emblematică a generaţiei, „Luceafărul” („debut nesemnificativ; el conţinea poezii scrise în anii liceului” – menţionează retrospectiv autorul). Va reuşi să mai publice până în ’89 doar două volume: *Somn de Voevod* şi *Planete de Melancolie*. În studenţie, se ataşează de întemeietorii *Echinoxului* şi participă frecvent la întrunirile cenaclului, împreună cu ceilalţi scriitori în devenire din promoţia sa: Horia Bădescu, Radu Ulmeanu, Mircea Borcilă, Aurel Sasu ş.a. A fost coleg de facultate cu Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Gheorghe Pituţ şi Matei Gavril, dar tinerii poeţi de stirpe ardeleană au ales să se transfere la Bucureşti, în sprijinul carierei literare. În anii 1969-’74 a publicat sporadic în revista studenţească (înfiinţată în decembrie 1968), ratând momentul de vârf al colaborării spre sfârşitul intervalului. Era programat să publice un grupaj de „zece din cele mai frumoase poezii pe care le scrisesem” – în pagina 5 din *Echinox*, proiectată de Ion Pop ca una de consacrare -, dar este respins de cenzorii clujeni. Poetul are curajul să sustragă pagina interzisă din redacţie şi să trimită „şpaltul cu poemele proscrise” lui Geo Bogza, a cărui autoritate nu putea fi ştirbită de cenzura comunistă în acea vreme. În rubrica lui săptămânală din „Contemporanul”, acesta publică o tabletă de susţinere , reproducând şi două poeme din grupaj. Mâna protectoare întinsă de Bogza poetului necunoscut din provincie este de-a dreptul benefică, într-un moment de criză existenţială prin care trece acesta. Trăind la limita subzistenţei câţiva ani după absolvirea facultăţii în aşteptarea unui post de redactor („mi-am târât viaţa pe străzile Clujului, fără slujbă, fără bani, fără masă şi casă, fără speranţe, dormind pe la prieteni”), Răchiţeanu este bântuit de gândul sinuciderii, fiind salvat în ultima clipă de prietenul său de-o viaţă Mircea Borcilă.

În contextul rememorării întâlnirilor admirabile cu Bogza, Marin Iancu îşi întreabă interlocutorul despre modelele sale, observând portretele lui Eminescu, Avram Iancu şi Geo Bogza deasupra mesei de scris din Răchiţele. Cele trei personalităţi sunt considerate „super-modele”, „oameni integri”, „de o moralitate exemplară, oameni de la care am învăţat cu adevărat iubirea de neam”. Despre jertfa lui Avram Iancu – „un Rege Lear al Ardealului”, supranumit inspirat de Octavian Goga -, Teofil Răchiţeanu a scris o carte întreagă de poeme, *Patimile după Iancu* (2008). Iar poetul naţional este recunoscut ca spirit modelator întru lirism: „Eminescu mi-a fost, de acolo din eternitatea lui, dascălul suprem într-ale Poeziei.” Nu e greu de remarcat că lirica poetului contemporan s-a sedimentat după paradigma eminesciană, cel puţin în poemele impregnate de tristeţe existenţială şi melancolie. În ce-l priveşte pe mentorul său din contemporaneitate, poetul din munţi recunoaşte: „L-am venerat. Geo Bogza a fost în anii tinereţii mele un model de moralitate, un etalon al conştiinţei de scriitor, un generos şi un altruist, gata să intervină oricând în apărarea unui semen al său aflat la ananghie. În ipostaza asta mi-a fost dat mie să-l cunosc îndeaproape.”

Confesiunea poetului (definind poezia ca „act de singurătate”) se prelungeşte în veritabilă proză lirică, atunci când omul Muntelui şi al Pădurii simte că se integrează organic în peisajul sublim pe care îl străbate: „Codru de fagi bătrâni, prin care, de ceasuri, umblu în neştire, de unul singur, pătruns de măreţia, de liniştea lui nemăsurată. Mă opresc într-un târziu locului, stau acolo mut, şi împrejurul meu fagi înalţi, drepţi, ţesându-şi în văzduh ramurile, într-o frăţească îmbrăţişare. Stau acolo, nici nu mai ştiu de când, picioarele mi se prelungesc în pământ, caută acolo sprijin, în adânc, prin rădăcini; din braţe, din umeri mi se desfac ramuri care se întreţes în văzduh cu alte ramuri, liniştea e înaltă, solemnă, marmoreană, şi liniştea aceea curge prin mine – fluid nevăzut – misterios, care poate e însăşi veşnicia... Codru de fagi bătrâni,, frunza toată căzută la pământ, într-un strat gros, intens-ruginiu, prin care paşii mei se afundă, pierduţi, şi foşnetul, în urmă, al frunzelor moarte, nepământean parcă, străbătând prin ramurile de tot dezgolite, învăluindu-mă cu lumina lui dulce-ostenită, alinătoare, blând-auroasă, liniştindu-mi sufletul, topind în el angoase, doruri, suspine, iluminându-mă...” În altă parte, poetul mărturiseşte că Muntele înseamnă pentru el Destin: „Oriunde m-aş afla, în oricare alte punct geografic, m-aş simţi un neajutorat, dacă n-aş avea în spatele meu munţii. Muntele este temelia fiinţei mele.” Fascinat de poezia naturii, el este convins că ritmul peregrinărilor montane imprimă ritmul poemelor sale: „în peregrinările mele prin munţi, în ritmul paşilor se nasc ritmuri ale poemelor mele, cuvintele vin şi se aşază, murmurate, descântate, de un gând al meu îngânate, pe coala albă de hârtie, fiecare la locul lui, hărăzit parcă dinainte. Nu există plimbare în munţi din care să nu mă întorc acasă cu un vers, cu o imagine, cu o idee din care răsare, în cele din urmă, un poem”.

Originalitatea acestui volum de memorialistică prin intermediar nu decurge doar din „zigzagul” amintirilor cu conţinut dramatic. Evocările sunt deseori întrerupte prin interpolări poetice sau transcrieri din corespondenţa scriitorului cu cititorii săi (T. R. fiind, cum se vede, un epistolier împătimit, numai lui Bogza i-a trimis peste o sută de scrisori), printre care şi personalităţi de talia Rosei Del Conte, care i se adresează reverenţios: „Nobile prieten întru Eminescu”. Dintre versurile transcrise (unele pur ocazionale) reţin un fragment dintr-un gen de pastişă actualizată după *Doina* eminesciană, ilustrând dispreţul poetului faţă de „organizaţia de impostori” a Parlamentului: „Au venit, vai, activiştii/ Şi s-au făcut hoţi-miniştri,/ Din borfaşi şi din rataţi/ Se făcură deputaţi,/ Din pârliţi de cartofori/ Se făcură senatori,/ Din hingheri şi gunoieri/ S-au făcut consilieri, „Vai de biet român săracul”/ Iar dă îndărăt ca racul!/ De la Timiş pân’ la Iaşi,/ Plină-i ţara de borfaşi/ Din Arad la Măgurele/ Plină-i ţara de lichele” etc. În plus, biografia poetului este proiectată semnificativ pe fundalul monografiei satului românesc din Munţii Apusului. Iconografia anexată dialogului din *Amintiri în zigzag* jalonează fidel traiectoria existenţei sinuoase a poetului vieţuind sub presiunea istoriei. Apar în fotografii – pe lângă peisajele mirifice – mai mulţi dintre scriitorii prieteni care au poposit în căsuţa construită de Răchiţeanu - după ce revine în *spaţiul-matrice* - în cadrul pitoresc de la Apa Obârşiei, începând cu Geo Bogza, apoi: Horia Bădescu, Mircea Borcilă, Mircea Popa, Marcel Mureşeanu, George Vulturescu, Marin Iancu şi regretatul Alexandru Vlad. Personajul principal din imagini este, firesc, poetul pe care prozatorul echinoxist din urmă l-a fixat în nuvela sa *Teofil*; conturat ca personaj şi de Viorel Cacoveanu în romanul *Învinşii*. În *Amintiri în zigzag*, Teofil Răchiţeanu îndeplineşte simultan rolurile de autor şi personaj, cu totul remarcabil în ambele ipostaze.

Liviu Ioan Stoiciu

Cu gândul la o retragere definitivă…

Anul 2017 mi-a pus în brațe trei cărți originale (romanul „Transfer", Editura Polirom; jurnalul-poem „Ajuns din urmă", Editura Junimea și volumul de versuri „Efecte 2.0", Editura Tracus Arte). Plus volumul trei din Opera Poetică (Editura Cartea Românească). A fost un record personal, care anunță finalul — am de gând să mă retrag de tot din viața literară, în primul rând să nu mai public nici o carte! Chiar dacă am în sertare manuscrise (poezie, proză, eseuri, jurnal, publicistică, interviuri, „înscrisuri") care ar putea oricând să definitiveze cărți noi inedite. Am anunțat asta la Târgul internațional de carte Gaudeamus, în 24 și 26 noiembrie 2017, la lansarea de la Tracus Arte și de la Cartea Românească. Sper să reușesc să mă țin de cuvânt, să mă eliberez. Având aceste patru cărți apărute în 2017 pe masă (cu posibilitatea să apară cronici literare la ele), anul 2018 va fi un an de tranziție, dacă pot să spun așa (lasă că în 2018 sunt alegeri la Uniunea Scriitorilor, care ar putea să aducă schimbări radicale, dacă Nicolae Manolescu nu va mai candida la președinția ei; schimbări cu care eu nu voi mai fi compatibil, pot să pun pariu, știind că funcțiile continuă să scoată pe tapet tot felul de glorii ciudate scriitoricești; și în condițiile în care clona Uniunii Scriitorilor, aceea condusă de Cristian Teodorescu, a anunțat că va contesta în justiție alegerile Uniunii Scriitorilor din 2018). În 19 februarie 2018 eu împlinesc 68 de ani, ajunge — ce am avut de spus, am spus, atât mi s-a dat, „ținut cu capul la cutie", mai mult nu s-a putut. Sunt resemnat (predestinat „stoic", nu?), pun punct.

„Efecte 2.0" e a 16-a mea carte de versuri, aici mă opresc. I-am tot auzit pe criticii literari că sunt… prolific. E un motiv în plus să nu mai public de aici înainte cărți, n-are rost să plictisești critica literară, care are îndreptată atenția către autorii de succes (cărora nu le reproșează nimic; eu nu fac parte dintre acești autori). E o lehamite generală legată de lectura poeziei, oricum, mai bine te lipsești… Dacă ar face toți scriitorii ca mine, să nu mai publice cărți, critica literară n-ar mai avea obiect la zi (dar ar putea să continue să bată apa în piuă cu cărțile apărute *până azi*), te pomenești… Volumul de versuri „Efecte 2.0" a apărut la invitația lui Ioan Cristescu, directorul Editurii Tracus Arte, editură de top (îi mulțumesc și pe această cale; domnia sa e și managerul extraordinar al MNLR; nu-mi vine să cred că MNLR a devenit o instituție-cheie, cu activități de care profită în primul rând scriitorii în viață, retribuiți pentru colaborări ; sigur, are noroc și de un primar general al Bucureștilor „deschis", care e membru al Uniunii Scriitorilor; la MNLR a apărut și un teatru nou), invitație făcută acum vreo doi ani, am tot ezitat să-l scot pe piață, știind că nu mai interesează pe nimeni ce scriu. Am intrat într-un unghi mort, din care e mai bine să nu ies… Am scos totuși „Efecte 2.0", am trimis cartea în aprilie 2017 pe e-mail și i-am spus lui Ioan Cristescu să schimbe titlul cărții dacă nu-i place, mi-a răspuns că-i place (dar să nu-l întreb de ce; nu l-am întrebat, fiindcă și așa eu habar nu am ce e cu acest 2.0, degeaba am dat o explicație în fruntea cărții, apropo de Web 2.0). Acest 2.0 a avut un efect teribil asupra directorului Editurii Tracus Arte: a uitat cartea în sertarele inboxului (conform DEX, inbox egal căsuță poștală electronică), ba chiar a uitat că i-am și trimis-o, deși mi-a confirmat primirea (e adevărat, i-am scris că n-am nici o grabă cu apariția cărții mele). La sfârșitul verii, după șase luni, am dat timid un telefon să întreb ce se mai întâmplă cu volumul „Efecte 2.0". Cum adică, i-am trimis lui acest volum? Natural, „am rămas interzis" — vi l-am trimis din aprilie, mi-ați confirmat primirea. Să fie iertat, mă roagă să i-l retrimit, că s-a rătăcit între zecile, miile, sutele de mii de e-mailuri primite. Calm, i l-am retrimis, că eu sunt mereu pățit, nimic nu decurge normal la mine, trebuie împiedicat, dat cu capul de pereți. Rămâne ca Mircia Dumitrescu să facă o copertă, dar trebuie ținut cont că doamna care îi transpune lucrările electronic pe copertă e în concediu. Asta e, aștept. Într-o zi sosește și coperta la „Efecte 2.0", efectiv mă sperii când o văd — o insectă uriașă care face pe dirijorul (acoperind toată coperta). Numai nu mi-am făcut cruce, i-am scris imediat că eu am oroare de insecte și că n-au ce să caute pe coperta cărții mele, chiar dacă e semnată de maestrul Mircia Dumitrescu… M-am tot gândit apoi că insecta aia uriașă e un greier văzut printr-un observator astronomic, dar ce să caute un greier pe coperta unei cărți prăpăstioase, cum e cartea mea? Am luat seama că titlul cărții, „Efecte 2.0" e de vină, transformând insecta într-un monstru în viziunea maestrului… După o altă perioadă, când pusesem cruce cărții, imaginându-mi că s-au supărat și editorul Ioan Cristescu și maestrul Mircia Dumitrescu, primesc o variantă de copertă — aceasta apărută, n-am mai avut nimic de comentat (cu literele titlului „Efecte 2.0" văzute tot prin lupă și ieșirea în evidență a căluțului siglei Tracus Arte). O carte, altfel, superb tehnoredactată și tipărită.

În sfârșit, nesperat, la Târgul de carte Gaudeamus a apărut și volumul 3 din Opera Poetică, cu totul nesperat, la Editura Cartea Românească. Colecția Opera Poetică e inițiată și coordonată exclusiv de Călin Vlasie, care în 2017 a preluat Cartea Românească și a anunțat că se desparte de Editura Paralela 45 (unde au apărut primele cărți din colecție; eu am apărut aici cu primele două volume din Opera Poetică). Personal, mă așteptam să îngroape proiectul editării cărților mele în această colecție, în condițiile în care Opera mea Poetică a trebuit să apară în mai multe volume (nu într-unul, cum s-a întâmplat cu ceilalți colegi de colecție). Îi mulțumesc și pe această cale editorului Călin Vlasie pentru bunăvoința și generozitate. Volumul trei cuprinde numai trei cărți ale mele, „La plecare" (2003), „pam-param-pam / adjudu vechi" (2007) și „Craterul Platon" (2008). Rămân necuprinse în colecția Opera Poetică ultimele mele patru cărți: „Pe prag / Vale-Deal" (2010), „Substanțe interzise" (2012), „Nous", 2015 și „Efecte 2.0", nu-mi dau seama dacă pot forma un ultim volum din Opera Poetică, depinde de editor… Interesant (am observat și la lansarea de la Gaudeamus), volumul 3 din Opera Poetică începe cu volumul „La plecare", scris și publicat anume să mă despart de această lume — la 53 de ani eram pe buza prăpastiei, reintrat în circuitul obsesiei sinuciderii (am mai avut o asemenea perioadă în anii tinereții; în 1973, am tot subliniat, epuizând șapte tentative de sinucidere), convins că numai așa pot „să scap de toate" (obsesie care nu mă părăsea în nici o zi, în nici o oră). Firește, dacă scriu aceste rânduri, nu înseamnă că nu m-am ținut de cuvânt, ci că… așa a vrut Doamne-Doamne… Acum, în 2018 (când sinuciderea nu mi se mai pare o soluție morală să scap de mine însumi), vin și mă iluzionez că din 2019 mă retrag de tot din lumea noastră literaturizată, care ba m-a înălțat, ba m-a trântit de pământ de mi-au mers fulgii, și că n-o să mai public nici o carte. *Așa să-mi ajute*… (Etc.)

20 decembrie 2017. BV

Într-o zi sosește și coperta la „Efecte 2.0", efectiv mă sperii când o văd — o insectă uriașă care face pe dirijorul (acoperind toată coperta). Numai nu mi-am făcut cruce, i-am scris imediat că eu am oroare de insecte și că n-au ce să caute pe coperta cărții mele, chiar dacă e semnată de maestrul Mircia Dumitrescu… M-am tot gândit apoi că insecta aia uriașă e un greier văzut printr-un observator astronomic, dar ce să caute un greier pe coperta unei cărți prăpăstioase, cum e cartea mea?

Poemul de colecție

Ion Cristofor

Arborele cu femei

Cine va veni să ne mântuie?
Bufnița din copacii scufundați în ceața periferiei,
Lucrurile bătrâne aruncate în foc,
Peștii pe care i-am înșirat pe o sfoară la soare?

Aveam în curte un arbore încărcat cu femei
Dacă va înflori în toamna asta târzie
Sau iernile când cufundat în apele somnului visez Atlantida
Să nu-l tăiați, fiii mei!

Spuneți-i că doctorul Freud a avut multă dreptate
Dar asta nu i-a folosit la nimic.

Constantin Voinescu

Like gramatica

A debutat cu primul său volum

De Crăciun, românii dobândesc o viziune hipocoristică asupra meniului, diminutivând – din teama de a nu mânca mult – orice aliment din meniu: *o gustărică cu tobiță, jumărele, șunculiță, piftiuță și țuiculiță*, apoi *o ciorbică de perișoare cu pâinică la tăviță, sărmăluțe cu mămăliguță și smântânică, cârnăciori, fripturică din mușchiuleț cu castraveciori la borcănel,* câteva *feliuțe de cozonăcel*, mai multe *păhăruțe de vinișor, cafeluțe la ibricel*. Și un *trifermențel*! Zice Ion Ghica: Îi plăcea cu deosebire ciorba de știucă fiartă în zeamă de varză acră cu hrean.

Un bucătar – nu cred că era ***chef***, fiindcă tot el toca și ceapă – explica într-o emisiune tv., împletind vorba cu fapta, cum se gătește o salată de legume, cu carne. Mai atent la vorbă decât la faptă, apreciam disertația culinară, bucuros că nu trebuie să înghit odată cu apetisanta salată autohtonă și vreun nesărat ingredient lexical. Până la carne, când am băgat de seamă că nici bucătăria românească tradițională nu s-a putut sustrage invaziei clișeelor lingvistice: ***la nivel de legume***, zice *cheful*, ați văzut ce trebuie pus în castron, așa că ***la nivel de carne*** veți alege singuri ce vă place. Nouă ne place, maestre, să schimbi borcanul cu șabloane lexicale și să spui, de pildă, ***pe probleme de carne***… Zice Creangă: Numai în grădina ursului… se află sălăți de aceste!

Hai și noi la craiul, dragă,/ Și să fim din nou copii! – grăiește Eminescu, impunând interjecției ***hai*** valoare verbală, cu sens imperativ – să mergem! Sugerând îndeosebi mișcarea, interjecția ***hai*** a deprins apucături de verb, fiind pe cale să se așeze chiar într-o paradigmă: ***haide/ haidem/ haideți***, așa cum o întâlnim la Eusebiu Camilar: Haidați, camarazilor… haidați… Haidem în țară! Alteori, la Creangă, de pildă, repetată, exprimă ideea de înaintare lentă: Și hai, hai! hai, hai! către sară am ajuns la bunicul David. Cu origini turcești, *haydi*, interjecția a ajuns și la bulgari, fiind rostită întocmai ca la noi, *haide*, dar și la greci, *áide*. Nu lipsește, ritualic și familiar, nici de la ciocnitul paharelor, Hai noroc!, dar nici din cunoscuta formulă de salut: Hai noroc, (flăcăi!). De unde se va fi ivit, probabil, și noua formulă-șablon: ***Hai pa***! Zice Caragiale: Aida-de! Coana Veta! Mie-mi spui? N-o știu eu?

În fruntea primelor zece flori (plante) recurente în lirica populară, se află ***laleaua*** (turcescul *lâle*): *Foaie verde ș-o lalea,/ Când eream* (sic!) *în floarea mea,/ Zburam ca o turturea.* Urmează ***pelinul***, cu etimon bulgăresc: *Pelin beau, pelin mănânc,/ Pe pelin seara mă culc* – cum zice o veche doină ardelenească. Vine la rând ***busuiocul***, tot bulgăresc, *bosilek*, dar și sârbesc, *bosiljak*: *Foaie verde busuioc,/ Dragu-mi-i în sat la joc*… și latinescul ***mărăcine*** (*marrucina*): *Foaie verde mărăcine,/ Frică mi-e că mor ca mâine.* Pe la mijloc se așază ***lipanul*** (bulgărescul *lepjan*): *Foaie verde ca lipanu´,/ De trei ori potcovii calu´*, ***năutul*** (turcescul *nohud*): *Foaie verde bob năut,/ Tot am zis mă duc, mă duc*… și ***sipica*** (slavonul *š i p ŭ k ŭ* – trandafir)*: Foaie verde și-o sipică,/ Trenule, mașină mică*… În ordine, ultimele trei locuri sunt ocupate de ***mac*** (bulgărescul *mak*): *Foaie verde foi de mac/ Spune, neică, ce să fac?*, de ***bujor*** (bulgărescul *božur*): *Foaie verde de bujor,/ Mi-a trimis bădița dor*… și de ***avrămească*** (bulgărescul *avran*): *Foaie verde de-avrămească,/ Leliță cârciumărească,/ N-ai o fată mai frumoasă/ Să ne servească la masă?* …

Aflăm, de pe facebook, că cineva ***a debutat*** cu ***primul său volum de poezii.*** De ce s-o fi grăbit așa de mult și n-o fi așteptat să debuteze cu al treilea sau chiar cu al patrulea volum, nu ni se explică. Explică însă dicționarele că ***a debuta*** (franțuzescul *débuter*) are trei sensuri: 1 a începe o acțiune, 2 a începe o carieră artistică sau literară, 3 (despre un autor) ***a publica prima lucrare***. Zice Negruzzi despre Alexandru Donici: … debutând prin „Căruța poștei"… traduse apoi „Țiganii" de Pușkin.

litere

Tedy Arman

Tedy (Teodor) Arman s-a născut în anul 1982, la Dej. Studii liceale la Cluj Napoca, studii de artă (sculptură) neterminate la Universitatea Naţională de Arte Bucureşti. A publicat poezie în „Cuvântul", „Paradigma", fiind remarcat de Marin Mincu şi în „Steaua" sub numele de Teddy Burada. Sunt texte pe care le consideră, însă, „mizerabile". A frecventat la Bucureşti, între 2002-2004, un cerc poetic cu studenţi „de la arte", care nu a produs nume notabile. Dar care *„ (...) a menţinut o stare, pentru că dacă vrei să fii un artist plastic bun, să nu neglijezi poezia; şi jazzul*". A fost şi perioada în care a citit multă poezie, de-a valma, autori de toată mâna. Debut cu o carte de *poezie concretă*, „Lampa cu suflet" (*Seelenlampe*), în Germania (2015). Din decembrie 2016 s-a stabilit, „pentru o perioadă doar", în Israel. Textele de faţă fac parte din volumul „Biela", în curs de apariţie la Editura „Charmides".

Pentru cei care vor să intre în teritoriul poeziei, dar nu ştiu ce teme ar trebui să abordeze, Tedy Arman le propune, soluţii practice, iată o parte dintre ele, orizontul pare nelimitat: *poezii reţetă, poezii amenzi, poezii interdicţii, poezii note de plată, poezii facturi, poezii necrolog, poezii declaraţii de iubire, poezii declaraţii de război, poezii buletine de analize medicale, poezii pentru şi de pe pereţii toaletelor publice, poezii anunţuri pe scara blocului, poezii bilete de tramvai, poezii bilete de tren, poezii anunţuri în gară, poezii documente din sectorul administrativ, poezia reţete de dulceaţă, poezii paşaport, poezii certificat de deces, poezii articole pentru ziar, poezii reclamă turistică, poezie pentru înjurat, poezii bancuri, poezii reclame pentru călătorii spre nicăieri, poezii reclamă pentru călătorii exotice, poezii reclamă pentru negustorii de ghete, poezii acte de naştere, poezii carte de identitate, poezii anunţuri care deviază circulaţia, poezii îndemn la muncă, poezii semeseuri, poezii acte contabile, poezii de inscripţionat pe bani* etc. etc.

(AAG)

A treia mărturisire a mecanicului George Bucnici, din Deda

Voi aţi făcut dragoste
în faţa unui motor în funcţiune?
Eu, da, cu grasa Marlena
de la vopsitorie,
a fost aşa de rapid
că nu am avut timp
nici să îmi iau minimele precauţii
să nu ne descopere careva
că putea oricine să intre
la mine în atelier,
aşa, din senin,

am aşezat-o pe masa de montaj
alături era bancul de probe
pentru motoarele reparate
ea chiţcăia,
George, George, oare e bine ce facem?

şi motorul funcţiona alături
în probe,
era viu, viu
şi nu ştiu cum
mi s-a făcut ruşine.

Solenoid

Motto: *„Ca nişte mâini cu degete tunse/ de două ori răsucite ca o lucarnă din cer,/ în palme negre, tomnatice,/ pomii cerşeau dezrădăcinarea/ de la Marele Temnicer"*

Constant Tonegaru

Solenoidul, o!

O serie de curente circulare
de acelaşi sens şi intensitate
la
distantă egală unul
de altul
aşa în cît să formeze o
suprafaţă cilindrică
şi care în practică se realizează
printr'o sîrmă
în elice
al cărei capăt e întors
înapoi
paralel cu cilindrul
pe afară sau prin înăuntru
aşa încît curentul
să vie şi să iasă
prin acelaşi punct.
Această sîrmă posedă
calităţile magnetuluĭ.

Lista lui Maier

De cumpărat:

parmezan (pachet de 500 grame)
carne tocată, vită plus porc cam un kilogram
paste cu busuioc (italieneşti)
sos cu chili
şi sos de ardei gras
o sticlă cu vin dar, atenţie, sec !!!!
dafin (un pacheţel, atât)
două conserve de fasole roşie (sau 3?)
cremvurşti (cu 80 la sută carne de porc!)
iaurt (cu 3,5 grăsime!)
mazăre fină (un kilogram)
peşte marinat (nu la borcan, ia 300 de grame!)
ceapă roşie
scobitori (nu din plastic!)
şerveţele (albe, eventual cu flori roşii, maci!)
piper roşu (boabe)
oregano (un pacheţel de 100 de grame)
merişoare congelate (o sută de grame)
o cutie de ceai antiadipos
apă carbogazoasă
biscuiţi săraţi
crutoane
oţet de mere
sare iodată
roşii (nu multe)
ridiche neagră (una, două bucăţi)
morcovi (4-5 bucăţi)
lichid spălat parbriz (de vară!)

şi cam atît

a, era să uit: ouă!
cîte?
ia zece bucăţi.
sau 12?
ia 12!

(Bochum, 4 mai, 2016)

Proces verbal de amendă pentru traversare prin loc nepermis

Cei de pe partea dreaptă
vor să treacă în partea stîngă,
cei din partea stîngă
vor să treacă în partea dreaptă,

se întîlnesc undeva la mijlocul străzii
total absenţi
se ciocnesc între ei
gîndurile metalice scot scîntei.

Mai staţi, dracului,
acolo unde sunteţi,
nu vă tot mai înghesuiţi
să treceţi strada
să încurcaţi lumea
– le strigă
poliţistul –
şi de ciudă îi amendează
pe toţi,
scrie,
de fapt,
un singur proces verbal
pe adresa omenirii
de la A la Z,

scrie năduşit,
copleşit,

o să vă chinuiţi
trei mii de ani
să plătiţi amenda,
agitaţilor!
le mai spune poliţistul
ridicînd un pumn în aer.

(Bochum, 8 iunie, 2016)

Poemul lui Francis Fukuyama

Sfîrşitul istoriei va fi o epocă tristă.
Lupta pentru recunoaştere,
voinţa de a-ţi risca viaţa pentru
un ideal pur abstract,
lupta ideologică mondială
care a pus în lumină îndrăzneala,
curajul,
imaginaţia şi idealismul
vor fi înlocuite de calculul economic,
de nesfîrşita rezolvare a problemelor tehnice,
de preocupări legate de mediu
şi de satisfacerea cererilor sofisticate
ale consumatorului.

În perioada postistorică
nu va mai exista nici artă,
nici filosofie,
ci doar o îngrijire perpetuă
a muzeului istoriei umane. Simt
în mine
şi văd la cei din jurul meu o
puternică nostalgie
pentru timpurile în care istoria exista.

(Post scriptum:
La bursa din Tokyo
s-au adjudecat deja
inelele lui Saturn
pentru logodna mileniului
dintre un prinţ arab
şi o frumoasă mexicancă
născută într-o cumplită sărăcie
într-o mahala
din New York.
E limpede că Dumnezeu mai atribuie
vouchere pentru speranţă.)

(Nazareth, 21decembrie, 2016)

Dan Rotaru - 75

Rugă de iarnă

Uite, s-a făcut decembrie, și cred că e timpul
să ne-ngroape-n lumină ninsorile,
așa că hai să cărăm cerul, cu schimbul,
și să-l rugăm pe Dumnezeu să-l macine fin cu morile!

Cum, în brațe, trupul tău zi de zi se destramă
ca un vis, n-aș vrea nimeni să vadă,
așa că, și de-ar fi să-ți dau sufletul vamă,
hai să ne iubim într-un fulg de zăpadă!

Vino să-auzi cum lumea în iarnă se-mbracă,
foșnetul ei aduce-a jurământ de femeie
care cu inima mea fără vină se joacă
și o stoarce, ca pe-o piatră, de divina-i scânteie!

Uite, decembrie-i, iubito, și cred că e timpul
să ne-ngroape-n lumină ninsorile!
Vino să cărăm, din cer, nori, cu schimbul,
că Dumnezeu vrea să-și pornească, să-i macine, morile!...

Imposibile iubiri

Îți spuneam cândva, mai ții minte,
că zăpada iernilor mele ești tu,
iar eu - ploaia verii tale, cea mai fierbinte:
tu te-ncălzeai în mine, eu îmi făceam în tine-un iglu.

De-ai mai putea fi așa doar o dată,
nici să-ți sărut urma n-aș îndrăzni.
Între noi ninge cu aceeași iubire-amânată:
nu-ntreba până când, că doar Dumnezeu poate ști!

Strânge stele și în cer prinde-le cu-o agrafă,
pune-n fiecare câte-o mână de foc!
Sângele-ți curge-n trup ca dintr-o ciuruită carafă:
lasă-mă să-l culeg, și-n inimă să ți-l pun iar la loc!

Lumii, azi, numai tu-i ești tiparul,
când la marginea lacrimii mele stai.
Cu-ochii îmi sorbi plânsul, precum cu paharul,
și sufletul tău repetă urcarea la Rai.

Ți-amintești?, ascultam cum iubirile noastre plâng într-o carte,
să le repetăm împreună, te-aș chema și acum,
dar te-ai dus să visezi atât de departe,
că, să vii, ți-ar trebui mii de vieți de schimb, pentru drum.

Copii prin lume

Ce zic alții de tine nu-mi pasă,
căci cu nimeni nu pot să te-aseamăn:
ești departe, dar cea mai frumoasă,
poate, doar Dumnezeu ți-este geamăn.

Ochiu-ți stâng mi-amintește de toamnă,
iar cel drept mă tot poartă prin ierni,
și, ca nimeni, nicicând, astăzi, Doamnă,
trupul meu de departe mi-l cerni.

Cu un crin alb ți-aș bate-n fereastră,
viața ta vizavi de mi-ar fi,
căci o viață, din plin, doar a noastră,
vreodată nu știu de-om trăi.

Din tot timpul, avem trei secunde
de vieți, ca la sân să-alăptăm,
și din zori în amurg, spre niciunde,
unu-n altul, mereu, colindăm.

Ca o umbră a feței, din gură,
vorbele ți se scurg azi în grai,
și ca două coperți de scriptură,
se deschid buzele-ți - porți de Rai.

Să-ți pui sufletu-n trup de femeie,
dintre mii, te-a ales Dumnezeu
doar pe tine, și apoi scânteie,
să te-aprindă, sortit am fost eu...

Ultimul tur, ultimul învins

Să dau prin viață azi un ultim tur,
am la rever poemul cel mai pur.
În flacăra zăpezii, eu și tu
ne facem cel mai călduros iglu,

și ne simțim ca pustnicii-ntr-un schit,
când toaca de vecernie-a răgușit.
Ca și atunci, și-azi, până-n zori de zi,
din pat te-adun, oricât te-aș risipi.

Ți-am spus cândva, și nu-ți venea să crezi
că-n macii din câmpie sângerezi,
și să te-nchini la mine, continuai,
ca la—o icoană la intrare-n Rai.

Mă-mbăt și azi de tine, când te sorb,
ca, de lumină, ochiul unui orb,
dar, cum trofeul pentru un învins,
rămâi, de neatins, de neatins...

Sonetul chemării

N-aș îndrăzni cu gândul să te chem,
că trupul ți-ar îmbătrâni sub nume,
iubirea mea ți s-ar părea-un blestem
pe care numai tu îl duci în lume.

E soarele în turu-i de final,
iar cerul de deasupra-i pe sfârșite.
Hai, fii din nou regina mea de bal,
să mai dansăm prin paturi, pe-obosite!

Fă piruete largi, atât cât poți
cu sufletul, cât inima te ține,
păzește-ți sentimentele de hoți,

și-atunci când rău ți-o fi de dor de mine,
ia trenul de Pitești, zburând pe șine,
cu-aripi de înger prinse-n loc de roți...

Mărturisire

Nu te-aș iubi, de n-ar trebui să plec,
dar dacă-ți spun, mai poți tu crede oare,
că restul vieții o să mi-l petrec,
cu Dumnezeu, într-un amurg de floare?

Hai, strânge norii risipiți pe cer
și potrivește-i soarelui lumina,
statuie fă-mi din viscol și din ger,
de nu-ți ajung, abandonează-mi vina!

Dacă-mi uita-vei vocea, să mă chemi,
că, fără ea, străin pe trup mi-e chipul!
De inimă nicicum să nu te temi,
cum, de mânia valului, nisipul!

Mai stii, azi, soarta-n care ochi să-mi pui?
Pe-un mac se poate sprijini-o câmpie,
cum, pe un soclu, tâlcu-unei statui,
doar cu priviri se-nchează-n veșnicie.

Nu știu de-acum pe ce iubiri apuci,
nici dacă-mi vei da chip din zaț de soare.
Te voi găsi, oriunde-o să te duci,
după miros de liliac în floare...

Stare de suflet

Inima mea, tu știi, că eu nu știu,
se ia cu moartea-n piept din nou la trântă,
sau, precum vracii în argintul viu,
cu voce tare-n sânge mă descântă?

De umbra mea nu încerca să mori,
la ochi nu-ți trage negrele perdele,

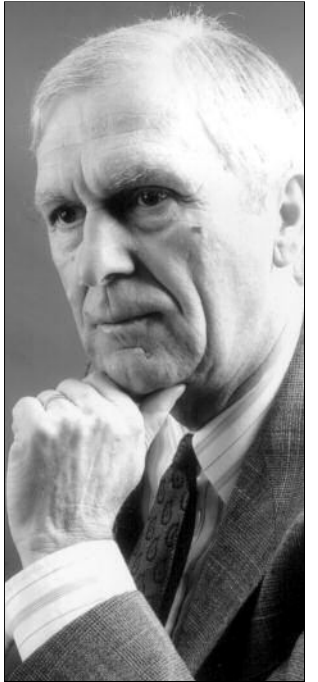

și doliul nopții nu-l da jos în zori,
mai bine lasă-te-ntr-un lan de stele!

De-atâta vis, azi mi-am ieșit din minți
și ilicit fac trafic cu lumină,
iar prin biserici fac negoț cu sfinți,
și, zi de zi, de tine sunt de vină.

Vino să-mprospătăm doi nori cu ploi,
de n-om găta corvoada până-n seară,
din ei vom face dulci țigări de foi,
și le vom duhăni frumos pe-o nară.

Ți-am pus în glastră-o urmă, și aștept
ca trupul de la frunte-n jos să-ți crească.
Curând, viața, inima, în piept,
ca în altar o slujbă-o să-mi sfârșească!

Ochiu-ți stâng mi-amintește de toamnă, iar cel drept mă tot poartă prin ierni, și, ca nimeni, nicicând, astăzi, Doamnă, trupul meu de departe mi-l cerni.

poesis

Leo BUTNARU

Crochiu din verile de la Văratec

Pentru Ioana și Traian Irimia

Spre chindie, bătăile de toacă ale monahiei și cele de ciocan ale tinichigiului ce potrivește tabla pe acoperișul mănăstirii.

Timp când fluturi ațipiți se plimbă cu ușa închisă–deschisă a chiliilor tinerelor călugărițe. E de presupus că, în vreuna din cămăruțe, în ardoarea rugăciunilor, când atinge extazul în rugăciune, în aura gândurilor sale cu infraroșu vreo tânără monahie l-ar putea fotografia pe Dumnezeu...

La câțiva pași mai jos de poarta mănăstirii... (Pe dalele de la intrarea în curte – dude de forma cicatricelor de după operații de apendicită.)... Mai jos de poarta mănăstirii, intrând pe poarta unei case de țară, ne plătim taxa de găzduire „la măicuțe”.

La colțul casei – uriașa disproporție dintre micul brotac (o fi ajuns aici de pe malul Bistriței vecină cu grădina?) și ocăitul lui sub burlanul pe care două-trei omizi mai nărăvesc să urce spre acoperiș, ceea ce nu reușeau să facă până să fi apărut spuza de rugină. (Pentru omidă, judecata de apoi se termină în zbor de fluture...)

Iar în lungul văii Bistriței soarele scăpătă, scapătă... – treptat, lumina pătrunzând tot mai adânc în tinda casei de țară și tot mai puțin în țară...

Noaptea, Bistrița, râu de munte aproape repede, opintește să ducă la vale luna ce poleiește chelia pietrei de sub undele-i învolburate. În bătaia lunii, pistiluri de crin – cornițele melcilor.

Dimineața, de la 8 încolo, cam pe durata a trei sferturi de oră, apare deplin din ceață statul bradului de dincolo de apa alertă (de-mi vine să-i zic: mozartiană...) a Bistriței. Apoi, peste defileu, în anumite segmente ale zborului lor zigzagat, rândunicile depășesc viteza luminii.

Ce scurtuțe piciorușele vrabiei – o picătură de rouă i-ajunge la glezne.

Un Newton al melcilor o ia pe sub pom. Peste cochilie l-ar putea trăsni vreun măr durduliu.

La colțul casei – linchit dintr-un vechi blid de aluminiu. Totdeauna am avut senzația că limba câinelui e rece-acută.

La alt colț de casă, păpădia adie a antigravitație. Păpădia adie a adio cu ea însăși.

După cafeaua pe care ne-o bem în pridvor, pornim spre mormântul Veronicăi Micle. Vizavi de casa în care găzduim, – spoită a inox lucios, soneria bicicletei la poarta copilăriei cu cârlionții răsfirați de aerul agitat de hulubii zburătăciți.

Nu-i așa, dar îmi imaginez cum ar putea fi: în preajma mormântului Veronicăi Micle, uneori se întâmplă că măicuțele bătrâne le pun mâna la ochi călugărițelor novice și ușor nevrotice – când norii pe cer alcătuiesc figuri în poze și fapte – cum să vă spun?... – involuntar-indecente.

Ah, Mnemosyna monahie, cum ai mai vrea și tu să uiți unele întâmplări de neuitat... Pentru că aveai dreptate, maestre Ivănescu: *Când eram mai tânăr și la trup curat.* De unde se poate merge mai departe, în puritate: Când eram mai tânăr și la suflet curat... La suflet văratec...

Și contrariul...

Duminica, zilele sfinților ar fi ca și cum timp distilat cu jocul secund mai pur dedus din terțiu, iar după, după vine ce trebuia să fie înainte de după în destinul zeului care e, concomitent, prunc și bătrân, efemeridă și Matusalem, aflându-se, în același timp, în diverse timpuri și locuri, în cer și sub pământ, în gheață și în foc, în sirenă și în focă, enunțul care poate fi (și) altfel decât doar adevărat sau fals, doar vulvă sau falus, astfel depășindu-se contradicțiile bi-polare, ajungându-se la interdependența antitetică multiplă, dar mai întâi – triplă, spre a domni contradicția ca entitate, ambivalența ca echivoc între calcul exact și ghioc, ca în huzur trecând de la contradicția ireductibilă la ne-contradicția relativă ce face posibilă, dar mai ales suportabilă filosofia și ignoranța, concomitent cu contrariile acestora.

Aici, în dedesubtul noimelor antagoniste, ar fi curajul mai special al cinicului pur, distilat concomitent în păguboșenie și voioșie neafișată, sau doar ca o grimasă abia-abia perceptibilă.

Curajul cinicului de a recunoaște că în viața lui nu a luat niciun fel de lecții, însă e gata să dea lecții particulare, începând cu *Panta rei* și încheind cu niciodată încheiata teorie a înaintării în tot mai infinitezimalele particule ale, deja, aproape lipsei de integritate particulară, garantând corectarea sau deformarea caracterelor în strânsă legătură cu viața ce-și este de fapt propriul său ștreang.

El, cinicul curajos, poate simplifica până la rudimentar, până la scheletul sau carcasa eterică a conștiinței orice enigmă apăsătoare sau poate crea alte enigme, adică artificiale, motiv din care acestea vor rămânea în vecii vecilor de nedezlegat pentru cei ce se cred că ar fi geniali.

El poate sugera, crea, preda senzația depărtării de moarte, în timp ce, ca atare, se întâmplă invers – declanșează starea de mare pericol, când, de fapt, nu e vorba decât du un simplu viscol de frunze în zbor, cădere, măturare, mătrășire, ceea ce totdeauna stimulează tihnita a(n)drenalină a celei mai banale tânjiri ca stol de himere produse de fiere. Creează sau doar fabrică viziuni prin care poate fi idealizat totul sau totul poate fi desființat, în acest chip ajungându-se, firesc, la a considera fantasticul ceva obișnuit, iar obișnuitul – absent cu desăvârșire ca o molipsire de minunată suferință care dă senzația de fericire.

Aici acum și astfel – o excepție

Când vreau ca neplăcerile sau oamenii mici la suflet, sau chiar piticii răi, – când vreau să arate mici, mărunți de tot, pur și simplu nu scriu despre astea/ despre ăștia, încât cu adevărat ele și ei par diminuați, într-o anumită măsură – anihilați în răul lor.

Exact așa: când vreau ca neplăcerile, oamenii parșivi etcetera, etcetera, să pară, ba nu – chiar să fie mai mărunte, mai insignifianți pur și simplu nu scriu despre astea/ despre ăștia.

Iar prezenta notație nefiind decât o excepție imposibil de evitat.

Figurine

Știu pe propria piele retină: când ți se aplică o lovitură dură (una psihică, nu fizică), în fața ochilor nu vezi stele verzi, ci figurine de șah aeriene, chiar de văzduh – transparente, invizibile, cum ar veni, dar pe care – paradoxal – le vezi atât de distinct cu ochii minții, pe unele chiar foarte clar.

În fine, ar mai fi cum ar fi, dacă blestematele figurine de văzduh, invizibile, dar totuși atât de vizibile conștientizate, nu ne-ar inocula gândul că ele sunt chiar noi, că noi suntem chiar ele, cele aeriene, de văzduh...

Coșar, traducător

Se întâmplă ca vreun text pe care trebuie să-l traduc să fie atât de negru în interiorul semnificației sale, încât eu, precum un coșar, îl curăț serios de negreață, până, cum se spune, deja se vede lumina de la capătul tunelului. (Ce dă spre cer.)

Se întâmplă ca vreun text pe care trebuie să-l traduc să fie atât de negru în interiorul semnificației sale, încât eu, precum un coșar, îl curăț serios de negreață, până, cum se spune, deja se vede lumina de la capătul tunelului. (Ce dă spre cer.)

Mormântul lui Kant

Somn adânc, vis aproape luminos și, până spre dimineață, rațiunea îmi redevine pură, numai bună de criticat, bună de pătat, dat fiind că își pune problema (nu o poate ocoli) mormântului lui Kant, mormânt care, ca și cristelnița în care a fost botezat viitorul filosof, a fost în P-rusia, dar, din nefericirea i-rațiunii impure, a ajuns în Rusia, astfel că, astăzi, mormântul lui Kant se zice că e în Kaliningrad, sau în KalininKant, ori în Kantgrad, sau Kantburg, ori pur și simplu mormântul lui Kant e chiar în însuși Kant.

La cea de apoi

La tribunalul de apoi să nu spunem nimic, pentru a nu ni se spune: Nu (! – cu sau fără semnul exclamării). Pentru că Dumnezeu știe: din tot ce spune omul – totul e de contestat.

Unicul avantaj pe care-l poți avea la judecata de apoi e că la ea, precum la tribunalele de pe pământ, procesul poate fi amâna la infinit, mereu tergiversându-se, încât omul chiar are timp să-și dea a doua oară obștescul sfârșit acolo, între cer și pământ, între rai și iad.

Asta doar în cazul dacă omul nu spune nimic, tace chitic, în caz contrar i se va spune inevitabil: Nu (! – cu sau fără semnul exclamării).

Ochii cititorului

Mihai Ursachi metaforizase memorabil: „Miezul mai mare decât fructul”.

Un autor slăbuț mai că-l imitase – maică! – , făcând-o pe originalul (credea el, nu însă și noi), când se lamenta că lacrima ar fi mai mare decât ochiul. Eu i-aș fi sugerat să scrie că chiar și unii căpoși se poate întâmpla să aibă creierul mai mare decât capul; un creier ce le dă peste urechi, vălurându-și circumvoluțiunile dincolo de ele – și acesta fiind un mic circ al circumvoluțiunilor spectaculoase.

Apoi, haide-ha, la alții – norul mai mare decât lumea, peștele mai mare decât râul...

După toate astea, dar și după altele și mai și, s-ar fi întâmplat ca nedumerirea, dar mai ales proverbiala frică să aibă ochi mari, adică ochii cititorului de rând – mai mari decât frica acestuia. O spun din proprie experiență de cititor căruia, într-un fel, sau în altul, mai ales în altul, se întâmplă să-mi fie frică de o exagerată lipsă de frică, de parcă, fără voia mea, la un moment dat aș putea îndrăzni să contest oarece, despre care nu se știe că ar exista cu adevărat, dar despre care se crede că e sfânt – și basta. Tocmai asta – basta – mă neliniștește ca o amenințare nedorită, ca o grijă, sau poate ca o tragedie în plus, iar dacă e tragedia definitivă – nu e nici în plus, nici în minus, nici în zero, nici în rău, nici în bine, ci totul e dincolo de plus și de minus, și de zero, de rău și de bine, într-un fel sau în altul, dar mai ales în altul. Totul se dovedește a fi dincolo, dincolo, iar tu – uitat aici, unde ar reieși că nu există nimic, nici chiar tu, nici chiar lumea, ci doar – totul nu e decât iluzie și vânătoare de vânt pe care nu are cine să-l vâneze, într-un fel sau în altul, dar mai ales într-un fel.

Dolly

Gondolierul Styxului duce dincolo de apa uitării oaia Dolly, care însă nu e primită nici în iad din același motiv, din care nu a fost admisă în rai – biata Dolly nu a fost creată de Dumnezeu, în ceruri nicicând nefiind folosite eprubetele...

Astfel că biata Dolly este unica ființă plimbată de gondolier pe toate cele șase râuri care separă iadul de lumea celor vii – Acheron, Cocytus, Piriphlegethon, Lethe, Mnemosyne – cel al tristeții, cel al plângerii, cel de foc, cel al uitării, cel al memoriei (și lipsei acesteia) și Styxul vă spuneam – râul urii, adică precum la Dostoievski – al vinovaților fără de vină, cel puțin în ce o privește pe Dolly cea cu obolul între buze, pe care o tot poartă în gondola sa bătrânul luntraș derutat...

Urss și latina

Let's be friends says the USSR
Old Scrooge knew a joy in a friendless Christmas...
Et tu, Brute?

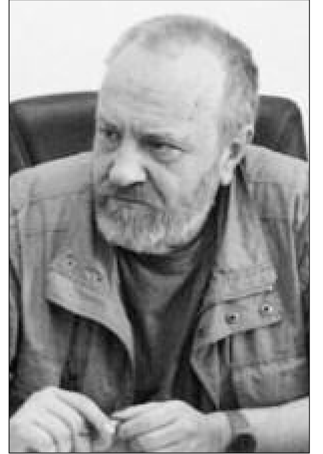
Gregory Corso

Am rămas prieteni cu urss chiar și după moartea ei. Am rămas în relații bune cu o țară moartă, precum cu o limbă moartă, cum ar fi latina, să zicem, care ne este foarte prietenă congenital, până la rudenie, cum ar veni.

Numai că deosebirea e una esențială: e mult mai plăcut să fii amic cu țara moartă, urss, decât cu aceeași țară pe când era vie, atunci neprietenă fiindu-ne, adică – *amicus urss sed magis amica veritas*, pentru că e mult mai plăcut să fii prieten cu urss moartă, decât cu draga limbă moartă latina – și ar fi bine ca aceasta să poată reînvia cu tot cu Cicero, cu Virgiliu, cu Ovidiu și cu cine mai crede ea de cuviință... Numai nu și urss, ducă-se pe pustii!

litere

proză de **Marian Ilea**

ILEA de Bârgău și Ieud

Nordul lui Ilea

Scrisoarea lui Mircea către prietenul său Villi

Dragă Villi, cred că vei fi uimit primind această scrisoare de la prietenul tău Mircea, adică de la mine, dar m-am hotărât să-ţi scriu ţie. Şi asta fac. Aşa cum mă cunoşti de la cârciumă, ai văzut poate, că sunt un om serios. Ca mecanic de precizie la maşinile de la fabrica de textile sunt cel mai bun de vreo 30 de ani. După terminarea liceului şi a şcolii tehnice, dragă Villi, am crescut în categoriile care se dau în meserie ca Făt-frumos şi am ajuns la maximum încă de când eram tânăr. În 14 aprilie, anul acesta, 2013, am împlinit frumoasa vârstă de 61 de ani. Precum bine cunoşti am fost tot timpul om de casă. Am locuit şi locuiesc în apartamentul proprietate personală de pe Enescu, în acest oraş de sub Dealul Minei. Am moşia mea, unde mă duc să culeg fructele pentru ţuică în localitatea mea natală numită Vărai. Am două livezi, una de 20 de ari cu pruni şi-un păr şi alta de 10 ari cu meri şi-un păr. Ţuica o păstrez în butoaie de dud. Aia de prune pe care o voi lăsa moştenire familiei nu-mi place, aia de mere o beau eu că-mi place şi aia de pere e tare puţină şi o numesc medicament.

Dragă Villi, şi tu locuieşti în acest oraş tot pe strada Enescu, la două blocuri distanţă de blocul meu. Te întrebi de ce îţi scriu. În fiecare zi ne întâlnim la cârciumă. Aş fi putut să-ţi vorbesc. Îţi scriu precum chiar citeşti pentru că m-am hotărât să-ţi scriu acestă scrisoare pe care o voi timbra la poştă.

Când eram elev de şcoala generală, am aflat de la bunicu, care era gestionar la cârciumă în Vărai, că din beţie te poţi trezi - da din prostie niciodată. Am fost de acord cu asta până acum două luni de zile.

Dragă Villi, am aflat de atunci că din beţie poţi să dai în prostie şi că din prostie nu te mai poţi trezi niciodată. Asta mi s-a întâmplat mie şi de aia îţi scriu ţie, prietenul meu Villi.

Acum două luni de zile conduceam "Ursuleţul" meu, c-aşa-i zic Fiatului cumpărat din târg acum trei ani. Mergeam zece metri. Opream. Din cauză de aglomeraţie. Eram la semaforul din centrul oraşului, am oprit pe roşu, când s-o-nverzit am pornit da n-am apucat să trec decât pe galbenul care dă să se-nroşească, în vreme ce din dreapta un pieton era pe trecere.

Draga Villi, m-am dus fără să văd maşina de poliţie din spatele "Ursuleţului" deoarece nu mă uit niciodată în oglinda aia când sunt la volan. Apoi am ajuns la Rompetrol unde poţi trece pe o linie dublă continuă ca să nu faci un kilometru în plus. Am încetinit, am trecut şi-n dreptul meu a apărut maşina aia de poliţie.

Sergentul-major s-a prezentat regulamentar. Mi-a cerut actele. L-am rugat să mă ierte. M-a chemat la maşina lui să-mi arate filmarea cu "Ursuleţul" meu care călca pe trecerea de pietoni neregulamentar.

Sergentul-major mi-a spus: "Pentru că sunt un sergent-major de poliţie bun şi omenos, te iert pentru că ai trecut pe linia dublă continuă, adică, nu-ţi dau amendă de 600 de lei şi-ţi reţin permisul pentru o lună de zile deoarece nu ai respectat semaforul.

Dragă Villi, atunci i-am mulţumit acelui sergent-major de poliţie şi am rămas fără volan 30 de zile.

M-am apucat de băut câte o jumătate de litru de pălincă de mere în fiecare zi. Mergeam la serviciu, la fabrică, la şapte dimineaţa, mă opream din băut la şase după-amiază ca să pot fi bun mecanic pentru că eu îmi respect meseria. Şi tot aşa în fiecare zi.

Când s-au terminat cele 30 de zile m-am prezentat după permis. Sergentul-major de poliţie m-a întrebat dacă am venit cu maşina. I-am arătat bicicleta mea Pegas din parcare. Sergentul-major de poliţie, omenos ca-ntotdeauna, mi-a dat permisul şi mi-a spus: domnu' Mircea, dacă veneai cu maşina îţi mai suspendam permisul încă 30 de zile.

Dragă Villi, am demonstrat organelor de poliţie că sunt corect, că ţin seama de legislaţie. Cu permisul de conducere în buzunarul de la haină am şofat două zile în continuu din cauză că mi-a fost tare dor.

Dragă Villi, când am urcat în casa scării, la etajul doi, unde locuiesc, m-am întâlnit cu Minodora, fetiţa vecinei de la etajul trei. Minodora are 34 de ani, a făcut o facultate în Franţa, lucrează în Spania şi ştie trei limbi străine la perfecţie. Mi-a sărit la gât, m-a strâns în braţe, m-a sărutat şi mi-a spus: Mircea, încă de când am 16 ani vreau să fac dragoste cu tine, acuma nu plec în Spania până nu-mi împlinesc dorinţa. Pe Minodora o cunosc de când era micuţă şi eu eram tot mecanic la fabrica de textile.

Dragă Villi, nu te întreb în această scrisoare ce ai fi făcut tu într-o astfel de situaţie. La 61 de ani împliniţi, o tânără să-ţi spună aşa ceva. Pentru mine a fost o surpriză. Am acceptat. Am umblat prin baruri pe care nu le-am cunoscut în oraşul nostru. Eu sunt schior şi-mi place natura. Dar cu Minodora am colindat barurile. Am făcut dragoste, uneori, până dimineaţa. Alteori, până la orele douăzeci şi patru. Timp de o lună întreagă. Am fost invitat la vecina mea, mama Minodorei, în casă. Am băut coniac cu amândouă. Mama Minodorei a fugit la nevastă-mea şi m-a pârât că trăiesc cu fiica-sa.

Nevastă-mea şi-a făcut bagajul. M-a anunţat că pleacă la mama ei. Că mă părăseşte.

Dragă Villi, cum e şi normal nu am recunoscut nimic. Am spus că am umblat cu Minodora prin baruri şi am băut, că fata e bogată şi are bani mulţi. Nevasta mi-a spus că-n aproape 30 de ani de când am fost împreună mi-a dat p... în fiecare zi. C-aşa-s eu doritor. Şi cum explic că de 30 de zile nu am mai avut nevoie.

Dragă Villi, nevasta mea a avut dreptate. Nu am forţat-o niciodată. Am convins-o în fiecare seară. Nu am avut ce să mai zic. Nu am avut cum să mă mai apăr.

Dragă Villi, îmi vine să plâng, am un nod în gât, lacrimile dau năvală, dar îmi revin imediat şi-ţi scriu pentru că aşa am hotărât să-ţi scriu şi asta fac. Nevastă-mea nu-mi mai răspunde nici la telefon. Stau în apartamentul de pe strada Enescu noaptea. Dorm trei ceasuri. Apoi, timpul trece greu. Ziua e mai uşor. Noaptea mă trezeam şi mă uitam la nevastă cum doarme. Îmi plăcea tare mult. La doctor m-am dus mai demult să-i spun despre acest somn al meu. M-a întrebat dacă-s obosit peste zi. I-am spus că nici vorbă. Mi-a spus că nu poate să mă ajute, că ăsta-i ritmul meu biologic.

Dragă Villi, m-am gândit zilele astea la Valico, o unguroaică, prima mea femeie pe când aveam optusprezece ani. Valico m-a iubit şi am iubit-o. Locuiam amândoi pe Coşbuc, în acelaşi bloc. Şi-a cumpărat odată cu mine Mobră. Am umblat cu Mobrele în toată ţara asta, pe litoral, în Moldova, am fost şi-n Ungaria şi Cehoslovacia. Tata mi-a spus că Mobra merge douăsute de metri şi apoi gâfâie. Valico şi cu mine am mers cu Mobrele mii de kilometri. Tare mult am iubit-o. Am stat împreună opt ani de zile. Dar nu a rămas gravidă deşi nu am ferit-o niciodată. Eu am dorit copil, eu am vrut familie aşa că m-am despărţit de Valico. Două săptămâni am plâns amândoi la despărţire până am dat în depresie. Eu am ajuns la psihiatrie când aveam douăzeci şi şase de ani. Acolo am cunoscut-o pe nevastă-mea. Era în depresie după moartea lui taică-său. Am ajutat-o mult. Mi-a spus că are două bilete de la UTC, la Izvorul Mureşului şi că să mergem împreună.

Dragă Villi, am mers dar am pretins să-şi cumpere schiuri, beţe şi clăpari. Am învăţat-o să stea pe schiuri. Când ne-am întors am rămas în relaţie cu ea. În februarie m-a sunat la telefon că e la Albina, la cofetăria aia, c-a dat-o mama ei afară din casă. Când am întrebat din ce cauză, mi-a spus că e gravidă în trei luni. Am plecat ca o ghiulea până la Albina. Eram tare fericit. Am luat-o şi am mers la maică-sa. Am făcut scandal. Eu eram om serios. Om de casă. Am întrebat-o pe femeia aia de ce nu s-a interesat cu cine o rămas gravidă nevastă-mea. Mi-a spus că bunica fetei e vinovată. Am văzut-o pe bunică, o babă din Gherla la care am urlat. Altu nu am mai întâlnit-o c-o murit la câteva luni.

Dragă Villi, nunta a fost numai eu cu nevastă-mea şi un fotograf. Apoi s-a născut fetiţa care-i măritată în Satu Mare. A fost a mea că eu am vrut fată. Am fost două săbii, fata şi cu mine în casa aia. Da când mi-o spus nevasta că vrea şi un băiat, i-am spus că eu îs acolo în apartament şi-s gata de acţiune. După trei ani a apărut şi băiatul. Care a fost mai mult al nevesti-mi. Am fost o familie bună cu fată şi băiat care o făcut facultăţi. Nici băiatu nu-mi mai răspunde la telefon. Am nodul ăla în gât, lacrimile astea în ochi, da-mi revin imediat şi pot scrie în continuare.

Dragă Villi, eu culeg ciuperci, la noi în familie sunt singurul care le cunosc. Am greşit o singură dată. Am ajuns la perfuzii. Când mi-am revenit le-am spus nevesti-mi, fetei şi băiatului că oiţele bune au viermi, iară oiţele rele cu otravă în ele nu au viermi. Eu am mâncat atunci o oiţă fără vierme.

Dragă Villi, la fabrica de textile am atelierul meu de mecanică. După ce m-am otrăvit de la oiţa aia am lipsit două săptămâni de la serviciu. În rest am fost prezent peste treizeci şi cinci de ani. Acuma joi, m-am dus la şefa de fabrică, era printre femei, vorbea tare urât cu angajatele alea. I-am spus că e cea mai proastă femeie din lume, că nu am văzut, că nu am cunoscut o femeie aşa de proastă. Şi brusc am hotărât că am muncit destul şi nu mai merg la servici. Nici n-am mai mers de joi şi azi e marţi. Stau şi beau câte o jumătate de pălincă de mere pe zi.

La şefa aia îi spuneam de luni de zile, în secret "mama dracului" şi m-o pârât femeia de servici. La mine în atelier a deschis uşa, acum vreo patru luni şi mi-o spus: "mama dracului îţi spune, Mircea că nu mai munceşti decât cu jumătate de normă şi o plecat. Am ajuns să stau în fabrica de textile câte patru ore, de joi nu mai stau şi nu mai vreau să stau nici un minut.

Dragă Villi, Minodora a plecat în Spania tare supărată. Mi-o spus să merg cu ea că-mi găseşte de lucru. Dar eu am 61 de ani împliniţi, ea are 34 de ani, o facultate în Franţa, ştie trei limbi străine, are servici în Spania. M-am gândit că peste două-trei luni se satură de mine şi apoi la apartamentul de pe Enescu nu mă mai pot întoarce şi nici cu tine, la cârciumă, nu mă mai pot întâlni.

Dragă Villi, nu-mi pare rău că am făcut multă dragoste cu Minodora. Am trăit cu ea mai mult şi mai frumos decât în treizeci de ani cu nevastă-mea.

Dragă Villi, ţi-am spus că bunicu din Vărai, gestionarul, zicea că din beţie te poţi trezi, dar din prostie niciodată.

Dragă Villi, vei înţelege în finalul scrisorii mele că e adevărat ceea ce am descoperit. Din beţie am dat în prostie şi din prostie nu mă mai pot trezi niciodată.

Dragă Villi, merg la Poştă să-ţi expediez scrisoarea. Apoi, mă întâlnesc cu tine la cârciumă, la noi în Medio-Monte.

Al tău amic, Mircea

Când eram elev de şcoala generală, am aflat de la bunicu, care era gestionar la cârciumă în Vărai, că din beţie te poţi trezi - da din prostie niciodată. Am fost de acord cu asta până acum două luni de zile.

proză

Mircea Bârsilă

Poezia lui Ioan Flora

Poeziile par niște ,,instantanee” menite să ilustreze prin însumare o viziune de ansamblu grandioasă, ,,homerică”, o epopee alcătuită din fragmente disparate și care oglindesc o anumită epocă a istoriei balcanice; o epopee în care realitatea, fiindu-și suficientă, respinge, în spiritul noii poezii postbelice apusene și americane, compania fățișă a metafizicii și ,,implicare subiectivă directă”, poetul preferând ,,situarea în exterior” și, respectiv, ,,contemplarea abstrasă”.

Ioan Flora a debutat în 1970 cu volumul *Valsuri* (Pancevo), iar Geo Bogza scria, în 1972, cu entuziasm: ,,Treapta de la care pornește, la 21 de ani, Ioan Flora, este foarte înaltă.Chiar influențele ce se vor fi găsind în scrisul lui îi fac cinste, reamintind pe seniorii simțirii și ai expresiei din marea poezie a lumii. Din punctul în care se află, răsfățat de fantezie și stăpân pe cuvânt, acest poet nu mai are de învins nici o dificultate, decât să meargă cu desăvârșitele-i unelte de care dispune, spre sine, ca spre inima de foc a pământului” (apud Cornel Ungureanu, *Literatura Banatului .Istorie, personalități, contexte*, Editura Brumar, 2015). În următorii ani - ai celei dintâi etape a creației sale - poetul a publicat volumele *Iedera (*1975, Pancevo*) și Fișe poetice (*1977, Pancevo*). T*extele din respectiva perioadă erau tributare mai multor modele lirice: poezia lui Vasco Popa, cea a lui Nichita Stănescu și chiar poemele în proză ale lui Rimbaud: ,,O clipă de trezie m-a aruncat aici; iadul nu luminează și nu împarte spovedanii; e mijlocul unei nopți de tufe otrăvite și cu o mulțime de catarge ce se leagănă pe cer. Corăbiile toate s-au oprit. Nisipul a ajuns până la piept*”. (*În antologia *Cincizeci de romane și alte utopii*, poetul nu a reținut nici o poezie din primele două volume). În următoarea etapă - ce cuprinde volumele *Lumea fizică* (1977,Vârșeț), *Terapia muncii* (1981, Pancevo*),Starea de fapt (*1984, Pancevo*), O bufniță tânără pe patul morții (*1988, Novi Sad) și *Tălpile violete (*1990,Pancevo) – programul poetic epico-liric al lui Ioan Flora încadrabil, cum observa Gheorghe Crăciun, în ,,direcții poetice neortodoxe”, dobândește un contur ferm și inconfundabil. În poeziile ,,de-acum”, ce lasă impresia unei mari pofte de a scrie, realitatea este văzută cu un ochi hulpav, în detaliile ei de o maximă concretețe. Concretețea imaginilor – întotdeauna antiidilice, chiar ,,antipoetice” – ilustrează o furie specifică spiritelor alertate de urâțenia prezentă, ca un avertisment, în interiorul realității de gradul zero. Poetul scrie asumându-și tragicul existențial dintr-o perspectivă reportericească, adică spontană, sinceră și fără înflorituri stilistice inutile: ,,Prin patruzeci și ceva (a se verifica asta)/s-au făcut câteva deschizături în ghețurile Dunării/și-au fost înecați,/cum ai arunca o piatră în apă,/trei mii de oameni./ În codrii Catinului,/alte zeci de mii și-au băut, înspre dimineață, /porția de lapte amestecată cu ghips și s-au metamorfozat/cu toții,/care-n arin, caere-n burete de târș.//Chiar acum, în mijlocul șoselei asfaltate,/o șerpoaică își scoate pe gură ouăle, mari ca niște fudulii/și-ncearcă să facă cu coada gaură-n asfalt./Pe malurile Dunării se-aprind lumânări și se-nfig/în zăpada aceluiași cer albastru” (,,Însemnări de lucru”); ,,Descărcăm sacii de porumb o după-amiază întreagă/Dar e o plăcere.Pământ negru îmi intră sub unghii;/căldură,vomit./Dar e mai mult decât o plăcere/(...)/.Trenul de patru, gust de sudoare în gură./Nu i te poți sustrage./Descărcăm porumbul, 73 de saci ” (,,Cântec de vară”).

În această etapă, vitalitatea poetică și senzorialitatea frustră se conjugă, în dependența lor de poezia directă, antiidilică, denotativă, cu o stare conflictuală cu poezia: ,,Dezgustat de anemia de care suferă literatura/(...)/poetul întreține o stare conflictuală cu poezia, o pălmuiește ca să o facă să deschidă ochii la ce se întâmplă în jur” (Alex Ștefănescu, *Istoria literaturii române contemporane 1941 - 2000*, Editura ,,Mașina de scris”, 2005, p. 897). Poeziile par niște ,,instantanee” menite să ilustreze prin însumare o viziune de ansamblu grandioasă, ,,homerică”, o epopee alcătuită din fragmente disparate și care oglindesc o anumită epocă a istoriei balcanice; o epopee în care realitatea, fiindu-și suficientă, respinge, în spiritul noii poezii postbelice apusene și americane, compania fățișă a metafizicii și ,,implicare subiectivă directă”, poetul preferând ,,situarea în exterior” și, respectiv, ,,contemplarea abstrasă”. Mircea A.Diaconu calific ă aceste poezii drept niște ,,fișe organizate cumva simfonic și regizoral, refuzând implicarea subiectivă directă, recuzând, dacă vreți, din pudoare, lestul sentimental ori ideologic flagrant. În această situație, mutându-se cu totul în limbaj, poetul construiește mici scenarii, notează *stări de fapt* (iată titlul unui volum din 1984), lăsând să pulseze în felul acesta situații din cele mai contradictorii, de la mirare la liniște, de la uimire la teroare”. *(*Mircea *A.* Diaconu, *Biblioteca română de poezie postbelică*, 2016, p. 244).

Nocturna pasăre simbolică din *O bufniță tânără pe patul morții* (,,Brună și moale,/cu ciocul înfipt în pernă și aripile desfăcute -/o tânără bufniță./Mă cuprinse un fel de frig, un fel de moarte/și-am dat buzna pe ușă afară, transpirat și orbit de lumină, respirând adânc și inegal/ca un trup zvârcolindu-se sub un morman de pături/(...)./O viscolise săptămâni la rând lumina/și se văzu răpusă într-un târziu de spațiu, /de liniște, /de propriu-i spirit însetat de noțiuni și imagini” - ,,Intrarea în casă”) este un substitut, o ,,variantă” realizată într-o cheie postmodernistă, semiparodică, a corbului lui E.A. Poe. Agonia ei, precum cea a tinerei fete din poezia lui Bolintineanu, devoltă sensuri noi, prin ingenioasa aglutinare a simbolisticii celor păsări cobitoare: bufnița și corbul poesc.

În *Iepurele suedez (*Cartea Românească, 1997), colocvialitatea se circumscrie *taclalei* (cum bine constata Al Cistelecan), iar punctul de convergență al fanteziei și al primitivității simțirii este ironia: ,,Așa nu se mai poate, îmi spuse ea aproape strigând,/nu tu castraveți la murat, nu tu vinete coapte!/Uite că nu mai plouă, poate-mi repari și tu umbrela,/n-avem și noi un butoi ca lumea,/pentru varză” (,,Poem simfonic”). Iepurele suedez este o himerică făptură hiperboreeană (ce umblă prin lume ,,călare pe un iepure șchiop”), o făptură a cărei prezență ,,vorbește” despre ,,circuitul/om-animal-plantă, /despre regresiunea provizorie la nivel vegetal” de care depinde ,,viziunea mea asupra lunii, dovleacului, pustiului, sferei,/gheței, cazmalei,/asupra cuvântului și cerului gurii cel trecător” (,,Iepurele suedez”).

Limbajul și imaginarul din *Discurs asupra Struțocămilei* țin de ,,un fond livresc medieval”. Biografia celor două personaje, Struțocamil și Struțocamila este, desigur, fantezistă. În descrierea Struțocamilului poetul utilizează și insertul livresc: ,,Struțocamil, adică gripsorul, iaste, după Neagoe Basarab,/o pasăre mare și mai meșteră decât toate păsările./Deacii, deacă oao și când va scoate pui,/el nu zace pre oao, ca alte păsări, să le clocească/ și să le încălzească cu trupul,/ci le bagă în apă și le păzește cu ochii și cu mintea/și caută tot la iale și ziua și noaptea neâncetat,/pân ce să clocescu oaole și-și scot puii,/ iar de-și va dăzlupi ochii și mintea dupre oao și va privi/într-altă parte, iaste altă jiganie, de-și seamănă cu șarpele,/pre care o cheamă a aspidă./Deci când vede pe Struțocamil păzindu-și oaole,/iar ea vine și se apropie de dânsul și stă și așteaptă,/ca doar își va întoarce Struțocamilul ochii/să caute încătrova, iar ea să sufle/spre dânsele și de duhul ei să se strice și să se împuță./Și până nu scoate pui săi, nu fuge acea *aspidă*” (,,Visul ”). În alte fragmente sunt prelucrate cu măiestrie ,,sursele literare” : ,,Ci scutul acesta era împărțit în patru părți egale./Astfel, peste un câmp de argint zbura o acvilă,/purtând în plisc o cruce de aur,/câmpul de purpură era luminat de-o fascie, câmpul albastru/adăpostea un *chevron,*iar ultimul înfățișa/un turn cu trei metereze,/un pom verde în plină putere,/un ostaș cu platoșă, cu coif și sceptru” (,,Eseu despre scut și porțile cetății”). O febrilă voluptate lexicală asigură discursului calitatea de act lingvistic performativ, așa cum se întâmplă în poemul ,,Iova” din *Iepurele suedez* (,,Dar mai e și Salix caprea, Iova sau Salcia căprească,/Salcia crestată,Salcia moale,Salcia de munte,/Mâțișoara, Răchita puturoasă, Iov – arbustul acela de mare/și stufos, ce crește și în tăieturi, pe marginea pădurilor,/în luminișuri, în locuri jilave, departe de cursurile de apă,/Salcia căprească, Iova, Iov”) sau în poezia ,,Discurs asupra Struțocămilei”: ,,Ea nu-i nici vultur, nici castor, nici câinele mării,/ea nu-i nici bâtlan, nici uliu, nici coțofană,/nici inorog,/nici nevăstuică,/nici căprioară de Arabia/(...)/Ea-i pasăre de apă și pește de aer totodată, prinzându-se/în năvoade ca scrumbiile albastre./(...)/ea-i alcătuită din pene și copite/și mai ales din aripi sfrijite și nu figurează/în nici un bestiar, de la egipteni încoace”... Volumul *Medeea și mașinile ei de război* (Editura Libertatea, Pancevo, 1999) este alcătuit dintr-o samă de ,,istorii”, care se constituie, împreună, într-o viziune parabolică asupra lumii ce și-a pierdut fragilul echilibru. Respectivele istorii implică mai multe ipostaze auctoriale: aceea de *cronicar* (,,La ora când tocmai trebuia să se pregătească pentru laudas/cronicarul luă o mânecă de cămașă veche și șterse de praf/călimara electronică, veioza,cotoarele cărților ce zăceau/de mai multe săptămâni pe masa de lucru”, p. 17), de *reporter* (,,reporterul întrebă dacă acest loc pustiu – cu doi localnici și câțiva ciobani transhumanți -/ mai are cimitir,/de când nu mai are preot și rugă în sat, de biserica,/în ruină” p.43) sau de *actant* în vârtejul întâmplărilor transcrise într-o modalitate cinematografică: ,,Mâzgă, vânt, beznă, privesc în sus, spre munte, aud/trosnet de crengi înghețate sub copitele calului./Urc, urcăm, picioarele plumbuite;m-opresc, m-aplec, îmi leg/șireturile, aprind o țigară;/panta ce trebuie urcată,bradul ce trebuie tăiat și apoi împodobit,/încă vreo câteva sute de metri, șuvoiul de fum/șerpuind deasupra capului./În sfârșit, pădurea, în sfârșit bradul/securea de argint/fulgerând în noapte, prăbușirea lui la marginea râpei, bradul/pus în lanțuri, legat de căruță,/pietrișul, vocile de prin vecini, josul apei, bolovanii, scrâșnetul/nisipului sub pasul hotărât, intrarea triumfătoare în curte,/ înțepenit de frig, m-așez lângă sobă” (p.p. 20-21). În excepționalul poem ,,Iapa Dunărea”, din acest volum, un poem a cărui scriitură se înrudește cu unele dintre *Cantos*-urile lui Ezra Pound, refrenul în fond arbitrar **(**,,Epimenide! Epimenide !/Epimenide, iată, am sosit spune Gellu Naum”), segmentează și, totodată, participă la unificarea fragmentelor. Prin fracturarea sintaxei discursului și prin voita încâlceală semantică, textul alunecă de la ambiguitatea mesajului la obscurizarea sa, în baza unei poetici în cadrul căreia impresia de destructurare a conținutului trebuie să producă efectul de trăire directă și de configurare a stării de care depinde mesajul.

Încă din cea de a doua etapă, textul devine un conglomerat ce conține, descrieri, ritmuri variate, citate, structuri epice, ample serii enumerative, secvențe avangardiste, rețete (,,Praful de sulf și de cărbune să fie amestecat bine cu silitră/și apoi, când vrei să-l aprinzi mai tare, adaugă/la amintita pulbere rachiu – la o livră patru uncii, apoi/ să se usuce bine”), amestecuri ale timpurilor (,,Noi stăm așa, în birt la Caraman și-i liniște pe stradă/(...)/Noi bem în continuare din vinul cel aspru și aburit/și numai ce-l zărim cum trecea îndoit de șale,/în urmă cu aproape un secol,/pe Gottfried, vânzătorul ambulant al Banatului de Codru,/ce-și tocase averea dar și nevasta la cărți, la Caraman”), imagini suprarealiste, halucinante, ce proiectează realul în fantastic, în stilul prozatorilor sud-americani... Cu alte cuvinte, poemul se constituie într-o, <<o compunere struțocămilească ,,smălțuită”, în care autorul înghesuie grăbit tot felul de materii semnificante, topindu-le și coagulându-le în discursul nastratinesc, fără să se preocupe de competențele receptive ale lectorului >> (Marin Mincu*, O poanoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea,* Editura Pontica, 2007). Afirmația lui Marin Mincu, care încheie textul critic despre poezia lui Ioan Flora din *Panorama* ... este de netăgăduit: ,,Prin vitalitatea sa creatoare, Ioan Flora scoate din sterilitate optzecismul, devenind unul din poeții importanți postbelici ”

studii

N. Georgescu

Eminesciana

Eminescu și autocenzura

Un caz cu totul interesant de autocenzură la Eminescu ni-l oferă finalul *Scrisorii II.* Ascultând, după lectură, de sfaturile Junimii de a schimba un cuvânt dur, „famenii", poetul reorganizează textul reuşind ca, din doar două trăsături de condei, aparent insesizabile, să fie chiar mai dur. Culmea este că aceste minime intervenţii nu sunt sesizate nici de I.L.Caragiale, care relatează întâmplarea, nici de Titu Maiorescu în prima ediţie a sa din 1883. Faptele sunt acestea. În „Ironie" [1] (iulie 1889) Caragiale citează finalul poemului astfel: „De-oi urmă să scriu în versuri, teamă mi-e ca nu cumvà / Fàmenii din ziua de-astăzi să mă 'nceapă-a lăudă: / Daca port cu uşurinţă şi cu zâmbet a lor ură, / Laudele lor de sigur m-ar scârbi peste măsură." (faţă de acest scrupul accentual al său, vezi mai jos cât de limpede este textul eminescian) — şi comentează sec: *„Sărmane omule! Dac-ai învia ai vedea că de ce te temi nici moartea nu te poate scăpa!"* Revine în „Două note" [2] (1892) cu un text din care cităm mai amplu (şi pentru că este puţin cunoscut, reluându-se de obicei fragmentar): *„Versurile citate la pagina 19 sunt exact acele pe cari Eminescu le-a citit în Junimea. Mai târziu s-a făcut modificarea lor după observaţiile şi cererea câtorva persoane din cercul acela, a căror sensibilitate extremă se simţea jignită de expresiile prea viguroase, prea crude, ale poetului. El — se ştie bine aceasta - a făcut concesiune delicateţii acelora şi a îngăduit să se toarne în veninul lui nativ şi sincer puţină apă de trandafir … să i se schimbe* Fàmenii *în* Oamenii *şi* scârbi *în* mâhni*; dar nu din toată inima a făcut această concesiune, deşi, în discuţia fără şir şi nici căpătâi ce se iscase, ca de obicei, după citirea poemei, stăruise şi „votase" pentru modificarea anodină şi o damă la care el ţinea foarte mult în acel timp.*

Le spun acestea ca să nu se crează de către public - mai puţin iniţiat în ale mişcării literare - că ar fi citaţiunea de mai sus o falsificare: este o variantă originală, aceea anume la care ţinea poetul, o variantă ce mi se pare - /mie/ care am groază de „apa de trandafir" — cu mult preferabilă celei puse în vânzare de domnii editori. Eminescu nu era androgin, era bărbat; el pe impotenţii intelectualii nu-i considera ca oameni*, ci ca* fameni*, şi de aplauzele lor nu s-ar* fi mâhnit — *se* scârbea.

Dar la varianta asta cedase el cel puţin*, sub ce influenţă nu ne pasă…Mai târziu însă s-a petrecut ceva mai rău… mai târziu, pe când artistul era cu mintea bolnavă, s-a făcut în opera lui publicată în volum îndreptări, purgări şi omisiuni cu desăvârşire arbitrare. Eu crez că asta trebuie relevat.*

Editorii sunt liberi să tragă câte exemplare vor, să le vânză cum şi cât le place, să profite de munca şi de pe urma sărmanului pierdut cât pot, sunt liberi; să rămână negustorul cinstit, şi câştig bun să-i dea Dumnezeu, dar să stea la taraba lui şi să nu s-amestece a poci opera artistului. (…) Care artist, care om de bun-simţ şi de treabă ar îndrăzni să ia un penel şi să îndrepteze o trăsură măcar a unui Rafael, să prefacă numai o măsură a lui Beethoven, ori să potrivească coapsa lui Apolon sau şoldul unei Venere după personala lui judecată şi după pornirea gustului său actual? Lucrarea ce un artist ca Eminescu o lasă este, cu toate calităţile şi defectele ei, ceva sfânt, fiindcă-n ea se întrupează pipăit, şi pentru o viaţă mai durabilă decât a neamului său întreg, gândiri şi simţiri de veacuri ale acestuia, şi de aceea, fără teamă de exagerare, s-a putut zice că o aşa lucrare este patrimoniul omenirii întregi, nu numai a unui neam.

Şi aşa dar a pune mâna fără sfială pe o asemenea lucrare cu calităţi eterne şi a cuteza s-o potriveşti sau s-o mai cioplești, după trecătorul tău gust şi cu competenţa ta discutabilă, discutabilă pentru că e negativă faţă cu realitatea evidentă şi palpabilă a monumentului ce-l judeci — discutabilă fie ea cât de autorizată în părerea-ţi proprie şi a câtorva clienţi — va să zică a mutila lucrarea de artă pentru restul fără capăt cunoscut al lumii şi vremii, este a te face vinovat de o faptă reprobabilă, este, cu un cuvânt, o profanare… Iar de profanare nu e capabil decât un om fără inimă şi cu spiritul îngust, un om care niciodată nu se poate uita pe sine, care nu poate avea nici o ridicare de suflet pe deasupra egoismului strâmt, nici o emoţie … cum să zic? Impersonală — ca să întrebuinţez şi eu nişte platitudini platonice scoase de curând iar la modă — nici un fel de respect chiar când se află în faţa lucrurilor sfinte…fiindcă n-are, fiindcă nu poate avea nimic sfânt pe lume…"

Citând fragmentar, de aici, partea referitoare la filologie, Perpessicius atrăgea atenţia în 1943 că aceste schimbări *„au prilejuit lui Caragiale violenta ieşire împotriva Junimei şi a lui Maiorescu"*[3].

Acest fel de a defini ţinta este liniştitor şi invită la istorie literară, relaţiile lui Caragiale cu Junimea şi Maiorescu în 1892, etc., distrăgând atenţia de la textul ca text. După cum vedem, într-adevăr Conu' Iancu vorbeşte de editori în general — dar îl parafrazează pe Maiorescu şi se referă la ediţiile existente, acelea scoase cu girul criticului. La ora de faţă se pot da oricând cinci-şase exemple de editori actuali, arătând cu zeci de trimiteri că se pun, de bună voie sau nu, sub „violenta ieşire" de mai sus — iar dacă se iau manualele şcolare, mai ales acelea pentru elevii mici, exemplele sunt legiune.

Să revenim, însă, la chestiune, la textul în discuţie. Ceea ce Caragiale numeşte „apă de trandafir" vom vedea imediat că este, dimpotrivă, „v.i.t.r.i.o.l." ca-n comediile sale, pentru că Eminescu a acceptat, într-adevăr, schimbările (este vorba numai de *Oamenii* pentru *Famenii*, cum observă şi Perpessicius, *loc. cit*, verbul *m-ar scârbi* apărând doar într-o variantă manuscrisă colaterală a textului, probabil aceea citită în şedinţă — şi neavând mare relevanţă) — dar a organizat o altă retorică a textului la publicarea în revistă. Manuscrisul, respectat de Perpessicius, mai puţin *Famenii*, este astfel :

De-oiu urma să scriu în versuri teamă mi-e ca nu cumva
Famenii din ziua de-astăzi să mă'nceap' a lăuda…
Daca port cu umilinţă şi cu zâmbet a lor ură
Laudele lor desigur, m'ar mâhni peste măsură.

În acest enunţ, cuvântul greu, accentuat, în jurul căruia se organizează discursul, este *Famenii* — iar Caragiale pune chiar accentul grav pe *a* când îl citează (în „Ironie") — şi sensul devine că ei, famenii, mă vor lăuda, nu toţi oamenii, aşa cum nu toţi oamenii sunt fameni. Famen („desfrânat, decăzut, efeminat", din lat. presupus *feminus*) este echivalent cu ceea ce Conu' Iancu numeşte „androgin"; noi, azi, spunem homosexual, cu nuanţa „bisexual". Poetul acceptă scoaterea cuvântului (pe care-l vom regăsi, însă, în *Scrisoarea III*, cum se ştie) — dar în „Convorbiri literare" organizează versurile astfel:

De-oiu urma să scriu în versuri, teamă-mi e ca nu cum-va
Oamenii din ziua de-astăzi să mă'nceap' a lăuda
Dacă port cu uşurinţă şi cu zâmbet a lor ură,
Laudele lor de sigur m'ar mâhni peste măsură.

Schimbările sunt simple, şi uşor de înţeles când compari – dar editorii nu ţin seamă de ele. În loc de *teamă mi-e* poetul face legătura invers: *teamă-mi e* şi, în plus, desparte în silabe: *nu cum-va*. În faza din manuscrise lectura era netedă ca să iasă în evidenţă *Famenii* de mai jos — pe când în revistă se rup cuvintele pentru alte accente: acel „nu cum-va" este apăsat, şuierător, ameninţător, cu sensul „ca nu carecumva", „în nici un caz nu". Pentru a ieşi acest sens se scoate accentul secundar din ligatura *mi-e*: se rostea sacadat „tea-mă // mi-e-ca// nu-cum-va Famenii" (aici, puternic: e cuvântul forţă) — iar acum se rosteşte „teamă-mi // e ca // nu cum-// va Oamenii…" (*nu* şi *cum*- rostite puternic, egal, ameninţător). Ca o indicaţie: *de sigur* de mai jos se scrie tot dezlegat, autoironic. Maiorescu păstrează în primele ediţii ca în "Convorbiri" (*teamă-mi e ca nu cum-va*; în ediţiile 6-11 are *să'nceap' a mă lăuda*) — deci nu observă (oare acceptă?) aranjarea textului de către poet după scoaterea termenului dur din discurs. Caragiale nu face comparaţiile, reţine doar *Famenii* şi *scârbi*, pe care le montează în aranjamentul ediţiei princeps. Editorii lui Caragiale nu se interesează, la rândul lor, câtuşi de puţin de aceste lucruri, fiind preocupaţi doar (exclusiv) să redea citatele din Eminescu în ediţiile actuale. După el, Ioan Scurtu (1908) va reintroduce „famenii" respectivi — dar toţi editorii — inclusiv Perpessicius, desigur (care schimbă doar apostrofurile, având *să mă 'ncea'a* (apostrof larg urmat de aposdtrof strâns), faţă de „Convorbiri" care au: *să mă'nceap'a*; oricine poate judeca diferenţa de accente: în revistă apostrofurile egale, strânse, cer recitare sacadată pentru sensul de mai sus) — vor lega, regulamentar: „cumva", „desigur". Ceea ce numim îndeobşte retorica textului se pierde. Aranjamentul retoric al poetului şi (aici, nu în multe alte părţi) al primului său editor propune o adresare apăsată, ruptă, şuierătoare — şi generalizatoare, de fapt: nu numai „famenii", ci toţi „oamenii din ziua de-astăzi" sunt refuzaţi de la acele laude.

Într-o convorbire cu Octavian Goga, I.L.Caragiale avea aceste convingeri spre sfârşitul vieţii: *"Arta — spunea el — cere conştiinţă, fără un perfect simţ de onorabiltate literară nu se pot scrie lucruri de seamă… Ca în toate, şi în literatură se pretinde o cinste profesională, un prestigiu de atelier. .. Ce crezi tu, în câte ape n-am scăldat eu* Hanul lui Mânjoală*?… Ce să mai vorbesc de melodia frazei, de ferecătură, de ritmul vorbelor…Iacă, numai interpuncţia…Câţi nu înţeleg că interpuncţia e gesticularea gândirii… Vezi, pe mine mă frământă astea, mă rod…nu se poate artă fără migăleală…Cu vremea îţi cresc tot mai mult scrupulele de conştiinţă…Dac-o să îmbătrânesc, ştii cum să-mi ziceţi? Să-mi ziceţi Moş virgulă! …"*[4]

Prin „interpuncţie", I.L.Caragiale înţelege punctuaţia din interiorul frazei, pe care o consideră „gesticulaţia gândirii" — şi care care realizează ferecătura, lacătul scrierii — adică: ceva propriu al autorului, încuiat de el însuşi, exprimându-l pe el însuşi. Dezinteresul nostrum pentru punctuaţie este alarmant: gândiţi-vă, stimaţi cititori, că limba română are substantivul — dar, dacă vrem să formăm verbul, nu prea avem cum: „a punctua" este un neologism specializat mai degrabă în discurs, cu sensul „a răspunde punct cu punct", „a puncta". Mai la îndemână ne-ar fi „a ponctua", după limba franceză. Şi în această situaţie se reflect acest dezinteres — deşi, iată, de la Ion Helliade-Rădulescu la I.L.Caragiale s-a subliniat importanţa virgulei în scriere.

Caragiale însuşi are, apoi, foarte multe grafii neconvenţionale ce fac, în intenţia sa, „ferecătura" frazei sale: vocale duble pentru rostirea prelungită, cuvinte despărţite în silabe, etc. Trebuie să dăm exemple din ediţiile sale, făcute de el însuşi — pentru că în ediţiile noastre actuale aceste grafii sunt netezite după normele lingviştilor. Întreaga noastră literatură clasică ne însoţeşte prin timp, pe noi şi pe copiii, nepoţii, strănepoţii noştri — aşa cum i-a însoţit şi pe părinţi, etc., prin *editori*, care se supun normelor *specialiştilor* — ori prin specialişti care impun editorilor norme: luaţi-o cum vreţi, e un „palindrom" existenţial la urma urmei — dar observaţi, rogu-vă, că responsabilitatea este difuză, vina de „atimie" (profanare, cum spunea Conu' Iancu la 1892) nu mai poate fi aplicată strict cuiva: este a tuturor — şi a nimănui. E o stare de coşmar — şi vom persista dând în continuare exemple pentru a arăta că atât viaţa cât şi opera lui Eminescu se cosmetizează cu sistem, sunt ţinute ca într-un adevărat infern mereu contemporan cu noi… Parcă ne-ar aştepta, parcă-l ajungem tot citindu-l şi recitându-l.

Un caz cu totul interesant de autocenzură la Eminescu ni-l oferă finalul Scrisorii II. Ascultând, după lectură, de sfaturile Junimii de a schimba un cuvânt dur, „famenii", poetul reorganizează textul reuşind ca, din doar două trăsături de condei, aparent insesizabile, să fie chiar mai dur. Culmea este că aceste minime intervenţii nu sunt sesizate nici de I.L.Caragiale, care relatează întâmplarea, nici de Titu Maiorescu în prima ediţie a sa din 1883.

1 I.L.Caragiale: "Ironie", în: Mihail Eminescu: *Diverse*. Cu o prefaţă de I.L.Caragiakle, Iaşi, Edit, Şaraga, f.a., p.X.
2 Idem, Ibidem, p.XIII-XV
3 O.III, p.267
4 Octavian Goga: Precursori. Cu un portret inedit de Camil Ressu Cultura Nationala 1930, p. 73.

studii

Adrian ALUI GHEORGHE

Poezia, între căderea în timp şi căderea în sine

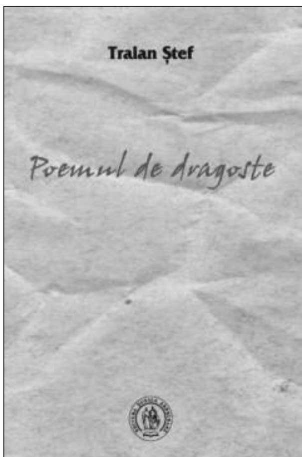
(Traian Ştef, „Poemul de dragoste", Editura „Şcoala Ardeleană", 2016)

Traian Ştef este un poet cu vocaţia autoflagerării, memoria este spaţiul în care se petrec poveşti „existenţiale" la care e conectat afectiv, empatic. Dar deşi „poemul de dragoste" e scris la persoana întîi, ai senzaţia că poetul simte la persoana a treia, adică o privire lucidă, tiranică adesea, supraveghează „actul iubirii", aşa cum ai analiza frumuseţea unei flori de exemplu, dezmembrînd-o în petalele care îi dau strălucirea. În acest caz decisiv rămîne numai parfumul. Ascunderea „á la Baudelaire" (sau á la Arghezi?) a emoţiei erotice permite crearea unui anumit scenariu, o gestică amplă, „eşuarea" în poveste este ca în acel „decembre" cînd „potop e înapoi şi înainte" şi nu ne rămîne decît aroma intimizantă a ceaiului: *„Pe drum o ninsoare neaşteptată/ M-a prins/ Numai bună/ De intrat într-o poveste de iarnă/ Ca într-o lume postumă/ Lasă-mă astăzi/ Să-mi aleg ceaiul/ Din altă cutie/ Mov mai aromat oriental/ În loc de lumînare/ Puţin lemn de santal/ Noi amîndoi/ Şi ceaiul cald şi plapuma uşoară/ Aşteptînd ninsoarea de afară/ Să intre răcoroasă/ Pe fereastră// Şi noi să citim mai departe/ Din aceeaşi carte/ Să fim în aceeaşi poveste/ Care nu ne părăseşte/ Şi nici nu ne arată/ Urmarea toată/ Numai clipa clipita/ În care îngerul îşi înmoaie aripa"*(Poveste).

Dar iubirea nu e numai contemplaţie, e şi dinamică erotică, e act, e concupiscenţă, e „cădere în celălalt". Iubirea e libertate şi constrîngere, iubirea alegorizează sau supra-alegorizează existenţa, o universalizează. Iubirea de sine e creaţie şi e tributară iubirii celorlalţi.

În interiorul poemului se petrec mişcări subtile, dinspre livresc, dinspre anecdotă spre lirism, totul sub o supraveghere conştientă, gestica este aproape ritualică. Vremelnicia este tradusă în limbajul infinitudinii, cum finitudinea îşi capătă sens prin unicitatea conştiinţei. Fluxul cogitaţiei e din panoplia Eclesiastului: *„Atîta îmi este lumea/ De clară/ Că-i văd curgerea/ Şi văd pînă departe/ Departe/ Şi mă scald gol în bulboanele ei/ În marea dăruire/ A ghirlandelor// În marele vîrtej al strălucirilor/ Îndoită e curgerea/ După preaplinul/ Care îşi caută forma/ Şi cînd o găseşte se face altă lume/ Dincolo de toată claritatea/ Pe care o văd eu cu ochii mei/ Formaţi din semnificaţii şi cristalul lin/ Al cerului/ Umezit în ochii tot mai mari/ Mai apropiaţi"*(Preaplinul).

Neantul e, astfel, o cădere în timp, nemurirea e o cădere în sine. Neantul pare impur, pentru că îi înghite şi îi încape pe toţi; nemurirea e (mai) pură, pentru că e individuală, e "aseptică" pentru că nu e întîmplătoare, e îndelung pregătită, gîndită. Neantul e o criză a speciei, nemurirea e o mistică individuală. Nici în Rai nu se intră "la grămadă", ci individual. În ambele însă, aşa cum o dovedeşte practica, nu se intră decisiv decît prin moarte. Moartea nu e o poartă, nu e neapărat un prag, cît este o intrare în repaosul universal, sinomin cu "confortul" nemuririi. Nu de zbucium se plînge cel mai mult omul pe lumea asta? Nu de lupta cu sine şi cu ceilalţi? Nu de nedreptatea endemică? Doar repaosul universal îl vindecă şi îl absolvă de toate acestea. „Poemul de familie", partea cea mai consistentă dar şi finală a volumului, este unul amplu, e o trecere în revistă a morţilor care (ne) marchează viaţa, ne-o modifică. Moartea şi dragostea sunt părţi, inseparabile aproape, din aceeaşi complicată ecuaţie. Unul dintre morţii „familiei" este Andrei pe care îl identificăm cu poetul Andrei Bodiu, cel plecat atît de grăbit în altă lume, de parcă ar fi avut şi acolo de rezolvat treburi urgente, care nu mai suportau vreo amînare. Şi cine să-i spună că pe cît de repede trece viaţa asta, pe atît de repede trece, de la o vreme şi ... postumitatea: *„Pe la amiază mă sună Andrei/ Şi-mi spune/ Că ar vrea să ne întîlnim/ Dar/ Astăzi este foarte ocupat/ Trebuie să încheie raportul final/ Spre seară mă sună Doctorul de Gardă/ Şi mă cheamă/ Să iau cartea de identitate/ Cardul cămaşa pantalonii pulovărul gri/ Toate ale lui Andrei/ Corpul lui alb e întins// Pe o masă de beton/ Lîngă el e aşezată inima/ Deschisă/ Ca floarea lui Dumnezeu/ Passiflora/ Nici eu nu mă simt prea bine/ Îi spun doctorului care/ Nu l-a mai putut salva pe Andrei/ Simt că inima îmi sare/ Din piept// Că o ia razna/ Şi era gata-gata/ Să mă întind frăţeşte lîngă el/ Dar mie îmi cedau doar picioarele/ Şi acesta era un fel Mişelesc// De a mi se rupe inima/ Între viaţa mea şi moartea lui/ Va trebui zice doctorul/ Să mai vii pe la mine/ Să-ţi dau un Beta/ Blocant/ Dar nu l-am mai căutat/ Pe prietenul meu/ Doctorul de Gardă/ Care nu l-a putut salva pe Andrei".*

Circularitatea timpului determină o reversibilitate dătătoare de iluzii, astfel cel creat urmează celui increat şi cel increat urmează celui creat, iar pietrele (pămîntul) sînt "baza de susţinere" pentru ca acest ciclu să aibă infinitudine, pentru că timpul este legat de concreteţea Terrei. Cei cinci pomi din rai, aşa cum au "citit" specialiştii, sînt identificaţi cu cele cinci simţuri care fac realitatea vie, pentru că în afara simţurilor realitatea nu are substanţă, nu are individualitate. *Lipsindu-ne un simţ, ne lipseşte o ştiinţă, aşa cum lipsindu-ne un cuvînt şi un înţeles, ne lipseşte o dimensiune pentru viaţă*, zice Constantin Noica (Jurnal filosofic). Cum şi Apostolul Toma, tot în spiritul Eclesiastului, spunea într-o „evanghelie apocrifă": *„Acest cer va trece/ şi cel de deasupra va trece/ şi cei morţi n-au viaţă/ şi cei vii n-au moarte./ În ziua cînd veţi mînca cele ce-au murit,/ le veţi face să trăiască./ Cînd veţi fi în lumină, ce veţi face?/ Cînd eraţi Unul,/ aţi dat naştere la doi;/ dar după ce aţi devenit doi/ ce veţi face?"*

În căutarea transcendenţei spre absolut se află continuu şi poetul, de asta Traian Ştef nu este un nostalgic fragilizat de importanţa mizei, ci un inspirat în căutarea unui sens înalt acolo unde nu raţiunea vede, ci simţul poetic (şi profetic?), cel care se supune realităţii imediate, înşelătoare: *„Cum poate ochiul meu vedea/ Această transparenţă/ Pe ce să se sprijine văzul lui/ Precum aripile păsării pe văzduh/ Cînd tentează înaltul/ Precum aripile peştelui pe apele date la o parte/ Să-i treacă limpezimile/ Prin corpul înfometat/ Precum scurmătura cîrtiţei pe tăria galeriei/ Pînă nu-i mai ajunge ţărîna în gură/ Ochii mei se plimbă peste feţele oamenilor/ Printre jocurile de lumini/ De la marginea pădurii de plop/ Peste locurile rămase libere/ Pe terasa cafenelei/ Peste mîinile femeilor evlavioase/ Peste dimineţile pe care unii le cer/ Pe care alţii le urăsc/ Peste toate morţile care nu încetează/ Să se însoţească de memoria noastră// Ce să dau la o parte din calea ochilor mei/ Ca să pot vedea transparenţa aceasta/ Lumina aceasta a ei/ Limpezimea ei/ Nemişcare a tuturor legilor/ Care nu aşteaptă/ Care nu se pierde/ Care nu te ţine de braţ/ Care încape lumea// Eu nu pot aştepta pînă voi fi primul/ Pînă sentimentele mele vor ajunge/ La fel de transparente/ Pînă umorile mele vor fi ca apele limpezi/ Pînă fanteziile mele/ Se vor scutura de toate dorinţele/ Pînă mintea mea/ De om la locul lui/ Poate pretinde/ Să înţeleagă această bucurie/ Prin care se arată totul/ Să vadă/ Dacă e dragoste sau nimicul însuşi/ Căci trebuie să fie ceva/ Prin care se poate trece/ La care se poate trece/ La care se poate ajunge/ Pînă în al doisprezecelea ceas/ Şi chiar după ce/ Nu voi mai fi primul"* (Transparenţă)

Dacă unul din planurile volumului este cel al „cercetării" transcendenţei, într-o încercare de detectare a miticului/ misticului în substanţa umanului, celălalt plan este al demitizării lucrurilor şi faptelor din preajmă, pentru a face existenţa mai suportabilă, pe înţelesul „supravieţuitorului" care caută un sens vieţii. De fapt, acest du-te/ vino face parte din „logica viului", a căutării, există în poezia lui Traian Ştef „o mecanică" a transfigurării sentimentului dramatic în unul solar, fast, ca efect al meditaţiei, al contemplaţiei: *„Stăm aici la adăpost/ Ca două gălbenuşuri/ În oul cu două gălbenuşuri/ E bine/ La rele nu mă pot gîndi/ Nici nu trebuie/ Pînă nu vine cineva/ Să lovească oul de o muchie/ Tare/ De la o tigaie// Abia atunci situaţia devine/ Problematică/ Poate/ Nu vom mai şti/ Nimic/ Unul de celălalt/ Poate se va scurge dintre noi/ Toată această substanţă/ Care ne ţine împreună/ Fără să facem nimic/ Pentru asta// Dacă/ Vom ajunge tot împreună/ În alt adăpost// Atunci/ Să facem un exerciţiu/ De scriere de iubire de povestire/ De dans de muzică de balans/ Într-un fagure fără albine/ Numai din goblenuri şi lucrături fine/ Nu vreau nici versete nici psalmi/ Vocea să nu mi se audă/ Cuvîntul să nu fie laudă/ Realul să nu-l atragă/ Să nu isc vijeliile rămase/ În tobele false/ Numai o lumină de mestecăniş/ Dacă se poate/ Să rămînă cu noi/ Ca albul în lapte/ Ca unul în doi/ Ca adierea printre magnolii"* (Ca două gălbenuşuri).

Dar iubirea nu e numai contemplaţie, e şi dinamică erotică, e act, e concupiscenţă, e „cădere în celălalt". Iubirea e libertate şi constrîngere, iubirea alegorizează sau supra-alegorizează existenţa, o universalizează. Iubirea de sine e creaţie şi e tributară *iubirii celorlalţi*. Rabindranath Tagore, în "Sadhana. Calea Desăvîrşirii", realizează această legătură între libertate şi constrîngere în iubire: „La un pol al iubirii stă personalitatea, la celălalt pol impersonalitatea. La unul afirmaţia pozitivă: aici sînt eu; la celălalt, tot aşa de hotărîtă, afirmaţia negativă: eu nu sînt. Dacă acest Eu n-ar exista, ce ar fi iubirea? Şi iarăşi: dacă n-ar exista nimic decît acest Eu, cum ar fi cu putinţă iubirea? În iubire, libertatea şi constrîngerea nu sînt contraste. Căci iubirea e liberă şi constrînsă în acelaşi timp. Dacă Dumnezeu ar fi liber numai, n-ar exista creaţia. Cel infinit s-a înfăşurat în misterul mărginirii; prin el, care e iubirea, finitul şi infinitul s-au făcut una...". Căci ce-i libertatea fără riscul de a o pierde? Călătoria dinspre sine spre ceilalţi este esenţa iubirii. Iar întoarcerea în sine este împlinirea ei. Iată cum „transpune" aceste lucruri Traian Ştef, poet care îşi asumă un imaginar entropic, care rezistă (totuşi) în faţa unei realităţi browniene: *„Şi-a ridicat rochia de in topit/ Deasupra genunchilor/ S-a aşezat pe genunchii mei/ M-a prins cu braţul pe după umeri/ Eu mi-am cuibărit capul între sînii ei/ Ne-am răsturnat ca într-o joacă/ Ne-am ascuns printre ţesături// În odaie doi îngeri îmbrăţişaţi/ În muzica nouă a gravitaţiei/ Într-un dans/ Ca un fuior/ Împletindu-se/ O rază de lună/ Iese prin fereastră/ Cu noi/ Şi ne tot duce printre norii luminaţi/ Printre curcubeie/ Cum într-un lac ceresc/ Unde se desfac valurile/ În frăgezimi şlefuite/ Şi se aude o puternică bătaie de tobe/ În ritm de marş forţat/ Îi ţin cu tandreţe capul/ Cu amîndouă mîinile/ Şi o sărut apăsat/ Să doară un pic/ Să nu audă/ Numai eu aud formaţia/ Să nu vadă/ Numai eu văd corturile de îndrăgostiţi/ Care se aprind/ În marea grădină a Curţii Împărăteşti/ Pînă se face o lumină mare/ Şi abia atunci îi vorbesc/ Îi spun/ Uite am venit pînă aici/ Să luăm lumină/ Şi parcă se sperie strigă/ Ca într-un vis din care nu poţi ieşi/ Se agaţă de mine cu toată puterea/ Să nu o scap/ Să nu cadă în gol/ Şi apoi îşi lasă capul/ Pe pieptul meu/ În care se aud bătăile de linişte/ Ale tobei"* (Sublimă).

Poezia lui Traian Ştef refuză teatralitatea în favoarea ritualului de poetizare a realităţii imediate, uzînd de o gestică poetică amplă. Astfel, la Traian Ştef absolutul devine suportabil iar relativul se umple de profunzime.

Piatra Neamţ, 8 ianuarie 2018

Poezia ca „un vertij al revelaţiilor”

(Alexandru Ovidiu Vintilă – „Obiecte psihice”, Editura Karth, 2016)

Poezia lui Alexandru Ovidiu Vintilă, din volumul „Obiecte psihice”, se constituie, în genere, dintr-o suită de scenarii deceptive trăite în variante pseudo-patetice. Toată cartea e, de fapt, un vertij al revelaţiilor care se transmite de la vers la vers, mai apropiat de „maniera Virgil Mazilescu”, decît de „maniera Gellu Naum”, cel invocat/ evocat în carte. Poemele lui Ovidiu Vintilă nu par nişte structuri stabile, monolitice, ci mai degrabă nişte alcătuiri provizorii, fragmentare, asta demonstrînd valoarea sintropică a imaginaţiei poetice: *„o haină subţire e viaţa/ ochii mici ai nopţii se dilată încet/ tu te-ai culcat alături de mine şi/ foşnetul plopilor e mai viu decât lumea însăşi,/ există un gol imens şi în el e un tigru de aur/ în restul timpului/ ninge triumfal/ pe străzile umede ninge/ suntem în 12 ianuarie/ bine că am scăpat de 2013/ cu toate acestea nefericirile au rămas intacte/ ca măreţia/ unui sombrero”.*

Poezia e, pînă la urmă, existenţă într-un perimetru agonic, acolo unde doar textul e martorul dezagregării sinelui sub presiunea oniricului, a vidului chiar. Viaţa de criză este, în postmodernitate mai ales, o combinaţie între suprarealism şi existenţialism: *„În praful albit de soare de pe/ marginea drumului greieri letargici o scârbă ca de sfârşit de viaţă zgomotul ploii nu mai înseamnă nimic plăpânde fire de iarbă înţepenite prigorii verzi ape/ alteori se moare degeaba/ o alcătuire confuză pe fond stacojiu e melancolia/ sufletul ţi-e ostil/ te apasă// neîntrerupte sunt morţile noastre între vis/ şi durere spaţiile neliniştite ale dezordinii/ luciul pietrei cenuşa din miercurea cenuşii// în tăcerea aceasta tot mai clară singurul orb/ din oraş striga după un peşte de lemn”;* sau: *„cum ai spune o rugăciune/ care te linişteşte// vorbeşti despre frumuseţe/ un sfert de oră// pe urmă/ comedia bufă a zilei// pe podeaua camerei/ prea multe lucruri amare// ciudate obiecte// era o lumină greoaie se rezema de// un câine roşcat.”*

Volumul este pus sub un motto din Franz Brentano, care spune: „Fiecare fenomen psihic conţine în sine ceva ca obiect, deşi nu fiecare în acelaşi mod”, fapt care „traduce”, într-un fel, aprehensiunea poetică în ceea ce priveşte calitatea de martor (a poetului) la transformarea spaţiului în timp. Căci, pînă la urmă, toată evoluţia psihică, pînă la detectarea obiectului dintr-un fenomen, nu e decît această „subînţelegere” a convergenţei spaţiu-timp. Ar fi de reprodus aici în întregime excelentul poem „sandalele lui zarathustra”, unul dintre cele mai ispititoare din carte. Totuşi realitatea, geometrizată sau nu, nu suprimă distanţa. Dacă Aristotel, spre deosebire de Platon, ne învaţă că inteligibilul este sesizat în cadrul unei estetici, şi nu al unei dialectici, dacă el substituie astfel conceptului unei ordini ideale viziunea unei ordini reale, nu este mai puţin adevărat că această ordine - ca şi frumuseţea fiinţei iubite, ca şi spaţiul nemuririii, al tinereţii fără bătrîneţe - nu se oferă intuiţiei noastre decît din depărtare. Desigur, această distanţă nu mai este distanţa infinită şi ireală prin infinitatea ei, care ne separă de o altă lume; dar, în interiorul acestei lumi, ea ne separă de o regiune pentru care nu este suficientă o conversiune ideală ca să ne apropie de ea. Aşa cum sugera Parmenide, *viziunea este prezenţa în absenţă*, ea garantează apartenenţa subiectului şi a obiectului la aceeaşi lume, dar nu face decît ca separarea lor să fie şi mai acută şi, poate, mai dureroasă: *„desfătându-ne/ pentru a nu ştiu câta/ oară cu priveliştea/ lumii acesteia/ dimineaţa se plia/ perfect pe/ aşternuturile/ imprimate cu urmele/ noastre/ în oraş duminica/ se pregătea monoton/ să-şi intre în vrie// un şarpe în burta/ celuilalt şarpe un peşte/ înghiţit de un peşte un/ cuvânt dintr-un limbaj în/ alt limbaj tangaj între/ viaţă şi moarte Iosif cu/ pruncul Isus în braţe/ un trup subţire/ ca o literă/ asemenea milei/ şi umilinţei/ deasupra apei/ paşi apăsaţi/ rănile vii ale memoriei/ lumina privirii lui Dumnezeu/”.* Din această confruntare în ocurenţă, a timpului cu spaţiul, rezidă energia şi forţa artei, am putea spune că un artist este cu atît mai important, cu cît mînuieşte instrumentele de manevrare a *timp-spaţiului*. „Obiectele psihice” nu sunt, în acest caz, decît detectări ale raţionalului într-un univers de iraţionalitate. Şi nu mă pot abţine să nu-l citez şi pe Solomon Marcus din excepţionala sa „matematică poetică”, ca sprijin în detectarea formulei enunţate: „Trecerea de la numerele raţionale la cele iraţionale este în esenţă trecerea de la spaţiu la timp. Tot aşa din punct de vedere geometric, trecerea de la inert la viu, de la spaţiu la timp, este marcată de trecerea de la geometria hexagonală a cristalelor la aceea pentagonală a formelor vii...”

Această digresiune, poate prea existinsă, vine în sprijinul ideii că poezia lui Alexandru Ovidiu Vintilă susţine această căutare, poate chiar dintr-un spirit neo-romantic, care transcende lumii vizibile, versul proiectiv depistează „obiectul psihic”, cald, uman, banal chiar, dintr-o agonică şi tulbure zvîrcolire a universului care ne ţine, de fapt, captivi.

Nu mă pot abţine să nu reproduc integral poemul „Obiecte psihice”, unul exemplar pentru posibilităţile liricii lui Ovidiu Vintilă, linie pe care sunt convins că va evolua. E în acest text un amestec de voci poetice de la *beatnici* pînă în ziua de azi, într-un dialog fructuos, aşa cum îi stă bine poetului postmodern, dar unul care are ce spune cu adevărat „ceva” numai al lui: *„Avea destul umor negru/ şi o poveste lungă cât celebrul/ roman al lui musil dimineaţă de dimineaţă/ pe o etajeră îşi ordona cu migală obiectele preferate le ştergea cu o/ cârpă de praf după care îşi făcea/ o cafea întotdeauna cu lapte şi zahăr/ îi plăceau căluţii de mare/ şi elefanţii de jad asculta/ ten years after citea scrisorile/ lui bernard shaw către stella campbell/ admira impetuozitatea iubirii şi uneori îşi imagina/ o femeie care stătea picior peste picior/ într-o cofetărie goală/ alteori ieşea din casă/ şi pornea pe străzi/ mergea la biserică/ îşi spunea că liniştea/ este un obiect psihic/ o maşinărie ciudată// după care se cufunda/ în tăcere tăcea îşi tăcea/ adoraţia pentru robert browning/ şi elizabeth barrett/ pe urmă aprindea lumânări se aşeza/ pe singurul scaun din cameră aştepta cuminte/ şi privea în oglindă visa cai verzi/ şi cai verzi zburdau în lumina gălbuie/ la new york la muzeul de artă din/ brooklyn atunci o prindea o melancolie densă/ vocile din jur i se păreau nevrotice cu/ accente absurde purta o rochiţă verde cu franjuri îl iubea în taină pe bulgakov/ bea lichior de mentă şi avea o pasiune morbidă pentru pisici şi garoafe// ea avea destul umor negru/ ţinea pe palme o pisică albastră/ pe limba ei îi vorbea aşa se comportase/ şi cu bulgakov citiseră împreună hexachordos şi cartea ceaiului/ începuse să ningă/ ningea peste statuile/ din parc se făcea tot mai frig/ pe atunci gândea lucrul în sine/ ca pe un imperativ categoric/ îşi îmbrăca hanoracul perora judecăţi/ de valoare/ riscante/ se întreba dacă într-adevăr/ lumea are vreun sens.”*

Deseori cu un umor subţire, gravitînd între afectivitate şi reflexivitate, Alexandru Ovidiu Vintilă transformă cu graţie banalul în poezie.

Piatra Neamţ, 9 ianuarie 2018

Poezia e, pînă la urmă, existenţă într-un perimetru agonic, acolo unde doar textul e martorul dezagregării sinelui sub presiunea oniricului, a vidului chiar. Viaţa de criză este, în postmodernitate mai ales, o combinaţie între suprarealism şi existenţialism...

Ioana Geacăr

Macrina Lazăr&Întoarcerea spre copilărie

În al doilea voum de versuri, după debut, **Senkiu fo yo frendschip,** Macrina Lazăr vine cu întâmplări casnice, dintr-o moleculă a societăţii, caligrafiind viaţa fizico-virtuală obişnuită timpurilor noastre, cu o poezie „vorbită”, confesivă, sau cu o realitate înregistrată, se adresează unui tu, rareori în epistole cu destinatar (Istodor). Câteva poeme sunt vorbite din perspectiva unui alt personaj, poeta descoperă energia tensionată a arhivei ca şi Elena Vlădăreanu, dar folosită în cantităţi mici.

Viaţa trece în grabă, cu gesturi universale, concrete, sau e pustie ca după un război postatomic, scrijeleşte singurătatea telurică, n-a mai rămas decât o lume de obiecte, inexistente fără a fi receptate de o subiectivitate, haine şi yale inutile, care şi-au pierdut valoarea de a proteja: „nu mai e nimeni/ doar nişte alei/ca nişte limbi/ în lumină/ pajiştile umbroase/ au rămas în locul nostru/ nu ştiu ce vânturi trântesc uşile/ rămase fără yală”. (**nisip scurs**) Copilăria, adolescenţa, tinereţea, bucuriile trec repede, rămân tristeţile zilnice, singurătatea şi retragerea obsesivă pe net în căutarea unui alt tip de fericire: „intru pe net, bâjbâi pe întuneric,/ navighez, mă plimb fără fir,/ cu viteză maximă/ ca pe autostradă/ toate chestiile colorate ce vin spre / ochi/ mă agresează dar îmi plac la nebunie.” **(niciodată să nu spui nicio treabă)**, cerul este decriptat în sens ludic, nu permite sublimare: „m-am întâlnit cu Dumnezeu/ cosea un ochi de centaur”, „ Adame, în semn de împăcare/ îţi trimit contul meu/ intră pe net/ să povestim” (**marţi**),

Poeta retrăieşte starea de poezie a adolescenţei prin vârstele propriei fiice: „eventual poţi aştepta până vor creşte copiii/ să poţi fi iar fată/ starea aceea/ când tot ce vrei e poezie” **(maternitate),** amintiri din copilărie cu starea de fetus, însă unul cu dimensiuni cosmice, printr-o plimbare prin Lunca Mureşului: „ţi-aduci aminte mamă, / în ziua de Crăciun/ cum ne trăgeai prinşi cu sfoară groasă în sanie/ prin Lunca Mureşului/ (traversam o imensitate de gheaţă/ un deşert complet alb/ purtam mănuşi şi suflam în ele de plictiseală, cu gecile ponosite/ / înaintam te-ntrebam cât mai e înaintam/ ştiam că dincolo/ de acest nesfârşit ca o lumină împresurată de ceţuri o să se întâmple magia, / o să pătrundem/ într-un interior mămos/ ca pântecul unei fecioare)/ nicio tristeţe nu mai avea cum să/ ştirbească/ împărtăşirea” (**ţi-aduci aminte**), sau, ca martor, desfăşoară poeme narative, mici poveşti ludico-cinice: măturătorii- în lupta lor zadarnică cu praful şi cu zăpada, o femeie fără adăpost primeşte mila trecătorilor, pâine aruncată direct pe trotuar, ca unui animal periculos, de la distanţă, scene casnice, sau de pe scara blocului, viaţa virtuală, perpetuarea speciei, maternitatea care încetineşte creaţia sau o opreşte.

Cei care scriu despre sex scriu ca şi când ar face sex: „mai mult, aş zice că tot ce scrie un om cu mâna lui/ despre iubire e o masturbare a eului Shiva/ o autopenetrare a lui Amun Ra/ o mângâiere a Afroditei” **(sexilness**).

Un autoportret e făcut cu preţuire şi cu cinism, unde ochii sunt ca marcasitele, liniile toate converg în jos şi chiar „la mijlocul meu se interpune un crater/ făcut de un avion care cade/ în flăcări/ stau acolo/ nenăscută şi învelită în muşchi”, dar personajul liric e si un vierme naiv în undiţă, prada cuiva în căutarea altei prade, „ce aşteaptă întîlnirea eliberatoare cu apa” **(autoportret).** Şi tot în spirit clasic al schemei de volum, iată şi o ars poetica „pentru a scrie frumos/ adună documente de arhivă/ versuri prinse-n părul unui arcuş/ tras pe doi cai frumoşi priponiţi/ în curtea cu câini a lui Crist.” (**123 elefanţi**)

Sunt versuri cu o obiectivitate rece, ca nişte însemnări de jurnal, de efect imediat, altele în stil optzecist însă poetizate excesiv: „deschide pieptul cu suliţa armura chinuită a gloriei/ pe îngusta fâşie a câmpiilor elizee trucate/ ca finalul aplauzelor.” (**123 elefanţi**) Şi jocul dada e permis : „timp în care colocatarii mei îşi surpau,/ adormiţi,/ mormanele de păpuşi trase după ei/ pe firul orelor jenate/ prinse cu minciuna” (**primul vis al dimineţii**) şi multă dispoziţie ludică în rest, parcă pentru a acoperi amărăciunea din voce, însă e un abuz de jocuri de cuvinte, mai ales în titluri, pornind de la cel al volumului: **Senkiu fo yo frendschip , 123 elefanţi, sexilness, niciodată să nu spui nicio treabă, dă-o-n misa,** dar şi în interiorul poemelor: „prin toate încheieturi(letale)**”(early booking).** Ar fi fost necesară o mai mare atenţie în selectarea textelor pentru arhitectura volumului, pentru că sunt incluse aici şi două poezii pentru copii (**moşului, pietrele**).

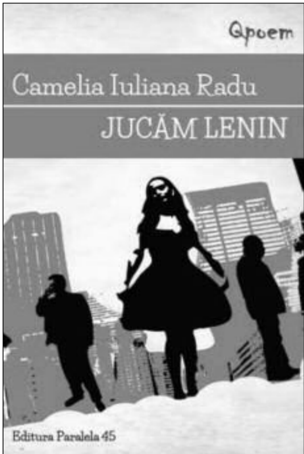
Artist al timpului său, Macrina Lazăr este interesată de probleme contemporane: singurătatea, criza femeii de vârsta a doua, viaţa la vedere, fără intimitate, fără nicio tranzitivitate şi nicio speranţă de legătură pe verticală, derizoriul, familia în derivă, pe care le atinge cu franchețe şi obiectivitate, spirit lucid şi ludic.

Macrina Lazăr, **Senkiu fo yo frendschip**, Editura Paralela 45, Colectia QPOEM, 2016

Teo Cabel

Ce mai jucăm după Lenin, Camelia Iuliana Radu?

În volumul „Jucăm Lenin”, autoare Camelia Iuliana Radu, apărut la editura Paralela 45 în colecția Qpoem, cuvintele se topesc în imagini. Imagini rostogolite prin vocale evocatoare și consoane care se înfig ca steguletele pe hartă trasând semnificant, rute ale sensurilor pe care nu toți le înțelegeau sau le vedeau în relativa, adevărată dimensiune din acele vremuri.

Cadre recuperate pe note sensibile față de rebarbativul lor inițial, care, celor care nu au cunoscut realitățile acelea, le pot părea de domeniul cărților Harry Poter: *Bulion pe pâine să mâncați și să-mi culegeți porumbul/ urla primul secretar de partid stăpân pe toate zilele și/ nopțile noastre/de fapt ale statului/.../copii de opt ani și conțopiști coboram/ în burta lui noiembrie/ și ne întorceam noaptea cu bacul* (***un exemplu concret***);

Tensiune, presiune, frică erau stări aparent inexplicabile *proletarului*, dar celor care accesau libertatea de exprimare sau de gândire, chiar dacă erau copii, nu le era ușor, efectele se răsfrângeau asupra părinților, puteau deveni din senin accesorii de calvar ale traiului: (...) *zicea că Stalin este tatăl tuturor copiilor din URSS/ ceea ce nu am înțeles//.../ pe stradă am întrebat-o pe mama cum adică/ toți copii ruși au un singur tată/ și mai multe mame ?/taci!păi de ce? Așa ne-a zis la școală/ îți explic eu acasă// totuși, acasă nu mi-a zis nimic/ mama a mers la vecina și roșie ca racul/ a plâns/ îl vor da afară pe tata de la serviciu/ vai vai/pentru că eu bat câmpii în mijlocul străzii.* (***tatăl nostru***)

De multe ori funcționarul supus partidului unic, nu avea rădăcini într-un oraș, trebuia să meargă cu tot cu familie unde i se cerea: militarii, inginerii constructori, medicii, profesorii. Pentru sensibilitatea infantilă aceste mutări deveneau angoasante: *desenam cu vârful de cretă/ copacii din fosta livadă și drumuri încolăcite/ să mă ducă înapoi/ pe toți pereții din bucătăria strâmtă/ vopsiți cu u verde rece/ care nu dădeau în pârg niciodată// ne mutaseră în alt oraș la bloc/ pe cimentul rece visam gutuiul/ fugise într-o lume mai bună.*

Nu lipsesc două ipostaze care pot fi proclamate laitmotiv: statul la coadă pentru lapte, de dimineața, de la 4-5 fie vară, fie iarnă, (***sticla cu lapte***) și cheia de gât, pe care nu știai, când ți-era lumea mai dragă, unde ai pierdut-o în timpul jocurilor: *va rămâne pentru viitor o întreagă colecție/ îngropată în malul Dunării// pierdeam una pe zi și mama// contiuna să-mi agațe alta/ neobosită/ în loc să rămână acasă/ cu mine*(***pe apa sâmbetei***) Câtă tristețe aici, a copilului care volens-nolens trebuia să rămână singur și uite așa *scări de bloc deversau hoardele de copii/ în cercul unei povești de-a copilăria* (***uniți în jurul cauzei comune***).

Titluri ironice: ***reuniune la vârf, boii de la carul cu boi, viitor de aur, ura ura ura în cor, sex de duminică patriotică, ura ura uram, la noi e bine,*** o istorie a acelor vremuri schițată în cadre simple, nuanțată cu nerv, cu activiști de partid, cu șefi care adulmecau fetele ca pe un vânat.

În ***Omul prescurtat*** ne reamintim de ideologia acelor timpuri: *ia-i căldura/ ia-i lumina/ altfel se face puturos/ și îi cresc gărgăuni sub țeastă/ nu-i da de mâncare/ lasă-l hămesit/ pe el și pe copii lui lasă-i hămesiți/ să alerge în toate zilele și nopțile lui/(...) să fie mereu împrumutați/ trimite-i pe toți la muncă și plătește-i puțin// umilește-i.* Se pare că și azi s-au păstrat unele din precepte.

Textul se derulează în vers alb, cărând cu el amintiri ce trebuie receptate și asupra cărora trebuie meditat. Substanța socială care-l structurează s-ar împotrivi prozodiei. Așa, energia versului te poartă în rimul autorului pe care este imposibil să nu îl percepi. Această istorie breviar a copilăriei din vremuri incredibile pentru răsfățații de azi, ai libertății, poate fi și un semnal existențial de atenționare, de meditație. Inocența copilăriei și a adolescenței reușeste să dribleze ochiul cercetător al timpurilor de atunci și să simtă omenește ceea ce sistemul încerca să îi dea prin gard, cu lingurița: ***jucăm Lenin***

Dacă scriai poezii erai superficil, cu capul în nori, la serviciu nu erai bine privit, ***scenarita asta a ta****, a fost inspecția aia și au crezut că te vor găsi/ cu actele în neregulă/ ce să știe una care scrie poezii?*

Bunicii, în special bunicele, aveau rol de a catehiza nepoții. Îi băgau într-o ceață existențială vorbindu-le despre Dumnezeu, în timp ce la școală le spuneau că nu există. Dar, chiar dacă regimul se impunea cu asprime unor categorii de oameni, militarii, de exemplu, și aceștia aveau mame care nu lăsau nepoții de izbeșlite, îi botezau pe ascuns, chiar fără părinți, să-i scutească de frica urmărilor: *a chemat preotul prin spate/ prin grădini/ să nu fie văzut că ar intra pe poartă/ el a venit umil printre urzici// în livadă au pus un cazan cu apă/ printre flori m-a ridicat preotul/ spre cupola bisericii din cer/ m-a arătat spre răsărit/ m-a dus la pe la icoanele gutuilor// se botează roaba lui Dumnezeu Camelia Iuliana*

La Camelia Iuliana Radu poezia este rezonață constrânsă în cuvinte.

Criticul Alexandru Cistelecan a evidențiat, desprinderea acestui volum, ca tematică, acuratețe și realizare, de celelate volume anterioare, pe coperta a patra.

Raportul cauză-efect al activității scriitoricești se materializează și prin accesarea branșei scriitorilor, a poetei, prin primirea sa în Uniunea Scriitorilor din România, filiala Bacău.

Ce vom mai juca după Lenin?

Lucian Gruia

Nicolae Ţăranu – urmele cailor

După ce s-a afirmat ca prozator, Nicolae Ţăranu debutează acum cu volumul de versuri *Oglinda cu două fețe* (Ed. Astralis, 2017). Să-l abordăm metaforic așa cum îi este scrisul.

După o ploaie de vară, în pământul reavăn, urmele cailor se impregnează adânc. Ploaia este produsă de cărțile dobrogeanului Nicolae Ţăranu, fiecare lăsând o urmă pe care criticii literari o cercetează în solul literaturii noastre.

De ce caii? Pentru că ei sunt cântați frecvent de poet și pentru că aceștia simbolizează virilitatea și cavalerismul, caracteristici care aparțin regimului diurn al imaginarului (Gilbert Durand): „iar caii trec fantomatici în goană erotică.” (*Din praguri*)

În același ton, frăgezimea ierbii și a fecioarelor corespund: „Strecurată de ape/ lumina se risipește/ ademenind caii mânați/ de glasul miraculos al ierbii/ în care fecioarele se pierd suspinând.” (*Dans erotic*)

Caii, hiperbolizați într-o imagine cosmică, susțin cerul cu picioarele: „Prăvăliți de lumină ,/ caii se tăvălesc pe dealuri/ izbind soarele cu copitele,/ dar văzduhul miroase a iarbă.” (*Dans*)

Simbolismul cabalin masculin impregnează poezia erotică ale cărei scene se desfășoară la lumina făcliilor, întunericul învăluitor, din fundal, invocând registul intim nocturn al imaginarului (același Gilbert Durand).

Alt capitol important în economia cărții lui Nicolae Ţăranu (*Oglinda cu două fețe*), o reprezintă lirică însăși, așa cum rezultă și din motto-ul semnificativ care aparține autorului: ”Poezia este regina fără coroană a literaturii, mireasă fără mire ca soră mai mică - deocheată și veșnic îndrăgostită – a filosofiei.”

În poezia modernă scrisă de autorul nostru, eul dictatorial se manifestă adeseori autoironic: „Sincer vorbind/ pentru a-i păstra amintirea,/ am cumpărat o oglindă cu două fețe/ pe una i-am scris numele cu majuscule:/ POEZIE/ când privesc în cealaltă/ bărbatul care-mi seamănă/ izbcnește în râs și-mi întoarce spatele:” (*Oglinda cu două fețe*)

Tonul hâtre cu care ne-a obișnuit din prozele sale (*Judecată măgărească, Livada cu mere acre*) izbucnește nestăvilit și în aceste versuri ca o rugă a poeților: „nu ne pierde Doamne/ nu ne prăpădi/ suntem mulți/ - nepermis de mulți/ cei care hăpăim poezia;/ pâine dumnezeiască și albă,/ deseori, rămâne uitată în halbă...” (*Lipsă de respect*)

În sfârșit, pentru a scrie poezie trebuie să ai har. Nicolae Ţăarnu îl are cu prisosință.

Ion C. Ștefan

Despre lirica unui tehnocrat

Vasile TOMA, „Un miraj care lasă urme”, Editura Betta, București, 2017

Ne-am obișnuit să-i apreciem pe oameni după meseria lor: dacă ai terminat Institutul Politehnic, poți fi un inginer specialist, un făuritor concret de bunuri materiale.

Dar iată că Vasile Toma ne contrazice: el a ajuns și un poet de-o rară sensibilitate. Această latură a personalității sale nu o exclude pe cealaltă; dimpotrivă: ne arată o cale de lumină, care îi înalță sufletul spre divinitate: ”Poți călca pe urmele zeilor / în nopțile de primăvară / când Luna stă să crape / deasupra orașului – / ca o sămânță ce încolțește.// Poți călca pe urmele zeilor / așa cum timpul calcă / pe urmele noastre: / nu cântând ca o pasăre, / ci tăcând ca o lacrimă” (*Pe urmele zeilor*, p.13).

Câtă gingășie și sensibilitate! Autor, până în prezent, a trei volume de versuri: „Leacul de fiecare zi”, ”Viața o lăcrimândă mirare” și ”Un miraj care lasă urme”, inginerul Vasile Toma s-a bucurat de aprecierile lui Emil Lungeanu, unul dintre cei mai subtili critici literari contemporani: ”Cert este că resursele lirice ale semnatarului acestor pagini au nevoie de-acum de o creștere a mizei dacă vor cu adevărat să fie puse la încercare” (*Poezia ca miraj ce lasă urme*, p.10).

Dar și regretatul autor și prieten, Gheorghe Popescu-Ger, a scris odinioară cuvinte alese despre el: ”După ce veți lectura versurile sale, trebuie să vă faceți mutația în acest teritoriu spiritual, unde vă veți hrăni cu vise, sentimente și gânduri înfășate în lumină” (p. 86).

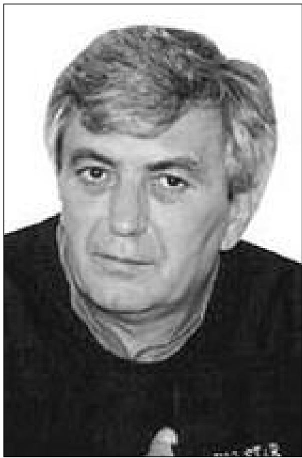
Consider însă că nu este neapărat necesar ca un poet talentat să fie lăudat pentru a ne convinge; versurile sale îi pot fi brățară de lumină peste inimă: ”Orice inimă îndrăgostită / devine invizibilă; ea visează / și se consumă și se împlinește / cu altă inimă identică ei; / ea se scufundă nestingherită / în adâncurile memoriei – / și ale Cerului – / până se preface în înger”...(*Inimă îndrăgostită*, p. 23).

Cât de încântătoare poate suna poezia unui inginer: ”Și, iată a venit toamna / cu pași de felină, / mai mult lacrimă decât suris, / mai multă consolare / decât lumină de fructe” (*Parfum de toamnă*, p. 30).

Astfel de versuri, bine gândite și armonios așezate în volumul ”Un mesaj care lasă urme” putem găsi câte vrem, deși „Uneori, descoperi că ești singur / în mijlocul lumii, / în vâlvătaia timpului, / chiar dacă inima ta e un copac / ce-și dăruie fructele” (*Singur*, p. 33).

Există o alchimie a sufletelor alese, a gândurilor profunde și sensibile, a unei simțiri direct revărsate în cuvinte, care, dincolo de profesia sau preocupările noastre, scoate la lumină, mai curând sau mai târziu, un poet adevărat, așa cum este și domnul inginer Vasile Toma, căruia îi urez succes pe mai departe.

Al. Cistelecan

La aniversară

Pe cînd altora le scad puterile (inclusiv cele creative), unora, dimpotrivă, li se dăruie o stare de grație permanentă. Unul dintre acești fericiți e Dan Rotaru, poate, de la o vreme, cel mai harnic poet din România. Dan Rotaru pare a-și fi intrat, de cîțiva ani buni, în formă maximă și definitivă; în orice caz, se bucură de o euforie și de o exultanță poetică de mare randament. Dovadă e și ultima lui culegere, masivă și ea (ca și precedenta): *Vâltori de liliac* (TipoMoldova, Iași, 2017), ceea ce garantează o evidentă constanță a debitului. Constanța acestuia e încurajată și de un fel de stabilitate tematică, una cu perimetru restrîns în care încap doar două ateliere: un atelier de melancolie, în care Dan Rotaru lucrează – și prelucrează – tristeți și amărăciuni de vîrstă, și unul – cu dotări oarecum contrare – în care sunt elaborate epitalamuri și madrigaluri, și ele atinse în parte de melancolie, dar decisiv orientate spre un fel de grație a pasiunii (cel mai des rememorată, dar de o memorie imniforă). Sunt cele două pasiuni tematice ale poetului, mereu reluate, ca într-un ritual cotidian de oficiere la două altare. Alte teme survin doar în măsura în care se leagă de cele două, oarecum prin ricoșeu.

Primul atelier, cel de melancolii, livrează, firește, elegii, dar elegii oarecum tonifiate – ori măcar estompate - de o caligrafie de subțire, cu înclinații spre eufemistica suavelor. Sunt, în fondul lor, reflecții care pornesc de la diverse pretexte, fie că e vorba de o sugestie din cotidian, fie că e vorba de vreuna peisagistică. Și cu atît mai mult cînd pretextul vine din calendar, un calendar iremediabil melancolizat la Dan Rotaru: ”Octombrie-i un fel de-a-mbătrîni/ în boabele-unui strugure tîrziu./ Singurătăți mă-mpart, în plină zi,/ iubirii-n care n-am putut să fiu./ Chelesc copacii pe o stradă gri./ Poemele mi le usuc în gînd,/ și te aștept oricît, că vei veni,/ de mînă cu decembrie, ningînd...” (*De toamnă*). Temele acestea melancolice (și care stîrnesc un roi de nostalgii) devin tot mai acaparante și mai apăsătoare, transformîndu-se în obsesia plecării (”Nu mă gîndesc de la-un timp decît la-nnegrita plecare”, zice poetul în *Așteptare*) – dar un fel de obsesie senină, mai că euforică uneori. Nu-s puține poemele în care cele două transversale tematice se contopesc, ba sporindu-și reciproc intensitatea melancolică, ba lecuindu-se una pe alta printr-un fel de fervoare a iluziei. În orice caz, Dan Rotaru le împletește în cununi de prețiozități: ”Îmi miros cuvintele a tînără brumă,/ tu ai gust de coaptă gutuie./ Îngerii au aripi croite din humă,/ cînd mai caut năluca în vise,/ și nu e./ Azi scriu scrisori de iubire/ și mor,/ cu o clipă puțin mai devreme,/ de femeile din vise,/ de dorul lor” etc. (*Joc de dragoste*). Visele astea – ca și amintirile, de altfel, de care nu par a se deosebi – prind încetul cu încetul consistență și scot (pe moment, pe momente mai bine zis) din cauză apăsarea celeilalte teme, lăsînd penița lui Rotaru să zburde-n madrigaluri ludice: ”Mersul tău, ca o cazanie/ scrisă de picior pe drum,/ trupul tău, ca o zîzanie/ făcînd inimile scrum,/ umerii tăi scriind balade,/ sînii tăi urzind povești,/ ochi-ți rumenind șarade/ în care uiți și cine ești” etc. (*Simplu joc de cuvinte*). Joc de cuvinte ori joc de iluzii, fie cum o fi, el nu e lipsit de consecințe, căci de la el se ajunge îndată la un fel de devoțiune senzuală, la imnuri de pasiune corporală: ”De tine-s beat, cînd te respir/ ca pe-o nălucă din zefir.// Cînd te mîngîi ușor pe gleznă,/ în cameră se face beznă./ Ți-s sînii două stele stinse/ sau două candele aprinse. Sunt osîndit să-ți ning pe pîntec,/ de tot, cum melodia-n cîntec” etc. (*Te-aș mai iubi*). Sunt devotamente cu repetiție și Dan Rotaru se specializează în gramatica adoratoare și-n patetica flatant-jucăușă: ”Ninge la mine-n suflet ca-n siberii,/ Că-s beat de tine azi, să nu te sperii!// Cînd pleci, sub tălpi, trist, își dă duhul drumul,/ și-aud cum lumii-i împrumuți parfumul.// Cînd te iubesc și stele-ți umplu patul,/ cu sînii-l ari de-a lungul și de-a latul” etc. (*Mai știi?*). Memoria lui e un depozit de galanterii și tandrețuri care răzbat mereu la suprafață și se organizează ca pasiune devotată: ”Viața mea, în întregime, e bolnavă de tine./ Trupul meu, de iubire, peste margini te dă./ Pe altarele lumii se sacrifică vara,/ și îmi pare că timpul nu se mișcă, ci stă” etc. (*Remember*). Stă, într-adevăr, cîtă vreme poetul stă și el închis în cercul amintirii și reînvie, nostalgic, jurnalul clipelor fericite. Dar pe cealaltă parte trece – și trece tot mai apăsător: ”Îmi curge, de la un timp, prin suflet, plumb/ topit, și-și lasă-n el melancolia,/ colțoasă precum bobul de porumb,/ pe care mi-o-mblînzește poezia...” (*Melancolie*). Încă o dată se vede că poezia e bună terapie.

La mulți ani, Dan Rotaru!

Miron Cordun și Dan Rotaru 1971 (din arhiva Dan Rotaru)

Dan Rotaru pare a-și fi intrat, de cîțiva ani buni, în formă maximă și definitivă; în orice caz, se bucură de o euforie și de o exultanță poetică de mare randament. Dovadă e și ultima lui culegere, masivă și ea (ca și precedenta): Vâltori de liliac (TipoMoldova, Iași, 2017), ceea ce garantează o evidentă constanță a debitului.

AL. CISTELECAN

Magda Grigore

În numele poemului

(florile de iris ale iernii)

Iarnă deasă, aproape de nepătruns,
cu maluri albe, elastice, abisale,
cu flori de gheață puse în ferestrele timpului –
totul în jur tace acum și așteaptă,
nimic nu mai crește, nimic nu mai rodește,
totul pare suspendat în aduceri aminte și în contemplare;
doar frigul se înalță nemărginit, înstăpânit peste toate.
Iarnă deasă, aproape de nepătruns,
care te închide în tine, te îndepărtează de lume,
te-apropie de rădăcinile extinse,
acoperite din nou, iată, cu zăpada acestui sfârșit de ianuarie.

Albul iernii înghite lacom acum
toate nuanțele spectrului solar.

Oare cum se simt sub zăpadă frunzele verii,
pomii fructiferi, grâul de iarnă ?

Acolo cei ce sunt par a fi la adăpost
de tot ceea ce le-ar putea face rău,
de ceea ce i-ar putea împietri;
acolo cei ce sunt – sunt liniștiți și liberi,
străini de rotirea anotimpurilor;

Aici, cei ce sunt tremură
sub razele soarelui alb;
cu trupul stâns sub viscolul răsărit din senin,
împietrind la vederea păsărilor cu aripile rupte.
Aici oamenii de zăpadă au rădăcini ancestrale
dar nu pot face spre nimeni niciun pas;
aici doar acele de brad mai cunosc drumul drept
și speranța!

Aici zăpada deasă, de nepătruns,
își înfige colții ultravioleți în orbita călătorului
istovit de grindină, de lapoviță și de ploile reci,
translucide;
Aici ninge continuu, continuu,
și orbul călăuzește pe orb
în adâncul florilor de iris ale iernii.

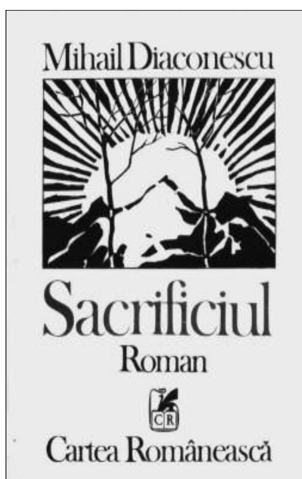
litere

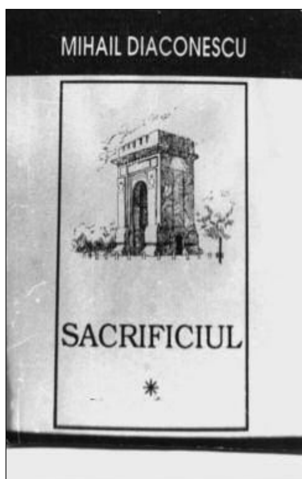
Centenarul Marii Uniri
1918-2018

AUREL V. DAVID

NAŢIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ŞI COMENTARII SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI STATUL NAŢIONAL CA EDIFICIU ŞI SIMBOL AL NAŢIUNII ÎN STARE DE VEGHE

În capitolul XXXI al romanului *Sacrificiul*, personajul dr. Nicolae Bolcaş participă la Marea Adunare Naţională a Românilor desfăşurată la Alba-Iulia în ziua sfântă de 1 decembrie 1918, când a fost proclamată solemn şi irevocabil Unirea Transilvaniei, Banatului, Crişanei şi Maramureşului cu patria-mamă România. După cunoştinţele noastre, evocarea epică într-un roman a acestui măreţ moment istoric este singulară în literature noastră de până acum. Acesta este unul, doar unul, dintre motivele pentru care *Sacrificiul* este numit romanul Marii Uniri.

Marea Adunare Naţională este văzută prin ochii personajului dr. Nicolae Bolcaş în dimensiunile ei copleşitoare, istorice, decisive, emoţionante, mai ales.

Ca să poată sugera epic amploarea şi tensiunea acestei adunări istorice, Mihail Diaconescu îl prezintă pe Bolcaş în cuprinsul unor descrieri itinerante. El trece de la o persoană la alta şi de la un grup la altul, de la sala unde s-au adunat oamenii politici la gărzile înarmate, de la cei veniţi de prin sate la orăşeni şi militari.

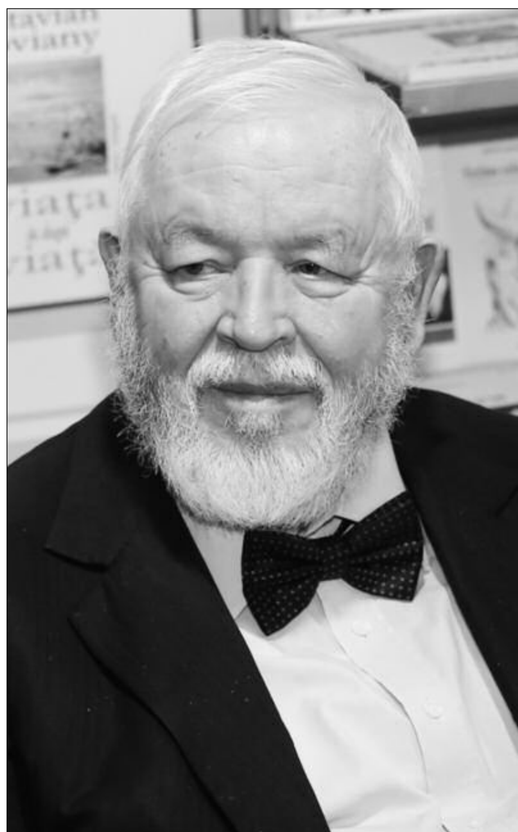
Aerul începutului de iarnă vibrează, parcă, de emoţia participanţilor. Totul este tensionat, solemn şi patetic. Mai ales – patetic. Totul sugerează, cu ajutorul artei epice, o istorie dramatică şi eroică în plină desfăşurare.

Înainte de Marea Adunare Naţională de la Alba-Iulia, românii din Basarabia şi Bucovina proclamaseră, şi ei, unirea cu patria-mamă România. Ca urmare a deciziilor luate la Chişinău, Cernăuţi şi Alba-Iulia, statul român unitar şi-a asigurat frontierele sale fireşti.

Faptul că romanul *Sacrificiul* estetizează epic, dar mai ales convingător sub aspect emoţional, conceptul de *stat naţional*, care-şi exercită autoritatea unitară şi suverană asupra teritoriului şi a naţiunii noastre, este, şi el, unic în literatura română. Dimensiunea artistică a romanului este completată de latura sa sociologică şi de semnificaţiile sale politologice.

Acest aspect epico-artistic, asociat cu dimensiunea istorică şi politică a romanului, impune o abordare sociologică specială.

În vremurile noastre, cu înălţări şi căderi, cu înaintări şi rătăciri, cu lumini şi cu umbre, unii propagandişti ai comunitarismului european îndeamnă, pe faţă sau în ascuns, la reprimarea, cu orice preţ şi prin orice mijloace, a *statului naţional*. Ei ştiu că acesta este cea mai desăvârşită creaţie a naţiunilor, prin intermediul căreia umanitatea poate fi menţinută în *stare socială*. Ei mai ştiu că numai naţiunile sunt capabile să construiască şi să reconstruiască organizaţii cu funcţii integratoare, să producă, concomitent, procesări sociale simbolice şi interpretative, să contribuie la reclădirea *socialului* în modalităţi care să nu provoace surse de insecuritate pentru oameni, să conştientizeze etniile de forţa identităţii şi specificităţii lor şi să identifice sursele de

ameninţare şi agresiune la adresa *spiritului* şi *patriei*.

Adepţii europeismului cunosc faptul că statul naţional exprimă, apără şi promovează *specificul naţional* şi că este astăzi principalul obstacol în calea *„mondializării”* – un concept polisemic, imprecis, discutabil, căruia politicienii îi dau sens de *„raţiune”* şi *„pasiune”*. Acesta vizează, deopotrivă, naţiunile şi statele naţionale, precum şi organizaţiile şi instituţiile specifice create şi întreţinute de acestea.

Noţiunea *stat* desemnează entitatea socio-politică organizată pe fundament juridic şi administrativ într-un cadru geografic delimitat. Statul este caracterizat, de regulă, printr-un *teritoriu* delimitat prin frontiere recunoscute în cadrul relaţiilor internaţionale, în interiorul cărora *populaţia* este subordonată autorităţii *puterii politice, juridic organizate*. Într-o accepţiune de uz general, statul este considerat *formula politico-juridică de organizare a comunităţilor umane care vieţuiesc pe un teritoriu determinat şi recunoscut de entităţile socio-politice* (*teritoriul politico-statal*). De pildă, în istoria scrisă a spaţiului european, noţiunea *stat* a fost utilizată pentru orice *putere centrală*, de la *polis*-ul grecesc la statul contemporan, trecând prin Imperiul roman şi regalitatea medievală, indiferent de coloratura puterii politice.

Această *putere centrală* se manifestă în funcţie de ideologiile din care a izvorât, de modalităţile în care au fost concepute şi impuse ţelurile politice şi etice, de raţiunea pentru care a fost creată (*„în numele lui Dumnezeu”, „în numele raţiunii”, „în numele naturii umane”, „în numele clasei”, „în numele poporului”, „în numele naţiunii”*), de mesajul transmis (*„ordine”, „libertate”, „progres”* etc.), de capacitatea sa de a produce efecte pe plan social, juridic şi instituţional.

Problema statului a devenit, în epoca modernă şi contemporană, centrul de dezbatere şi afirmare a unor variate concepţii politice, întrucât statul a fost perceput ca *forma instituţionalizată a puterii politice*. Aceasta a condus la definirea a două forme fundamentale de stat: *statul ideologic* – o construcţie mecanică, generată şi întreţinută de imperii prin controlul, dominarea şi supunerea şi jefuirea popoarelor, şi *statul naţional* – rezultat firesc al puterii popoarelor (democraţia) de a gestiona naţiunile în *stare de securitate*.

În numeroase momente ale acţiunii desfăşurate în romanul *Sacrificiul*, dar mai ales în capitolele a căror acţiune este plasată de Mihail Diaconescu la Oradea, Budapesta, Viena, Praga, Bucureşti şi Iaşi, despre conceptul politic, juridic şi filosofic de *stat* se discută insistent din perspective civice, morale, istorice, dar mai alles sentimentale.

Ideile de stat imperial, stat bicefal, de stat naţional unitar al românilor de pretutindeni provoacă nu numai dispute pasionante, ci şi trăiri profunde, ardente, care întreţin variate puncte de vedere, polemici, atitudini categorice. În acest sens, *Sacrificiul* ne apare nu numai ca un roman istoric, social şi politic, ci şi ca unul *sentimental*.

Este un roman *sentimental*, pentru că eroii săi au făcut din situarea lor activă în raport cu o problemă juridică şi politică, respectiv istorică şi socială, o succesiune de manifestări, respectiv de acte, ale celor mai profunde trăiri.

A face literatură sentimentală, dar şi literatură politică vorbind despre stat este, trebuie s-o recunoaştem, o performanţă artistică. In acest sens Mihail Diaconescu evocă insistent *trăirile* personajelor sale. Pentru acest motiv el poate fi asociat cu tendinţele afirmate în cadrul *trăirismului*

centenar

filozofic şi literar românesc afirmat puternic în cultura română în prima parte a secolului al XX-lea prin operele unor personalităţi ilustre ca Nae Ionescu, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Constantin Noica, Traian Brăileanu, Petre Ţuţea, Arşavir Acterian şi alţii. De altfel, în tratatul *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* Mihail Diaconescu a ţinut să mărturisească faptul că aceste personalităţi ilustre au influenţat modul său de a gândi.

Statul naţional este expresia politico-juridică şi administrativă a *„puterii poporului”* (democraţia). Acesta reprezintă modalitatea de exprimare politico-juridică şi administrativă a *„puterii poporului”*, exercitată *în numele naţiunii,* în scopul gestionării acesteia în *„stare de securitate”* prin întreţinerea necesităţilor sociale, asigurarea securităţii sociale, prevenirea dependenţei faţă de ideologii şi vindecarea bolilor (crizelor) statului *„administrator al puterii”* şi ale *„statului-partid”* (*total*).

Statul naţional românesc unitar, la care visează personajele principale ale romanului *Sacrificiul*, îşi extrage legitimitatea din voinţa poporului de a conferi funcţiei gestionare a naţiunii expresie politico-juridică şi administrativă. Fundamentul pe care îşi construieşte puterea nu este forţa brută, reprezentată de instituţiile care asigură ordinea socio-politică cu ajutorul violenţei, ci cunoaşterea sau *informaţia* şi capacitatea de gestionare a violenţei. În statul naţional, exercitarea puterii înseamnă, în esenţă, administrarea *„puterii poporului”* (democraţia) şi impunerea în faţa naţiunii prin *autoritatea* care defineşte ca *legitime* acţiunile şi deciziile statului.

Naţiunile, ca organizări sociale, conservă, de regulă, *autoritatea de tip tradiţional*, bazată pe încrederea în justeţea unor dispoziţii transmise de-a lungul timpului, în funcţie de necesităţile sociale. În evoluţia fiecărei naţiuni, *tradiţia* conferă legitimitate deţinătorului autorităţii, bazată pe o relaţie personalizantă, iar ascultarea, devenită datorie a fiecărui *cetăţean* faţă de persoana deţinătorului autorităţii îmbracă forma *respectului* şi *conformării* faţă de cerinţele autorităţii.

În situaţii sociale critice, marcate de *„crize socio-politice”,* poporul permite funcţionarea *autorităţii cu caracter carismatic,* bazată pe valoarea exemplară a elitelor sociale şi pe recunoaşterea caracterului ei sacru, extraordinar, chiar eroic.

În astfel de situaţii, grupul socio-politic format din conducătorul carismatic şi adepţii săi formează o *„comunitate emoţională”* benefică pentru naţiuni. Istoria politico-statală confirmă faptul că, dacă deţinătorul puterii îşi pierde *„harul”*, autoritatea şi legitimitatea lui dispar.

Naţiunile întreţin mediul social de manifestare a *autorităţii cu caracter raţional-legal,* întemeiată pe principiile regulilor de drept izvorâte din necesităţile sociale. Aceasta este *impersonală,* separă funcţia de persoana care o exercită, iar oamenii care o recunosc se supun *„dreptului”* sau *„normei sociale”* şi nu grupului socio-politic care administrează puterea prin mijloace coercitive (ordine, dispoziţii, ordonanţe de urgenţă). Printr-o astfel de autoritate, poporul construieşte o *ierarhie a funcţiilor,* care implică exercitarea din partea instanţelor superioare a unui control asupra instanţelor inferioare, dar creează şi cadrul juridic necesar pentru stabilirea răspunderilor şi aplicarea sancţiunilor pentru toţi cei care gestionează violent, prin raporturi de putere, necesităţile sociale. Aceasta este *autoritatea naţională*, bazată exclusiv pe *„puterea poporului” (democraţia)*, deci pe competenţele celor care au legitimitatea să exercite funcţii publice.

Romanul *Sacrificiul*, cu paginile sale evocatoare, eseistice, lirice, simbolice, dramatice, descriptive, demonstrative, dar mai ales captivante, ne îndeamnă să ne gândim la faptul că *statul naţional unitar român* administrează, prin *eficienţă, prestigiu şi autoritate*, necesităţile sociale în raport cu interesele individuale şi, mai ales, cu cele ale grupurilor socio-politice. El *construieşte* procesul de decizie ca o consecinţă a necesităţilor sociale şi oferă un cadru organizat pentru întreţinerea funcţiilor naţiunii române (productivă, integratoare şi gestionară). În momentul în care intervine *criza de autoritate,* ca urmare a abandonului necesităţilor sociale, jocului politic, influenţelor străine nocive, intereselor de grup socio-politic, a impunerii unor soluţii exclusiv politice, bazate pe utilizarea forţei şi transformării violenţei în mijloc specific de manifestare a puterii, statul încetează de a mai fi *„naţional”*.

Prin capacitatea de administrare a *puterii poporului român* (democraţia) *statul naţional unitar român* exprimă *suveranitatea naţiunii române*, supuse simultan constrângerilor şi presiunilor produse îndeosebi de către *„centrele de putere”* care definesc mecanic şi impun *„ordinea”* în relaţiile internaţionale.

Puterea statului naţional unitar român, construit de eroii ştiuţi, dar mai ales neştiuţi, evocaţi epic în romanul *Sacrificiul* în pagini de mare forţă expresivă şi emoţională, rezidă în capacitatea lui de a susţine organizaţiile cu funcţii gestionare explicite, de a menţine în funcţiune instituţiile politico-juridice şi administrative şi de a preveni apariţia şi dezvoltarea oricărei forme de *politicianism*.

Instituţiile politico-juridice şi administrative, alcătuite din *oameni cu competenţe profesionale şi socializante desemnaţi să administreze puterea poporului (democraţia),* exercită puterea politică *„în numele naţiunii române”*. Spre deosebire de cele ale statului ideologic, acestea nu sunt *instituţii de control* a acţiunilor individuale sau de grup ori *instituţii de reprimare* a oricăror acte care pun în pericol securitatea aşa-numitei *„clase politice”* aflate la guvernare, definite de ideologi drept *„siguranţa statului”*.

Ele asigură şi întreţin *raţionalitatea socială* a statului naţional unitar român, ca modalitate ideologică de satisfacere a necesităţilor de gestionare publică. Susţin şi capacităţile de reproducere a naţiunii române în *stare de securitate*. Prin *zidirea constituţională* a statului de către poporul român, instituţiile sale sunt îndrituite să folosească toate resursele de putere: informaţia, resursele materiale şi forţa, pentru desfăşurarea vieţii socio-politice în conformitate cu normele ordinii sociale. De aceea, preocuparea de căpetenie a instituţiilor nu este construirea şi reconstruirea aşa-numitei *„societăţi civile”*, în funcţie de conjuncturi geopolitice, ca în cazul statului ideologic, şi nici susţinerea permanentă a doctrinelor politice prin care să convingă poporul să se solidarizeze cu *clasa politică*. Misiunea lor este *asigurarea protecţiei naţiunii române în faţa agresiunilor sociale şi a manipulărilor ideologice* şi *prevenirea construirii statului ideologic* – ca *„raport de putere politică”* prin care grupurile socio-politice care deţin puterea controlează, supun, jefuiesc şi alungă naţiunile de la resurse şi de la actul de decizie.

Accederea la putere în *statul naţional unitar român* este un proces socio-politic complex, iar *puterea* determină deseori schimbări în atitudini, comportament, motivaţii şi conduită pentru oamenii care o deţin *„în numele poporului român”. Sursa autorităţii* este naţiunea română – ca putere de acţiune socială şi nu forţa exterioară şi superioară puterii de care dispune vremelnic o guvernare, iar *forţa autorităţii* se legitimează exclusiv din voinţa naţiunii şi puterea poporului (democraţia). Instituţiile *statului naţional*, definite ca *autoritate naţională,* întreţin *libertatea socială* în cadrul politico-juridic şi administrativ construit de poporul român.

Românii au reuşit să-şi construiască statul naţional unitar, adică să iasă *in integrum* în lumina istoriei, după ce au trecut prin *„tenebrele”* imperiilor agonizante care stăpâneau părţi din vatra neamului.

Prozatorul Mihail Diaconescu deapănă firul luptei pentru unitatea noatră naţională, cu o măiestrie greu de egalat, pornind din Ţara Beiuşului, din satele şi oraşele de pe Valea Crişului Negru, ajungând în acele locuri în care s-au produs fapte măreţe, demne de luat în seamă şi de pomenit de către generaţiile viitoare.

Autorul descrie fapte îngrozitoare, începând cu represaliile militare antiromâneşti de la Aleşd, continuând cu atentatul de la Sarajevo şi cu *„încăierarea”* imperiilor pentru refacerea sferelor de influenţă şi de dominare a naţiunilor. Toate aceste fapte se încheie cu victoria naţiunilor asupra imperiilor. Este o victorie care a dat un nou curs istoriei europene şi universale.

Romanul *„Sacrificiul”* este, în fapt, *epopeea* refacerii vetrei neamului românesc. Autorul descrie, cu puterea minţii sale, cu forţa experienţei de prozator, cu inventitatea sa expresivă, cu înţelegerea istorică şi cu viziunea sa sociologică, psihologică, politologică şi epopeică, *„tenebrele”* prin care neamurile asuprite din Imperiul Austro-ungar au fost obligate să treacă, pentru a ieşi la lumină.

În încăierarea sângeroasă între Marile Puteri, românii au devenit *carne de tun*, dar au ştiut să folosească puterea minţii şi braţele lor vânjoase, pentru a doborî un imperiu monstruos, ce părea atotputernic, şi a-şi construi propriul stat naţional şi unitar.

Scriind aceste rânduri, nu uităm că statul unitar şi independent este cea mai cuprinzătoare şi mai măreaţă realizare istorică a unei naţiuni.

Scriind despre statul nostru unitar, ca adăpost şi simbol sublim al naţiunii române în stare de veghe, Mihail Diaconescu ne-a demonstrat faptul că numai o concepţie profundă şi cuprinzătoare asupra istoriei, asupra fenomenelor sociale de largă cuprindere şi a actului politic poate susţine o construcţie narativă cu caracter epopeic, dar mai ales puterea ei de influenţare sufletească şi artistică.

Pentru aceasta, romancierul aduce prinos de recunoştinţă eroilor din toate ţinuturile vetrei româneşti, deopotrivă elitelor sociale, dar şi militarilor, şi, mai ales, celor din *„talpa ţării”* – adică ţăranului şi muncitorului român.

Şi tot pentru acest motiv romancierul Mihail Diaconescu este un scriitor susţinut de profunde convingeri democratice.

Statul naţional unitar român este rezultatul inteligenţei, simţului stragegic şi efortului naţional, presărate cu jertfe şi sacrificii pe întreaga vatră de vieţuire a neamului.

Mihail Diaconescu descrie măreţia unor fapte istorice ale fiilor neamului nostru de eroi şi martiri, zugrăvind în chip magistral locuri, oameni, convingeri, conflicte şi evenimente care au marcat definitiv destinul românilor şi al tuturor popoarelor de pe bătrânul continent european..

În situaţii sociale critice, marcate de „crize socio-politice”, poporul permite funcţionarea autorităţii cu caracter carismatic, bazată pe valoarea exemplară a elitelor sociale şi pe recunoaşterea caracterului ei sacru, extraordinar, chiar eroic.

centenar

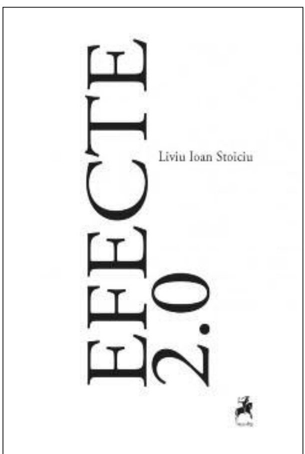
Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

În jurul efectelor aplicaţiei Web 2.0 Stoiciu…

...publicistica – vorba cuiva - este cea mai rea primejdie a omului de talent, bravo lui Stoiciu că o face, zic şi eu, asemeni unui coleg care se pare că îi laudă paginile recentului jurnal (totuşi nedestinate din capul locului publicării) într-o altă publicaţie.

Cu o fotografie pe prima voletă semnată M. Zgondoiu şi o listă bibliografică la zi, pe a doua, în care nenumăratele premii şi medalia Ordinul Meritul Cultural în grad de cavaler oferit în 2004 de Ion Iliescu par a sta în echilibru neprimejduit (deocamdată) cu cele 16 volume de poezie, şase romane, un volum de teatru şi mai multe secvenţe de *Jurnal* şi publicistică, noua carte de poezii a lui Liviu Ioan Stoiciu apărută spre sfârşitul anului trecut la *Tracus Arte* se numeşte uşor deconcertant – şi o să vedem şi de ce - *Efecte 2.0*. Dacă ar fi să ne luăm după *înscrisul- chapeau* (căci nu este totuşi – nu? - un *motto*) cu italice de pe pagina 4 sus (*Fenomenul Web 2.0: Posibilitatea de a organiza şi clasifica/. informaţia pentru a deveni cât mai accesibilă./ Versiunea 2.0 a aplicaţiei Poezie*...), atunci poate am fi tentaţi să credem că avem de-a face cu vreo subclasificare a serviciului Web de socializare şi comunicare la distanţă, definit ca atare în 2004 de către Tim O'Reillly. Am înţelege, împingând lucrurile un pic mai departe, că Liviu Ioan Stoiciu a scris un volum de... versuri, graţie – scuzaţi galimatiasul terminologic! - impactului dintre informaţiile poetice ale mediului internautic, racordate în timp real (cum altfel?) cu propriul sistem de preluare, remixare-standardizare şi difuzare poetică. Că o asemenea experienţă (cine ştie cât de reală, cât de ludică!?) ajunge până la urmă - într-o altă ordine şi la altă scară - în mediul clasic al cărţii pe hârtie, depăşind astfel "limitele" mediului informativ online care o întreţine implicit şi manifest, e o chestiune pe care nu îmi propun să o discut aici; în orice caz, Stoiciu nu ar fi unicul scriitor român care ar premedita o astfel de prestaţie şi nici primul care, cum necum, ar profita de pe urma efectelor ei, printr-o canonizare sui-generis... Furat de ipoteza enunţată care, altminteri, se poate susţine cu minim efort pe toată întinderea volumului prin dialogul dintre diversele voci ale alterităţii, nu exclud câtuşi de puţin - ba dimpotrivă - calitatea de *martor derizoriu* al înscrisului enunţat, caracterul cvasiironic şi satiric *à rebours* pe care el ar putea să-l aibă şi îl are negreşit, vizavi de asemenea practici care astăzi înroşesc mediile sindicare online. Numesc de aceea o poznă *à la page* întreaga potenţială diversiune post-modernistă ce mă (ne) trage de mână destul de serios pe alocuri şi mă declar, cu toate riscurile, după ce mai verific încă o dată urmele gureşului dialog al alterităţii sau, mai precis, *EFECTUL de existenţă privită din punct de vedere diferit de ea însăşi*, adept al unei mult mai muncite şi colţuroase decât s-ar crede despletiri de poezie. Una, în tot cazul, mult mai puţin sofisticată şi mult mai mult în spiritul genului de poezie fără fasoane acreditat de prestaţia de până acum a lui Liviu Ioan Stoiciu... Ignorând de această dată deliberat calitatea limbajului, mirajul estetic şi orice relaţie mai presus de "lucrurile individuale", ea pare că mizează, la prima vedere, pe o autenticitate bazică, susţinută de vacarmul neîncetat al vocilor (cel mai adesea ignobile) peste care adie când şi când înălţimea sonului unui timbru aproape automat înăbuşit. "Stă în cap, se dă cu capul de pereţi, se bate/ cu pumnii în cap – săracul,/ ce-o fi păţit? E deja deşănţat... Cum adică nu te recunoşti?/ Tu eşti! Eşti împotriva ta, eşti în plin/ război... Vai de capul meu. Tot timpul îţi plângi de milă,/ «ai ceva de împărţit cu tine însuţi».// Îl aţinteşte cu privirea, rece. Nu-ţi dai seama? Nu mai/ vreau nimic de la nimeni, nu mă/ mai pot motiva să continui - ce să fac? Să mă uit/ la mine cum mă duc şi mă tot duc şi cum/ mi se stafideşte creierul? Sunt singur, izolat, al nimănui,/ dacă mă prăbuşesc pe stradă, nici câinii/ vagabonzi nu se uită la mine.// *A răsturnat scaunul celui care vindea porumbei* (s.n.). Vrei/să mă iei şi la bătaie acum?/ Altădată să mă laşi în pace. Bă, tâmpitule, lucrurile/astea care ţi se întâmplă/ trebuie să ţi se întâmple, de ce te înspăimântă? (*Deşănţat*)". De o factologie anostă, *Efecte*(le*) 2.0* au în schimb calitatea pregnanţei şi un relief accidentat care scot pur şi simplu sufletul din cititor. Prin cine ştie ce curea de transmisie o asemnea scriitură prelungeşte în alt timp ceva din psihoza anilor '87-'88, conservată de aşa-zisul "poem-jurnal/jurnal-poem" *Ajuns din urmă*, Editura Junimea 2017. Cel puţin primul ciclu de poeme din noul volum aglomerează cu atâta sadism frust fapte şi gânduri lipsite de orice semnificaţie mai înaltă, încât simţi nevoia să verifici dacă au vreun alt efect decât seria de infinite însemnări fără nici un fel de panaş de acolo: "Spăl baia, vin să-mi tai unghiile. Spăl borcanele mari cumpărate azi, ardeii iuţi, hreanul ţelina. Spăl două sacoşe pânzate, cos pantalonii copilului. Îl pun şi pe Laurenţiu să facă baie generală. Pun masa (ciorbă şi ceapă, mazăre cu oase de porc şi ardei în oţet, struguri excelenţi), şterg pe jos cu cârpa udă. Etc., etc. Mă hotărăsc la ora 22.30 să mă aşez la birou: scriu un poem! În jumătate de oră, mare minune": (urmează poemul).

Într-o convorbire pe care am avut-o în urmă cu mai mulţi ani cu Cezar Ivănescu, marele poet îmi spunea că în veacul nostru dominat de zgomot şi furie a resimiţit mereu poezia ca pe o mânie delirantă şi nu ca pe o mistică al cărei înţeles mai înalt poate fi descoperit în inefabila stare poetică. Şi tot domnia sa mă asigura că nu e nimic exagerat a asimila naşterea poeziei cu miracolul şi chiar cu misterul creştin al încarnării, căci şi poezia, citez, *e revărsare de ichar divin în vase de lut*. Pe de altă parte, pentru a dobândi *poetică*, observa rafinatul estet, poetul modern trebuie să scrie mult, în timp ce adevărata inspiraţie, adevărata stare de graţie e rară...

După o veghe şi o "ripostă" îndelungate în tranşeele poeziei, parafrazând cumva una din vocile alterităţii lui Liviu Ioan Stoiciu din poemul care deschide volumul pe care îl analizăm aici, ajuns la ceasul marilor bilanţuri, poetul nostru nu aude *nici un sunet fundamental*, nici un semnal clar de nicăieri... Robit tortuosului proces al denaturalizării postmoderne, nimic nu-l fortifică în ideea de esenţă romanţioasă (!) că ar fi găsit *calea regală* şi că se poate considera un *ales*. "...Tot// ce ştii e că, în continuare, pierzi. Pierzi şi atunci/ când câştigi: degeaba faci/ o statistică în acest sens, nu interesează pe nimeni. Nu/ mai vrei nimic altceva decât să te predai./ Dar cui? Tu consideri că ţi-ai făcut datoria faţă de tine şi/ că ajunge. De ce nu eşti crezut? Oricum ai/ întoarce-o, vina e la tine." Zgomotul şi furia de pe frontul postmodernist pur şi simplu l-au asurzit şi vocea auctorială sau substiutul ei şi nu mai ştie dacă a greşit şi când, dar mai ales cum ar mai putea repara o atare eroare. Senzaţia acută pe care o poartă cu el, în orice caz, ca un blestem, subiectul reflexiv, trecut bine de generos-înfloritoarea maturitate productivă, este că toate sforţările pe care le-a făcut până la această vârstă nu au făcut decât să-l înstrăineze de consimilitudinea sa fundamentală: i-au măcinat grav vitalitatea; i-au inhibat sezitivitatea şi i-au blocat puterea de creaţie. Mai mult, în pragul unei grave crize gerontologice, dacă nu va fi fiind o tulburare disforică, se întreabă dramatic ce ar mai avea unul ca el de spus şi de pus la cale? Ce ar mai putea să ceară singurătăţii o ruină (cum se caracterizează cu pruderie) ce resimte tot mai aproape mirosul de formol? Întrebări fără răspuns, formulate tot mai obsesiv în câmpul vuietului surd al unei iminente surpări posibile, atâta vreme cât eul creator nutreşte cu totul eronat convingerea că demersul său poetic nu a evoluat câtuşi de puţin în timp ("... N-ai reuşit decât/ să te îndepărtezi şi mai mult în izolare, până acum, nu ai/ evoluat, cu cât trece timpul, /cu atât te blochezi, te inhibi". Or, marii creatori (şi de la ei şi criticii) ştiu foarte bine că în poezie nu se evoluează decât, eventual, cum afirma autorul *Sutrelor muţeniei*, de la expresie spre tăcere... De altă factură psihologică şi desigur, cu alt status cultural şi dispoziţie creatoare, Stoiciu nu a acordat niciodată prea multă importanţă greutăţii ori glanţului expresiei, ca să nu mai vorbesc de filosofia *tăcerii* unui ins care nu ezită să scrie mult şi să-şi spună părerea despre tot şi toate, întrebat sau nu, că e vorba de publicistică sau de simple paperaserii jurnalistice. Şi cu toate că publicistica – vorba cuiva - este cea mai rea primejdie a omului de talent, bravo lui Stoiciu că o face, zic şi eu, asemeni unui coleg care se pare că îi laudă paginile recentului jurnal (totuşi nedestinate din capul locului publicării) într-o altă publicaţie. În mod ciudat, de ceea ce nu e în stare efectiv în asemenea "luări de poziţie" Stoiciu este să fie speculativ şi prietenos cu ideea; eventual, să încerce să teoretizeze superior, la rigoare, fie şi în marginea propriei poetici... Într-un interviu pe care i l-am luat acum patru ani mi-a livrat zeci de informaţii biografice (deja diseminate până la refuz în spaţiul public), în schimb, aproape nimic despre poetica şi secretele propriului laborator de creaţie, despre care îl întrebasem expres. Dacă l-am pune de faţă cu un coleg de generaţie (?) ca Ion Mureşan, autor al unei remarcabile cărţi de eseuri (vezi *Cartea pierdută - o poetică a urmei*, Ed. Aletheia, 1998), autor care însă şi-a găsit şi el în ultima vreme o incredibil de pitorească vocaţie de antreprenor vocal al propriilor creaţii – hobby oricum mai interesant decât prestaţia folklorică de ultimă oră a unui Dinescu -, limbuţia în scris a lui Stoiciu ar câştiga detaşat. Şi tot detaşat l-ar depăşi pe Ion Mureşan şi în privinţa numărului de cărţi scoase pe piaţa literară, fiindcă ultimul, ce e al lui e-al lui, nu-şi permite să încredinţeze tiparului chiar toate exerciţiile de digitaţie, ca să zic aşa.

Poet al vremii sale şi, până la un punct, al modei ei, deşi a debutat în afara generaţiei strict cronologice, prin tot ce a scris în domeniul poeziei până prin 2012, Stoiciu nu a făcut decât să se ralieze, în felul său, la proiectul de subminare a modernităţii

clasice "şaizeciste", un deziderat al poeticii optzeciste pe care l-a înţeles din mers şi care, în fond, contravenea expresionismului cu care plecase şi de care a fost scris în bună măsură în *La fanion*, apoi în recidive ca *Poemul animal* sau *Pe prag/Vale-Deal*. În ceea ce mă priveşte, consider, de asemenea, că un suprarealism foarte special (practic, de o neaşteptată originalitate deşi izbucnit haotic; din păcate, neexploatat ca univers întreg pe cât ar fi meritat) a fost încă o parâmă care l-a ancorat în mijlocul aceastei furtuni, făcându-l pe Stoiciu "să rateze" performanţa primei linii a poeziei postmoderniste...

Mai mult decât alte cărţi de versuri ale autorului *Post-ospiciilor*, ultima se doreşte probabil un fel de piatră de demarcaţie; un stâlp de margine de unde, cel puţin *done by mirrors*, ar trebui să înceapă altceva. Pe fondul unui bilanţ pe cât de raţionalist şi lipsit de transcendenţă, tot pe atât de plin acum de vaiete şi plângeri la răscruce de drumuri, la o examinare serioasă *Efecte 2,0* este un volum de experimente, de contaminaţiuni de teme şi motive, de încercări şi de amalgamuri, din care, pe lângă posibilitatea pe care ne-o oferă de a cerceta la zi valoarea unei poezii a vârstei de cumpănă, prin izolarea câtorva piese de excepţie pe care le exchibă, pe de altă parte, ne poate oferi posibilitatea de a ne cristaliza mai bine nişte judecaţi de situare, numai în parte fundamentate pe de-a-ntregul până astăzi. Sătul de singurătate şi fals, de inutilitate şi lipsă de autoritate (chestiuni ce ţin atât de etica actului artistic, cât şi de vitalitatea inteligenţei creatoare iar, în profunzime, evident, de morala mult mai simplă şi mai adâncă a decalogului), când încearcă *să se provoace* (!!!) şi să iasă din cercul vicios al vechii ordini, iar maşinăria chiar dacă imperceptibil se mişcă, constatând în dispozitivul de luptă numai anomalii, abateri şi excepţii, eul creator îşi spune că ar trebui să se întoarcă imediat şi să înveţe *să fie prudent* (citeşte, oricât ar părea de neconvenabil, egotist şi meschin), din moment ce întreaga "odisee" (*fals duh, fals spirit* etc.) arar îi dă senzaţia de înălţare (*Rar sus*). Acreditând, în plus, ideea că Dumezeu (pomenit sub acestă denominatie în întregul volum o singură dată; de altfel, postmoderniştii alimentează pe toate căile eterogenitatea religiei şi cu atât mai mult o concepţie antimetafizică despre realitate); supralicitând, aşadar, ideea/ convingerea că *Dumnezeu nu se află în zare*, ci "... e în tine",/ "Nu mai căuta ceea ce nu se vede!", pentru Stoiciu, ca apologist al unei predispoziţii certe a negării, creatorul pare un demiurg în sens invers. Un biet ins, ca să spun astfel, lăsat să delireze în voie, fără posibilitatea de a se întorce prin arta sa înapoi la El şi, deci, cu neputinţă să înţeleagă ceva din categoriile abstracte ale fiinţei în genere, şi ale fiinţei proprii, în mod special... De aici momentele multe şi grele de nemulţumire din clipele de retrospecţie, absenţa entuziasmului şi a iluminării, nesfârşitul exerciţiu de potrivire a cuvântului în van, searbădul şi pedestrul umanism tot mai vlăguit, neajunsul fericirii şi deficitul dragostei de viaţă, pe care Creatorul te cheamă să o trăieşti în armonie cu natura. "Metafizica, spunea undeva în *Trilogia culturii* Blaga, este afirmarea unui spirit, a unei personalităţi"; o concepţie, aş spune, menită să dea sens existenţei... "Cultura, o afirma şi Vintilă Horia, se situează ori pe poziţie raţionalist-materialistă post-hegeliană, ori pe poziţii spiritualiste, nu există o cale de mijloc".

Cu inserturi surrealiste ca în parabola politică *Ăştia-s Nişte*, ori cu un motto mult mai interesant ca întregul ciclu pe care îl deschide (vezi *Împotrivirile*), amalgamurile din *Efecte 2.0* scot când nu te mai aştepţi la suprafaţă şi câte un brilliant (raţionalist), "resacralizat" cumva, perfect tăiat... Îndemânare pentru care şi în trecut l-am considerat pe Liviu Ioan Stoiciu un poet adevărat. Unul care, numai dumnealui ştie cum, găseşte până la urmă tot în el acel *il primo mobile* salvator... "Este dimpotrivă. Deşi ştie că mai multe nu se poate/ şi că-şi merită soarta... Îşi distrage/ zi de zi atenţia de la el însuşi. Că s-au rarefiat toate în/ zona în care a ajuns, fără să-şi/ dorească. Nu mai e interesat de dedesubturi. Atât a reuşit/ să pună deoparte – de exemplu de aici până/ acolo, câţiva metri din câmpul magnetic, în care e de acord/ să fie îngropat. Ce importanţă/ mai are? Atât i s-a repartizat lui. În esenţă. Bate// toba şi intră în necunoscut, în/ substrat: sunt atâtea lucruri pe care nu le-a văzut, nu/ le-a auzit, gustat, mirosit, pipăit, simţit,/ atâtea lucruri: a trecut prin viaţă fără să conştientizeze/ harul... Şi regretă. Ce vine de departe/ nu se mai aşează, nici nu mai intră în armonie cu mersul/ lui, are altă intenţie: şi asta îl îngrijorează, dar,/ nu spune nimănui, preferă să/ să se retragă în profunzime discret. Că şi-a făcut/ destul de cap, a venit vremea să rezoneze şi cu undele/ seismice ale pământului de sub picioare. Ce/ poate urma după moarte – se va sincroniza cu absolut tot,/ dinlauntru şi dinafară, nu? Recunoaşte, nu mai/ să-şi bată capul./ Şi-ar trebui să nu-şi mai plângă de milă,/ să nu mai fie dezamăgit de ceea/ce i se întâmplă - «Punctul de Ansamblare» i s-a fixat în/ inimă, are de aici înainte ocazia să mediteze la/ felurite feluri de suferinţă. Să/ nu se mai gândească la nimic, adică? Dacă se crede/ îndreptăţit. Ca şi cum s-ar trezi iar/ dintr-un somn lung// şi ar vedea un alt trup alături de al lui – care este/ dimpotrivă. (*O mare însufleţire*)".

N.B. Liviu Ioan Stoiciu, *Efecte 2.0*, Editura Tracus Arte, 2017

Horia Bădescu

O ediţie de Centenar

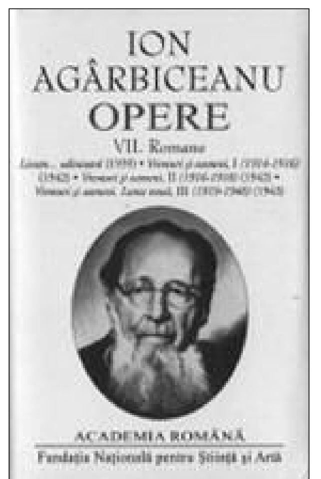
O nouă ediţie se alătură acelora care alcătuiesc deja un corp tezaur al Colecţiei „Opere Fundamentale" a Fundaţiei Naţionale pentru Ştiinţă şi Artă, fundaţie aflată sub auspiciile Academiei Române, restituind, într-un veşmânt tipografic de excepţie, opera lui Ion Agârbiceanu. Cu volumele VII şi VIII, se încheie, de fapt, în actuala ediţie, apărută sub îngrijirea harnicului şi talentatului istoric literar Ilie Rad, retipărirea celor 18 volume ale ediţiei Pienescu-Iova, cărora actualul editor le adaugă ale câteva opere neincluse în ediţia menţionată. Este cazul romanului „Licean... odinioară", publicat acum în volumul VII. Nouă romane ale prozatorului ardelean se regăsesc, în ordinea cronologică a ediţiilor princeps, în aceste ultime două volume, însumând mai bine de 3200 de pagini, însoţite de note şi comentarii, referinţe critice şi glosar, alcătuite cu acribia cunoscută a profesorului clujean, cărora li se adaugă şi o bogată iconografie.

Comprimarea celor 18 volume ale ediţiei Pienescu - Iova, dimpreună cu noile adaosuri cu tot, în doar 8 volume a fost posibilă datorită condiţiilor grafice de excelenţă, demne de acelea ale ediţiilor Gallimard, la al căror model va fi visat academicianul Eugen Simion, coordonatorul colecţiei şi iniţiatorul FNSA, acest eminent critic cu vocaţia ctitoriilor, într-o lume mai mult a disoluţiei decât a construcţiei în cultură.

Însă, evident, nu doar despre aceasta e vorba în ceea ce se va numi de acum înainte ediţia Rad a operei lui Ion Agârbiceanu. Fiindcă noul anasmblu restituie povestirile şi romanele prozatorului în integralitatea lor, vreau a zice că în noua ediţie sunt înlăturate croşetele, nu puţine, prin care îngrijitorii vechii ediţii marcaseră eliminările de text impuse de cenzura comunistă. Acţiune nu doar profesionistă, ci şi extrem de utilă, cum remarca profesorul Ilie Rad în *Nota* introductivă la volumul VII, în uşurarea identificării trunchierilor în cauză şi a reintroducerii acestora în corpul operei, aceasta fiind readusă astfel la forma originală.

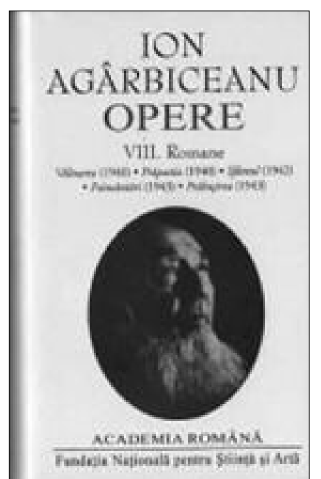
...noul anasmblu restituie povestirile şi romanele prozatorului în integralitatea lor, vreau a zice că în noua ediţie sunt înlăturate croşetele, nu puţine, prin care îngrijitorii vechii ediţii marcaseră eliminările de text impuse de cenzura comunistă. Acţiune nu doar profesionistă, ci şi extrem de utilă, cum remarca profesorul Ilie Rad în Nota introductivă la volumul VII, în uşurarea identificării trunchierilor în cauză şi a reintroducerii acestora în corpul operei, aceasta fiind readusă astfel la forma originală.

În stabilirea textului, noii editori au ales, cu două excepţii, calea folosirii variantelor ortografice din ediţile princeps sau din manuscrise, detaliind principiile de transcriere pentru fiecare dintre romane în capitolul de *Note şi comentarii*. Se păstrează notele de subsol ale vechilor editori, marcate diferit faţă de cele ale actualului îngrijitor. De altminteri, Ilie Rad nu uită, cu probitatea-i cunoscută, să sublinieze şi să elogieze meritele şi contribuţiile lui G. Pienescu şi Mariana şi Victor Iova în realizarea ediţiei retipărite în noua Colecţie de „Opere Fundamentale" ori contribuţia criticului şi istoricului Mircea Popa în realizarea donaţiei celor 12 manuscrise făcută de fiica lui Ion Agârbiceanu către Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga" din Cluj-Napoca.

Sunt reţinute, la sfârşitul volumului VIII, referinţe critice vizând ediţia Pienescu - Iova, care probează însă prin numărul lor restrâns, scăderea „interesul(ui) cronicarilor pentru astfel de realizări editoriale" , mai ales după 1989, precum şi trei cronici literare asupra volumelor V - VI din actuala ediţie.

Se cuvine să nu uităm Glosarul, atât de necesar înţelegerii regionalismelor şi termenilor ecleziastici, care abundă în opera lui Agârbiceanu, şi care sporeşte semnificativ, în ediţia despre care vorbim, cu peste 200 de intrări.

Socotim de asemenea binevenit comentariul lui Ilie Rad privind modul de lucru al prozatorului ardelean, aşa cum se conturează el din consultarea manuscriselor de către editorii Mariana şi Victor Iova, manuscrise aproape fără ştersături, dar şi din mărturia scriitorului însuşi asupra neglijării formei şi stilului în favoarea cursivităţii introspecţiei sufleteşti. „Valoarea acestor romane – scrie profesorul Rad - trebuie căutată în altă parte, şi anume în capacitatea scriitorului de a surprinde vremuri şi oameni, realităţi istorice, sociale şi politice, care îi asigură prozatorului ardelean un loc distinct în cadrul literaturii române". E un adevăr indubitabil.

Îngrijitorul ediţiei nu uită, şi cum ar fi putut-o face?, să mulţumească Consiliului Judeţean Alba pentru sprijinul financiar acordat tipăririi acestei ediţii. Nu este prima oară când administraţia judeţului Alba se implică în acte majore de cultură. A făcut-o şi în susţinerea proiectului de realizare a traducerii integrale a operei poetice blagiene în limba franceză, şi a multor altele. Cu atât mai lăudabil este sprijinul pentru retipărirea operei acestui important prozator ardelean care este Ion Agârbiceanu. Ediţia Rad se încheie în pragul Centenarului Marii Uniri. Cu sprijinul judeţului Alba, spaţiului în care s-a validat cel mai de seamă act al istoriei românilor. E una dintre acele împliniri care ar trebui să însoţească acest moment unic. Să-i elogiem pe cei care au făcut-o posibilă!

Leonid Dragomir

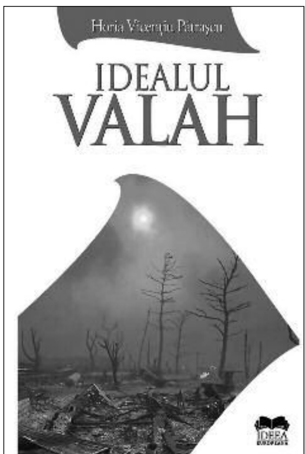

Biblioteca de filosofie

Idealismul unui spirit realist

Idealul valah (Editura Ideea europeană, Bucureşti, 2017) este o carte de filosofie politică de un tip special, căci dincolo de orice partizanat ideologic (deşi înclină, însă nepătimaş, spre o viziune politică de stânga mai degrabă decât de dreapta), ea conţine o reflecţie asupra dimensiunilor politice ale unor fenomene, multe dintre ele aparent fără o miză politică. Cu mijloace filosofice, psihanalitice, antropologice, Horia Vicenţiu Pătraşcu, autorul acestei cărţi, decriptează mai întâi resorturile psihologice profunde ce generează fapte, atitudini, convingeri, credinţe, manifestate mai mult sau mai puţin pregnant în viaţa publică. El constată că la noi toate acestea nu se coagulează, nu au o coerenţă, ci ori stagnează apăsător în aerul vremii, ori intră în mişcări haotice, cu ciocniri fără sens şi de aceea fără consecinţe reale. Cauza ar fi absenţa unui ideal naţional, un ţel pe care să ni-l propunem şi la care să aderăm cu toţii, sau majoritatea, fără rezerve. Sarcina de a propune acest ideal în consens cu structura sufletească a naţiei noastre ar fi trebuit să fie, evident, a elitelor, dar, după cum s-a văzut după căderea comunismului, acestea n-au făcut decât să instituie o distanţă din ce în ce mai mare şi mai greu de depăşit între ele şi popor. Intuiţiile autorului sunt deosebit de pătrunzătoare şi subtile, mai ales în detectarea falselor pretenţii elitiste ale diverselor grupuri de putere, politice, intelectuale, gazetăreşti etc din România. Sensibilitatea lui prinde în special nuanţele, cele mai multe mascate, ale dispreţului acestora la adresa celor pe care nu-i socotesc a fi ca ei. Dar ea nu dă greş nici atunci când se apleacă asupra "calităţilor bune şi defectelor" poporului român. Tocmai fiindcă este ancorată în tipologie, în cunoaşterea caracterelor diverselor tipuri de actanţi sociali, reflecţia politică a lui Horia Vicenţiu Pătraşcu nu caută să impună realităţii scheme abstracte, ci rămâne ancorată în mijlocul evenimentelor. Problemele, conceptele, semnficaţiile sunt extrase din miezul fierbinte al vieţii sociale, politice, culturale de la noi, nu impuse de undeva din afară. Realul rămâne referinţa constantă, funcţionând şi ca un criteriu al adevărului afirmaţiilor, care nu sunt altceva decât modalităţi de a spune pe nume unor lucruri pe care le simţim cu toţii de obicei în mod nedesluşit.

O carte precum Idealul valah are forţa de a (re)trezi la viaţă interesul pentru treburile publice pe care partidele politice, instituţiile, mass-media au reuşit să-l adoarmă în majoritatea românilor.

Dacă ar fi rămas doar la nivelul numirii şi al faptelor, Pătraşcu ar fi fost un jurnalist, dublat de un analist politic redutabil. (Stau mărturie în acest sens textele scrise ca nişte editoriale din partea finală, *Jurnal socio-politic*). El însă reuşeşte să ridice evenimentele cercetate la un nivel ideatic unde acestea îşi dezvăluie sensurile, logica desfăşurării, modelele, posibilele consecinţe în toate planurile vieţii oamenilor trăitori pe aceste meleaguri. De aceea spuneam că eseurile ce compun *Idealul valah* sunt de filosofie politică, a cărei miză principală nu este propunerea unui ideal naţional-deşi este schiţat cu bun simţ (auto)ironic unul în final-,ci critica absenţei idealului la români. Pendularea constantă, sau mai degrabă împletirea strânsă dintre planul concretului şi cel ideatic - idealul este definit undeva chiar ca "rezultatul reacţiei dintre idee şi realitate"- face ca textele sale să nu rămână doar nişte exerciţii teoretice, pe cât de docte, pe atât de rupte de viaţă, cum sunt atâtea studii zise de specialitate. La a le face vii concură indiscutabilul talent de scriitor al lui Horia Vicenţiu Pătraşcu, simţul umorului, uneori negru, şi al grotescului unor situaţii, dar mai ales curajul de a aborda nonconformist anumite teme precum idealul culturii de performanţă al şcolii de la Păltiniş sau pur şi simplu de a readuce în actualitate concepte precum *ideal* sau naţiune, demonetizate de demagogi şi de aceea considerate depăşite, desuete. Cred că tocmai poziţia sa de intelectual neafiliat diverselor grupuri pretins elitiste îl face să nu piardă simţul realităţii şi al nevoilor adevărate ale oamenilor acestei naţii, cărora dobândirea libertăţii după ieşirea din dictatura comunistă nu le-a adus şi fericirea visată. O carte precum *Idealul valah* are forţa de a (re)trezi la viaţă interesul pentru treburile publice pe care partidele politice, instituţiile, mass-media au reuşit să-l adoarmă în majoritatea românilor.

Horia Pătraşcu este autorul uneia dintre cele mai bune cărţi despre Cioran intitultă *Terapia prin Cioran. Forţa gândirii negative*. După ce i-am citit noua carte am realizat că el nu este doar un exeget strălucit al lui Emil Cioran, ci şi un continuator, poate singurul adevărat, căci imitatori sunt destui, al gândirii acestuia. *Idealul valah* este o continuare fără a fi, repet, o imitaţie a *Schimbării la faţă a României*. Iată spre exemplu o formulare dintre nenumăratele, la care Cioran ar fi subscris cu siguranţă nu doar la tinereţe, ci şi în perioada franceză şi care dă seama de importanţa idealului (nu "proiectului de ţară" sau altor termeni asemenea răsăriţi după integrarea în U.E) pentru constituirea unei identităţi naţionale: "Câtă vreme România nu are un ideal spre care să aspire nu va avea nici o individualitate bine delimitată şi nici un loc propriu pe scena istoriei".

De la Cioran, dar şi de la Camus, celălalt mare reper intelectual al său, a cărui influenţă este vizibilă mai mult într-o altă carte apărută tot anul acesta, *Pustiul binelui*, Pătraşcu a învăţat că scopul cunoaşterii este de a se aplica vieţii, lăsându-se ghidată de ea fără a o subjuga. Este unul dintre rarii autori contemporani care reuşeşte să aducă împreună viaţa şi ideea obţinând o obiectivitate deloc rece, ci încărcată de emoţie. Cei mai mulţi, ori propun teorii rupte de viaţă, interesante probabil pentru câţiva specialişti, ori îşi întorc pe toate feţele trăirile mai mult sau mai puţin irelevante pentru ceilalţi.

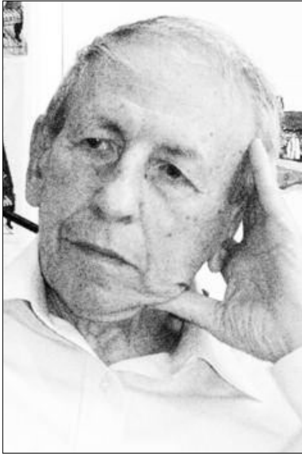
Dimpotrivă, Pătraşcu nu ezită să abordeze frontal marile probleme precum aceasta: "Cât de actuală mai este tema privitoare la locul, rolul şi valoarea culturii române?" Pentru a răspunde, el face o incursiune în interbelicul românesc arătând că tematica naţională era centrală în gândirea marilor autori ai acelei perioade. Ulterior, dar în ritm accelerat după 1990, problema a fost "fracturată", naţionalul devenind o determinare accidentală a culturii, dar şi a omului. Procesul de de-naţionalizare a început pradoxal, lângă un reprezentant important al interbelicului, care a scris pagini încântătoare asupra românescului, filosoful Constantin Noica. În modelul paideic noician, aşa cum apare el din *Jurnalul de la Păltiniş* al lui Gabriel Liiceanu, este promovată cultura de performanţă, cu valenţe universaliste, dimensiunea naţională reducându-se la o simplă etichetă. Ulterior, după 1990 mai ales, Liiceanu se redefineşte, despărţindu-se total de maestru şi optând pentru ceea ce el numeşte "literatură personală", înţeleasă ca descriere a propriilor stări sufleteşti, reflecţii asupra întâmplărilor ce-i compun viaţa ş.a. Aşadar, există pe de-o parte universalismul abstract, rece, sec, ce poate degenera în manierism academist şi pe de altă parte singularitatea individului, cu pretenţii universaliste şi ea, ambelor lipsindu-le medierea naţionalului. Toţi marii interbelici, Brâncuşi, Blaga, Eliade, Noica, Cioran, Ionescu, aveau însă ca premisă ideea că universalul nu poate fi atins decât prin naţional, care nu există, spune frumos pe urmele lor autorul, decât "în carnaţia şi culorile unor peisaje, în *melos*-ul limbilor pământului, în *ethos*-ul unor popoare". Fără a-şi asuma dimensiunea românească (problematizând-o, reflectând asupra ei) îndrăzneşte să afirme împotriva curentelor actuale de opinie Horia Vicenţiu Pătraşcu, intelectualii noştri se condamnă la provincialism, universalismul lor dezrădăcinat căpătând un aer spectral.

Spirit profund şi nuanţat totodată, autorul acestei cărţi reuşeşte să zdruncine obişnuinţele noastre de gândire, provocându-ne mereu prin întrebări radicale. "Nu cumva, se întreabă el, stagnarea societăţii româneşti de mai bine de două decenii se datorează absenţei gânditorilor care s-o pună în discuţie şi în...mişcare? Nu cumva băltirea societăţii româneşti se datorează compromiterii problematicii naţionale,inclusiv prin discursurile naţionaliste are unor personaje dubioase?" Astfel de întrebări, şi nu sunt puţine, aproape fiecare eseu lansând o provocare, ar merita să fie dezbătute public mai ales acum când intrăm în anul centenarului Marii Uniri.

Tot un rol public ar trebui să-şi asume şi filosofia românească baricadată în citadelele universitare sau dispreţuind elitist realităţiile tragice şi adesea sordide ale vieţii. Scopul ei este de a-i orienta pe oameni în hăţişurile vieţii, reflectând asupra faptelor şi nu repetând ideile altora. "Filosofia, spune o definiţie, înseamnă tocmai a reflecta cu cele mai rafinate instrumente ale gândirii asupra problemelor concretului". Prin extindere, cultura în general, îşi pierde rostul dacă în locul implicării în viaţa cetăţii se refugiază într-un iluzoriu, pentru că rupt de realitatea vieţii, cer al valorilor. Jurnalismul cultural – majoritatea eseurilor din *Idealul valah* au fost publicate în reviste culturale – convine de minune acestui scop declarat al filosofării, mai ales când este practicat cu o plăcere de a scrie pe care numai credinţa în rolul şi rostul scrisului o poate da. Nihilismului actual, post-postmodern, să-i zicem, Horia Vicenţiu Pătraşcu îi contrapune o filosofie vitalistă căreia nu-i este ruşine să afirme omul în ciuda postumanismelor şi patriotismul în pofida internaţionalismului ubicuu. Şi este cu atât mai convingător cu cât scrie la fel de bine, sau mai bine, decât detractorii mult lăudaţi ai neamului.

cronici

Marin Ioniță

Prinţesele

Prinţesa Maria

Curtea şcolii era plină de elevi strânşi din trei sate, unii jucăuşi şi gălăgioşi, alţii strânşi în grupuri liniştite. Numai eu stăteam singur într-un colţ. De cum s-a deschis uşa, am zbughit-o în clasă şi m-am aşezat în prima bancă. Pe duşumelele negre ca păcura, date cu ulei mineral ars în motoare, urmele cenuşii ale picioarelor desculţe...

Ea când a venit, pe unde a intrat ? S-a oprit la jumătatea distanţei dintre uşă şi bănci şi mă privea mirată şi curioasă ca pe o ciudată vieţuitoare. Parcă ar vrea să vină mai aproape, parcă ar vrea să se retragă de-a-ndaratelea. Eu mă uit la ea prostit. Aşa ceva nu mai văzusem până azi. Părul galben, pieptănat cu cărare la mijloc, împletit în două cozi cu panglicuţe şi fundiţe, îmbrăcată într-un fel de rochie albastră cu pete albe şi mărunte, peste care avea un şorţuleţ alb ca zăpada, cu buzunare şi dantele, ciorapi tot albi până sub genunchi, pantofi negri, şi ei cu fundiţe. “Nu te teme, aş fi vrut să-i spun, nu sunt măgăoaia care mănâncă fetiţe!” Dar imediat mi-a încolţit în minte gândul s-o sperii. M-am încruntat, am început să mârâi şi am hămăit la ea ca un dulău. Dar în loc s-o rupă la fugă, a început să râdă. Şi râdea şi-şi freca ochii cu pumnişorii. A fost pentru prima dată când am simţit că mi-e ruşine că sunt desculţ şi când am început să-mi simt ursita ca pe o povară de care trebuie să mă lepăd.

Glasul înfuriat al doamnei învăţătoare: ”Unde se crede el aici, în codru ? Dă năvală pe uşă ca la maică-sa acasă ?” Iar când vede fata, se potoleşte ca prin farmec. Dă drumul în clasă şi la ceilalţi copii, care păşesc sfioşi şi tăcuţi, unul în spatele altuia, ca mărgelele înşirate pe aţă. Bag de seamă că toţi sunt încălţaţi, care cu opinci, care cu târlici, unii chiar cu ghete sau bocanci. Sunt desculţul clasei. Şi prostul ei.

Doamna o aşază pe fata cu volănaşe şi panglicuţe în prima bancă, la marginea ei dinspre centru, pe noi, ceilalţi, zice că, deocamdată, după alfabet. Nimeresc chiar în spatele păpuşii aceleia.

*

Pe urmă a trebuit să povestească fiecare dintre noi câte o întâmplare din viaţa lui. Păpuşica din faţa mea avea un pisoi pe care îl spăla, îl pieptăna, îi punea fundă roşie la gât, dar el s-a supărat şi a zgâriat-o pe mânuţă. Doamna a lăudat-o că tare frumos a povestit. Pe urmă, a întrebat dacă ştie o poezie. Ştia. “Pisicuţă, pis, pis, pis, / Te-am visat azi noapte-n vis:/ Te spălam, te pieptănam,/ Fundă roşie-ţi puneam, / Dară tu te-ai supărat / Şi cu gheara m-ai zgâriat ». Nu ştiam ce să mai cred. A făcut o poezie după întâmplarea aia a ei, a luat întâmplarea dintr-o poezie gata făcută, dând-o a fi drept a ei ? Mă pune la mare încurcătură zgârietura aia de pe mâna stângă, care era cât se poate de adevărată.

Toţi ceilalţi au mers pe aceeaşi cale. Unul a fost trântit de cal, altul muşcat de câine, altul împuns de un berbec. Fetele, mai toate, zgâriate de pisici sau încăierate de cloşti.

Când mi-a venit rândul mie, după ce am tot tăcut şi m-am tot codit, când n-am mai avut încotro, i-am spus că am fost plecat într-o zi de acasă să ajung la marginea lumii, dar m-a prins noaptea pe drum...Au râs pe înfundate, apoi dezlănţuit. Auzi ce prost...Să plece el să caute marginea pământului...Cum i-o fi trecut prin cap o asemenea tâmpenie ?

Mai aveam de răspuns la încă o întrebare pe ziua de azi :

- Ce vrei să te faci tu, Mimişorule, când vei fi mare ?

Păpuşa noastră nu stă pe gânduri. Ea ştia, se vede treaba, de multă vreme, acest lucru.

- Farmacistă, doamnă, la oraş !

Toate fetele se iau după ea, deşi habar nu au ce înseamnă aşa ceva. Dar băieţii au avut timp să se gândească. Unul se vrea cârciumar, altul perceptor, aveam şi un primar şi mai mulţi pădurari, un ţârcovnic la biserică, un gornist la primărie, un geambaş de cai, un paznic de câmp...Nici unul nu-şi dorea prea mult, dar nimeni nu vrea să mai pună mâna pe coarnele plugului sau pe coporâia coasei.

Peste mine sare doamna, probabil de teamă ca să nu mai audă copiii încă o trăsnaie. Dar nu mă las.

- Eu vreau să mă fac...

Fata cu fundiţe se răsuceşte spre mine şi mă priveşte cu nişte ochi mari, într-un fel care mă zăpăceşte de mi se opresc cuvintele în gât.

- Hei! se miră şi mă îndeamnă doamna.

- Vreau să fiu Mutul din călu°.

- Bine, asta să fii, dacă asta vrei!...

*

Tot răul spre bine...Nu mă mai bate nimeni...Mă ocolesc. Se ţin departe de mine. Eu sunt nebunul care a tras clopotul la biserică în faptul serii, de a băgat spaima în tot satul. Şi de la un nebun te poţi aştepta la orice. Numai fata cu panglicuţe şi cu volănaşe nu se fereşte de mine. A luat obiceiul să mă privească în ochi. Adânc şi stăruitor. Nu ştiu ce caută acolo. Nu ştiu ce vede. Priveşte şi tace. Ochii ei albaştri. Ochii mamei. Când mă ţinea mama pe genunchi cu faţa în sus şi ea sta aplecată asupra mea şi-mi mângâia părul şi-mi săruta obrajii. Numai că ochii ei erau plânşi, trişti, nelinişţiţi, uneori plini de spaimă. Ochii fetei, limpezi, netulburaţi, neînfioraţi, numai plini de întrebări. Şi albaştri cum e cerul senin.

*

Am simţit ieşirea mea din podul şcolii pe gura lucarnei ca un fel de naştere. Înaintam pe burtă, pe tabla încinsă de soare, centimetru cu centimetru, convins că mă aflu în fiecare clipă în pericolul de a aluneca peste marginea streşinii. De frică, mă lipesc de tablă, nu mă mai mişc, aproape că nici nu mai respir. Dar cât o să stau aşa ? Mă întorc cu faţa în sus şi îndrăznesc să mă ridic în capul oaselor. Şi rămân foarte mirat că nu se întâmplă nimic, deşi acoperişul este destul de înclinat. Dar n-o să rămân nici aşa ca un popândău. Mă aşez în patru labe şi văd că ţine figura. O iau în sus, ca o pisică, şi încalec coama acoperişului.

Nu ştiu ce tot strigă ăia de jos. Sar, dau din mâini, îşi aruncă în aer căciulile. O zăresc şi pe Maria. Ea stă nemişcată ca o păpuşă, cu mâinile atârnând de-a lungul corpului şi capul dat pe spate.

Ca şi cum m-aş fi aflat pe un cal, îi dau călcâie crestei acoperişului. Şi mi se pare că chiar pornim pe deasupra caselor şi uliţelor şi peste capetele oamenilor.

*

Colegii mei stau cuminţi, cu mâinile la spate, şi mă privesc de parcă aş fi un strigoi pe care îl vedeau pentru prima dată. Dar eu ştiam că am crescut în ochii lor. Numai Maria nu se uita la mine. Sta cu capul pe bancă şi plângea. Plângea cu sughiţuri, de i se cutremura tot trupul. M-am aşezat la locul meu. S-a răsucit spre mine şi m-a privit câteva clipe în ochii înecaţi în lacrimi.

- Prostule !

Şi a pus din nou capul pe bancă, dar parcă a început să plângă mai liniştit.

*

Doamna pregăteşte o echipă de dansuri. Eu şi cu Maria, pereche. A căzut bruma şi nu mai pot umbla desculţ. Dar trag greu de nişte opinci mari, făcute din cauciucuri de roţi de maşină.

“Sus, opincă, până poţi, că mai am vreo doi – trei zloţi, şi de mi te-oi zdrenţui, cu mătase te-oi cârpi...” Doamna cântă, însoţită de câteva fete. Sunt şi băieţi folosiţi la strigături.

Faţă în faţă, fiecare cu mâinile pe umerii celuilalt. Maria are nişte umeri rotunjori şi simt cum îi zvâcneşte sub palmele mele sângele în vine. Sânii, ca nişte prune, împing în pieptul bluzei...Apoi ne aşezăm unul lângă altul, umăr lângă umăr şi şold lângă şold.

Şi ne prindem de mijloc.

Mi-au furat-o după clasa a patra. Pension în Bucureşti.

Maria...E mereu cu mine...Când merg în urma plugului, când dau vitele la apă, când bat drumurile – de acum cunoscute -, când stau cu sacii la moară... Mă culc şi mă scol cu ea în gând...

Aşa ceva nu mai văzusem până azi. Părul galben, pieptănat cu cărare la mijloc, împletit în două cozi cu panglicuţe şi fundiţe, îmbrăcată într-un fel de rochie albastră cu pete albe şi mărunte, peste care avea un şorţuleţ alb ca zăpada, cu buzunare şi dantele, ciorapi tot albi până sub genunchi, pantofi negri, şi ei cu fundiţe.

Petruţ Pârvescu

pământul dintre oase sau poem pentru ţărani

pentru voi
oameni buni şi de la ţară
voi scrie cel mai frumos poem

lăsaţi-mă numai
să-mi iau căciula din cap
şi să vă sărut dreapta!

de parcă le murise cineva

nimic
şi toate umblau după aceea

într-o dimineaţă
se trezise tot satu’ cu zeci de afişe lungi colorate
lipite în grabă cu cocă sleită pe gardurile şi porţile oamenilor

citea omu’
că unii mai ştiau carte
dar aşa pe furiş pe chiorâte pe sub sprâncene
de departe
ceva
pe care de
nu prea înţelegeau bine atunci

cum o să facă şi la păcala
după noua rânduială colectivă
despre nişte chiaburi oameni răi
care trebuiau demascaţi (adică pârâţi) la sfatu’ popular

cum o să crească de-acum pâinea în ţâst
şi lată pe vatră
de-o să se mire căscat ochiul cumătrei
şi o să curgă mierea şi laptele neînţărcat
de-a lungul şi de-a latul pe şanţ şi pe gârla vezii la vale

şi fiecare
după putere şi trebuinţă
o să bage aşa
când are chef şi poftă deştu’ ăla subţire şi lung
când o vrea şi cât o vrea
şi multe alte victorii promise mereu altora

zile şi nopţi
în primăvara noroadelor
cu săptămâni lungi fără duminici
slovele deveneau vorbe
şi una câte una treceau pragul
intrau la om în curte în casă şi în obor la vite

nimic
şi toate deodată
umblau femeile prin sat mai mult în negru
ca la priveghi
şi oamenii fără căciuli în cap de parcă le murise cineva!..

din vol., în pregătire, *păcala-făgeţelului*

Geo Vasile

Codruț Radi sau poezia care se exprimă pe sine însăși

Topind în poezie precum odinioară Ion Barbu, termeni din matematici sau fizică, abolind logica și raționamentele pedestre precum și ideile primite de-a gata, Codruț Radi dă un veritabil spectacol semantico-poetic cu inflexiuni elegiace asupra condiției poetului de ecou dintre umbre...

cronici

Codruț Radi (n. 1957, Sinaia) a publicat de la începutul acestui mileniu 8 volume de poezii. A colaborat la importante publicații periodice de cultură eseuri, articole, cronici plastice. literare, muzicale. În ciuda formației sale tehnico-științifice s-a dedicat, trup și suflet, cultivării umanioarelor, poeziei și picturii. Încă din capul locului, trebuie să spunem că nu am urmărit îndeaproape, volum cu volum, parabola lirică a scriitorului, astfel că ne vom pronunța doar asupra unei singure cărți *Ecoul dintre umbre*, Editura Detectiv Literar, București, 2017, 120 p., pe care o considerăm, plecând de la premisa că cea mai recentă carte a aunui autor este și cea mai reprezentativă, o culme a scriiturii poetului. Codruț Radi este un discipol neabătut al valurilor moderniste autohtone și europene, fie că se numesc ermetism, surealism sau orfism. Parcurgând versurile cărții de mai sus, am avut, în fine, revelația unui poet contemporan care a citit cam tot ce era valoros în lirica românească și universală, de la marii clasici la E. A. Poe și Ion Barbu la Paul Valéry, de la Rimbaud și Mario Luzi la Dan Botta, Gellu Naum, Daniel Turcea, Virgil Mazilescu etc.

Încă de la primele poezii ne dăm seama că ne confruntăm cu o conștiință estetică novatoare ce impune un anumit fel de a scrie poezie: esențial, cvasi codificat, impecabil din punct de vedere prozodic (rimă și ritm!), convocând într-o sinestesie unică metafore și limbaje apte să demonstreze propriul adevăr: poezia nu se scrie cu idei, ci cu cuvinte, poezia nu trebuie să exprime nimic altceva decât pe sine însăși: "Răstimp veghile-ntre cele/ vise numai ale mele/ miezul nopții printre stele/ călare pe-un stol de iele// Descântând norii prin ploaie/ prințeselor fără straie/ ca și cum un colț de rai e/ fundul ochiului văpaie// Într-un gol mai timpuriu/ minunii că-mi sunt tot viu/ cel întors sol a pustiu/ cu răvaș din tată-n fiu".

Codruț Radi însuși își rezumă crezul artistic într-o predoslovie desprinsă dintr-un volum în curs de apariție. "...implicarea în exces a gândirii la nivelul creației riscă o golire de semnificații artistice, de esențe metafizice, de magie a cuvintelor...". Epurarea ideilor, deci, nu a imaginilor bune conducătoare de emoție artistică.

Așadar ținta e extrem de ambițioasâ, cea a poetului thaumaturg, generator al creației pure, magice, metafizice. Distingem în fraza de mai sus voința poetului de a da glas psihismului inaparent sub aparenta detașare, neliniștilor existențiale, mână-n mână cu tot atâtea neliniști artistice, incluse în text: "Eu nu mai lupt decât cu mine/ vieții să-i găsesc iertare/ timpului ce-n loc mă ține/ viitor când nu mai are// Cât deșert mi se cuvine/ vântului s-ajung răbdare/ oazelor de sânge pline/ să m-adape până doare// Zile nopților străine/ curgerea până dispare/ doar de cicatrici divine/ auzind că se mai moare".

Aparența înșelătoare a realului, relevată nouă prin cunoașterea scolastică, ne face să uităm esența, sufletul lucrurilor și ființelor (să ne amintim de virgilianul vers "sunt lacrimae rerum et mentem mortalia tangunt" !!!). Dincolo de categoriile raționale în care acestea sunt încartiruite, există a viață a lor secretă, un joc al corespondențelor, imperceptibil și inexprimabil prin recurs la raționamentul cartezian. Poetul este alesul (oare nu Ion Barbu scria în 1930 că "Poetul ridică însumarea/ de harfe răsfirate ce-n zbor invers le pierzi/ și cântec istovește..). În cazul de față Codruț Radi este cel ce ne inițiază datorită vocației și talentului său indeniabil, în acest tip de infra-cunoșterere, dacă ne este permis să spunem astfel. Prin recurs la o savantă orchestrare de relații analogice și anagogice, ajutându-ne să transcendem acel real fenomenic în care suntem relegați și să accedem la arta pură, la artă pentru artă, la autonomia și gratuitatea artei.

Nu împărtășim unele forțări semantice, epatante, obscure, inutile după părerea noastră, din titluri mai ales, sau substativări ale adverbelor, prepozițiilor, conjuncțiilor în corpus-ul textelor poetice, ceea ce nu înseamnă că nu apreciem tentativa poetului de a oferi un univers poetic inedit, începând cu limbajul, topica, frazarea, expresivitatea și reinserția unor vocabule uitate de poezia ce se scrie azi, și terminând cu cheile partiturilor prozodice, mereu altele.

Rigoare, fervoare, aliterații, metafore și oximoroare memorabile, anafore jocuri superioare de cuvinte ce sunt și nu sunt, ascund o imensă trudă de elaborare: "Nu am în mine atâta poezie/ cât să m-aleg visării de trezie/ când nu mai știu ce noape ori ce zi e/ și dacă-s viu că-nseamnă erezie// M-adaug bătrâneții cu trufie/ acopăr ce-am pierdut prin ce-o să fie/ pe urmele-i scornind filozofie/ cuvinte neînstare de-atrofie//Apusului ce-mi pare lenevie/ când gândurile timpul reînvie/ scăpându-mă amintei din sclavie/primejdiei de-o altă colivie". Nu vom ezita să spunem că poezia lui Codruț Radi este una dificilă, cvasi impopulară, *pour les connaisseurs*.

Unui dresor-născocitor de cuvinte, silabe sau înțelesuri nu are nevoie de aplauze pe stadioane: "Crăp cuvintelor silabe/ să le dau alte-nțelesuri/ prinse-n dinți în loc de scoabe/ muzele când nu le-mpresuri// (....) După cum puținței slabe/ i se-ncurcă vraja-n dresuri/ dimprejur pe margini snoabe/ karme sufocate-stresuri"

Topind în poezie precum odinioară Ion Barbu, termeni din matematici sau fizică, abolind logica și raționamentele pedestre precum și ideile primite de-a gata, Codruț Radi dă un veritabil spectacol semantico-poetic cu inflexiuni elegiace asupra condiției poetului de *ecou dintre umbre*: „(....) Dispers la ultimul atom/ cândva și el vieții-n perete/ m-alătur umbrei până vom/ răbda-ntunericul de sete/ Scriind mereu ca ultim tom/ cel condamnat la căi ascete/ pe-ntinsul extirpat monom/ al cicatricei dintre spete"

Poezia lui Codruț Radi pare a fi un fără de sfârșit descântec cu tonalități oraculare în care poezia, în timp ce se scrie, se contemplă pe sine în catrene cum nu s-au mai auzit în poezia română: (...) "Plouă împotriva vieții/ sufletelor precum li se/ mai îndură doar poeții/ prin tăcerile prescrise". Cu siguranța înțelegerea acestor versuri încifrate în frumusețea lor sonoră este anevoioasă, dar poetul încredințează poeziei misiunea de a sugera prin subtilele asocieri de vocabule inefabilul, invitând cititorului să-și mântuie imaginația din apa stătută a clișeelor și locurilor comune, să se lase vrăjit de puterea alchimicelor combinații armonice oferite de acest fel cu totul personal și neîntâmplător de a scrie poezie. Poezie a propriului univers interior, al trăirilor ca tot atâtea vise diurne.

Un joc secund, original, pe urmele înaintașului săi Ion Barbu scrie Codruț Radi, un spectacol al artelor ce-și dau *întâlniri admirabile* în textul poeziei. O lume de esențe ideale, de conexiuni și convergențe de înțelesuri imaginare, tot atâtea trepte ale unei scări de evadare din contingent, de ascensiune spirituală spre creația pură, spre marele stup de aur al celor invizibile, parte a enigmei universale din care suntem parte.

Într-unul din „descântecele„ cărții numit „De-a împresura", poetul interpretează un tablou-poem, re(de)scriindu-ne concepția lui, rostirea, vindecare: „Chipu-ți tremur laolaltă/ vindecându-mă de ură/ până ochiului tresaltă/ culoarea fără arsură// Trasă-n forme ca din daltă/ prin tristețea cea mai dură/ să nu-mi pară umbra –naltă/ pereche când mă îndură// Ori pesemnele de-o haltă/ trupul conturat făptură/ doar pe-o față cât cealaltă/ strânge-și vorbele în gură". O stare indefinita, greu descifrabila, transfigurată. In acest sens, notează George Calinescu, " orice adevărată poezie este hermetica, adică irațională, cu neputință de redus la scheme, la procesul deschis la infinit". Ermetismul formal, teoretizat de Stephane Mallarmé (în Franța) si de Francesco Flora (în Italia), este cultivat de mari poeti ai secolului al XX-lea: Paul Valery, Giuseppe Ungaretti, Eugenio Montale, Salvatore Quasimodo, Alfonso Gatto, Mario Luzi. In literatura româna, Ion Barbu accede in ultima sa faza creatoare la ermetismul excesiv formalizant, ce depășește stricta înțelegere logică a textului literar, evoluând spre structura criptică a șaradei, mai ales in versurile din ciclul "Uvenderode" (titlu ce bate monedă pe stranietatea exotică a succesiunii vocalo-consonantice) si din alte poezii ale volumului "Joc secund".

La rândul său, după mai bine de 50 de ani, Codruț Radi, propunându-și să evite cu obstinație acele déjà-dit-uri ce s-au sedimentat de-a lungul istoria poeziei române, recurge ca și Ion Barbu sau Gellu Naum la tehnica stupefacției: "N-am prinsori întru sadea! contraval marea m-ar strânge/ depărtându-mă de ea/ într-o zi când plouă sânge (....) ". Multe poezii ar fi de citat, dacă spațiul ar permite, ca de pildă un superpoem de inspirație barbiană "Asemenea nicicum" ,"Cazna mea", „Himernicii", „Reflux capilar", „De...lăsarea secului", "Razante", „Progresie inversă", „Calamitare", „Tăgăduiri", „Neteziș", „Risc factorial" etc. etc. etc., tot atâtea tentative de a duce versul la limita extremă a expresivității, tot atâtea arte poetice, performanțe polifonice, autoportrete în care poetul execută *un pas de deux* cu pictorul, toți atâția pași de la fizic spre metafizic. De-aici și conștiința Neantului opozabil unui parcurs sacral, orfic al Frumuseții, precum și halo-ul de mister ce tutelează scrisul lui Codruț Radi: „Curs spinării într-un singur sens,/ trag lumină înfășurătoare,/ pe culoarul prin ecou mai dens,/ amintirii încă trecătoare,// Întorc iernii ultimul consens/ protocoale de-nțelesuri fiecare/ capătului rareori intens/ când se pierde-n curbe arbitrare,// Straturi brumărite de condens/ resimțind nevoia muritoare/ că e pol spiralei gol imens/ ochiul înăuntru să coboare"

Viorel Nica

Romanesca împlinire a unui vis faraonic

Propulsând în diferitele planuri ale narației poliedrice o parte din problematica orientală, când mai plină de vrajă, când dezvrăjită considerabil, punând în dezbatere romanescă delicatele raporturi dintre Orient și Occident, năzuind să reconstruiască o lume dispărută, să recupereze o seamă de valori subestimate ori chiar trecute mult prea ușor cu vederea, Christian Jacq, autorul romanului *Ultimul vis al Cleopatrei* (apărut în 2012, tălmăcit în românește de Liliana Urian, publicat de Editura Allfa (în 2016), realizează o strălucită sinteză ficțională, în orizontul căreia documentul istoric își găsește interpretarea adecvată, personajele evoluează conform înzestrării lor mai mult sau mai puțin generoase, elementele de decor își fac apariția tocmai atunci și acolo unde este mai mare nevoie de ele, conversațiile se desfășoară în cel mai limpede mod cu putință, comentariile auctoriale funcționează discret și eficient de cele mai multe ori.

De teamă să nu fie asasinată de inclemenții săi adversari politici, regina „Cleopatra a părăsit Alexandria în compania câtorva slujitori credincioși". Ajungând la Hermonthis, suverana decăzută „descoperă o lume necunoscută", aprig jecmănită de funcționarii lacomi, a aflat că-i încă „aleasa zeilor", și-a pus de gând să-i redea Egiptului „splendoarea de odinioară", conducând cu dreptate, deferență, responsabilitate și înțelepciune. Cu ajutorul magului Hermes și al slujitorilor loiali a traversat deșertul, marea, și-a sporit popularitatea în zonele de graniță (precum Ascalonul), a pus bazele unei modeste armate de eliberare, apelând la serviciile mercenarilor, fixându-și drept obiectiv cucerirea capitalei. Răzgândindu-se (în anul 48 înainte de Hristos), a pornit să se întâlnească, neîntârziat, cu Cezar, aflat în Alexandria cu intenția de a-i reconcilia pe cei doi pretendenți la tronul egiptean. În fața ilustrului și vârstnicului comandant roman, ea una nu s-a pierdut cu firea, ci „îndrăznea să-l înfrunte fără să tremure și să i se adreseze de la egal la egal" în diplomatica limbă greacă, se înfățișase drept „aprigă și seducătoare", a acceptat propunerea imperatorului de a guverna țara (conform dispozițiilor testamentare ale indolentului ei tată) împreună cu minoru-i frate (Ptolemeu), ai cărui acoliți încercaseră s-o elimine fără menajamente, izbutise să facă din „bărbatul cel mai puternic din lume" amantul ei, subjugându-l treptat, inducându-i „o dorință nestăvilită s-o exploreze", vrăjindu-l pe nesimțite.

Dornică să-i arate iubitului ei ce avea mai de preț Egiptul dezbinat, „îi deschise lui Cezar ușile Bibliotecii fondate de Ptolemeu I", „îl duse la Muzeu", „inima culturală a capitalei", transformându-l într-un „student îndrăgostit", i-a arătat „atelierele din Alexandria care produceau mărfuri de preț exportate în numeroase țări", atent supravegheate de poliție „astfel încât să se evite o economie paralelă", l-a invitat „la o ceremonie celebrată la Serapeum", marele templu al lui Serapis", i-a dezvăluit o bună parte din Orientul „care se dovedea a fi un izvor de prosperitate", făcându-l să creadă că „ajunsese în sfârșit pe tărâmul la care visase", și-a folosit „toate resursele de seducție pentru a-l reține lângă ea „vreme îndelungată, atrăgându-l în orizontul misterului fascinant. Prinzând curaj, i-a cerut omului matur, viteaz și puternic s-o ajute în a-și împlini visul restaurării Egiptului faraonic, simțitor „legat de spiritualitatea și tradițiile lui", „puternic și mândru de prestigiul său". Drept urmare a celor întâmplate în viața-i bine de tot primenită, tânăra regină „era cuprinsă de o bucurie nouă, cea a speranței". Imediat ce sesizase că iubitul ei de departe fusese otrăvit de servitorii nechibzuiți și ostili, dăduse zor să-l salveze cu sprijinul unei pietre magice. Aflând că fratele-i perfid punea la cale, pe furiș, zdrobirea ei și a lui Cezar, s-a trezit „însuflețită de o feroce dorință de a lupta".

Cu ajutorul imperatorului salvat de la moarte îl capturase pe vicleanul și crudul Ptolemeu, consemnându-l în palatul regal. Pe parcursul războirii cu oștile generalului Achillas, „avea mereu tot felul de inițiative" inspirate, „își păstra sângele rece și părea de neclintit, afișând totodată farmecul unei magiciene", se prezentase impecabil, străduindu-se să fie la înălțimea celui pe care-l iubea și de a cărui protecție excepțională avea nevoie mai mult decât orice în vulnerabila situație în care se afla de aproape un an. Văzându-și incendiată capitala, la care ținea atât de mult, s-a pomenit răvășită de păreri de rău și de remușcări cu duiumul. După o scurtă criză de neîncredere în celălalt, în aliatul său roman, din al cărui ordin fusese declanșat incendiul Alexandriei, s-a redresat, redobândindu-și entuziasmul inițial, hotărându-se să meargă până la capăt alături de partenerul ce-i era atât de drag și de care „era convinsă că pe el îl vor încorona zeii" în cele din urmă. Cum a auzit că insolenta-i soră, Arsinoe, s-a proclamat împărăteasa Egiptului, s-a mâniat din cale afară și i-a cerut lui Cezar să contraatace nepregetat. De vreme ce contraatacul roman fusese realizat cu succes, Cleopatra avusese ocazia să se bucure, nu glumă. Primind veste că imperatorul ar fi fost ucis în timpul contraofensivei năpraznice, „rămase imperturbabilă", refuzând să creadă una ca asta. Spre bucuria-i nestăvilită, strategul fără egal scăpase „teafăr și nevătămat" din grozava încleștare pe viață și pe moarte. În ciuda situației nu tocmai avantajoase de pe câmpul de luptă, „nu arătă nici cel mai mic semn de pesimism și energia ei fu molipsitoare". Cu mult tact, „îl convinsese pe Cezar să meargă la Canop pentru a-i cere ajutorul zeiței Isis, marea vindecătoare", cu care cândva îl readusese la viață chiar și pe ciopârțitul Osiris. Din când în când „organiza banchete impresionante", „cânta la un instrument, flaut, țiteră sau harpă, cu talentul unui muzicant de profesie", subjugându-și asistența ce „tăcea și savura cântecele când vesele, când languroase". Din câte se vede, „știa" și insista „să-l facă pe imperator să uite de neliniștea zilei de mâine". Ca una ce întruchipa minunat „tinerețea și speranța", nu refuza realitatea, dar avea certitudinea că o altă lume se putea naște, o lume ieșită din acel Egipt ancestral și luminos care astăzi îi hrănea sufletul încredințat că vârsta de aur putea fi reînviată. Încuviințând ca fratele-i (Ptolemeu) să fie eliberat, făcuse o alegere inspirată, de natură să atenueze conflictul dintre părțile învrăjbite. În același timp însă îl pusese în gardă pe imperator în legătură cu firea răzbunătoare a celui eliberat, nerăbdător să se răzbune, după ce avea să se impună „în fruntea pedestrașilor și a mai marilor pe care îi va convinge să se lupte". Înștiințată fiind că aliatul de nădejde Mithridate din Pergam „sărea în ajutorul lui Cezar", nu se mai îndoise de împlinirea visului ei (după o atât de norocoasă modificare a raportului de forțe). Dându-și seama că nu mai avea de ales, i-a permis imperatorului (care i-l adusese pe Ptolemeu mort) să-i demobilizeze sora (Arsinoe), lipsind-o de sprijinul pe care i l-ar fi putut da o parte din populația Alexandriei. Din cauza posibilei revolte a populației alexandrine, „se simțea cuprinsă de o profundă tristețe, vecină cu disperarea". Contrar așteptărilor sale, alexandrinii se revoltaseră nu împotriva ei, ci împotriva trufașei sale surori (Arsinoe) pe care i-o aduseseră legată în lanțuri pentru a o pedepsi conform cutumei în vigoare. Odată cu terminarea războiului, i-a sosit vremea încununării, mult așteptata oră astrală: „Ieri detestată, azi adulată, regina de douăzeci și doi de ani întruchipa viitorul țării". Din moment ce „frontiera imposibilului" fusese trecută, femeia victorioasă s-a trezit „savurându-și succesul". La sugestia lui Hermes îl venerase pe Amon, se lăsase purificată de „doi ritualiști" „cu apă din Nil", „provenind de la revărsarea precedentă și simbolizând puterea de regenerare care se manifesta în timpul reînvierii lui Osiris", acceptase să devină „păstrătoarea dublului regat, celest și terestru", „se lega spiritual de tradiția strămoșilor săi, retrăia elanul primei dinastii și dorința ei de creație". În consecință, „o parte a visului ei nebunesc se realiza, speranța prindea contur", câtă vreme „ea, grecoaica, devenise faraon al Egiptului, înscriindu-se în lungul șir al legendarilor săi predecesori". Invitându-și amantul de vază la o călătorie către izvoarele Nilului, îi arătase acestuia toate frumusețile țării. În timpul ceremoniei desfășurate în templul lui Hathor, Cleopatra reîntronată a apărut „ca o nouă Isis, ieșită de pe colina sacră de la Dendera", spre încântarea amantului ei de rang înalt, de-a dreptul fascinat, „sincer îndrăgostit" de tânăra regină, cu ambiții faraonice. După plecarea lui Cezar în campania africană, pe ea „o apucaseră durerile facerii". Născându-l pe Ptolemeu-Cezar (Cezarion), cunoscuse o „imensă fericire". În calitate de mamă grijulie și iubitoare, „îi vorbea copilului despre iubirea pe care i-o purta lui Cezar și despre zilele fericite care se întrevedeau" în orizontul existenței lor luminoase. Inițiată în mistere, „tânăra femeie conștientiză importanța imensă a sarcinii ei, spirituală și materială în același timp, și-a dat seama că, după ce o copleșise cu favoruri, destinul o eliberase de frică, a priceput că țara ei era făcută „după imaginea cerului", fiind „templul tuturor zeilor", s-a lăsat „învăluită de razele soarelui, purtător al unei speranțe extraordinare, capabilă să învingă tenebrele". Înțelegând că nu-și mai aparținea, că trecuse dincolo de frontierele individualității limitate, că venise vremea să-și înlocuiască persoana cu persona, înțeleapta regină Cleopatra s-a hotărât să-și joace cu brio maiestuosul rol regal, să asculte „cuvintele strămoșilor, transmise prin misterele lui Isis și ale lui Osiris. Cum „atinsese un soi de plenitudine", nu se mai temea c-ar mai fi putut reajunge vreodată în postura suveranei decăzute și, implicit, în dizgrația zeilor pe care își dăduse silința să-i venereze de fiecare dată.

În pofida faptului că ne apare drept fragmentat, parcelat, osiriac, că se divizează cu asupra de măsură, riscând să frizeze pointilismul, că se dezintegrează cu voluptate, lăsând impresia că mizează mai degrabă pe parte decât pe întreg, că-i excesiv de crâmpoțit (atât în planul formei permanent divizată, cât și al conținutului întruna fărâmițat), romanul istoric *Le dernier réve de Cléopatre*, de Christian Jacq reușește în cele din urmă să coaguleze, să se sintetizeze (din punct de vedere ficțional) în cel mai eficient mod cu putință, oferindu-ne imaginea de ansamblu a unui colț de lume orientală, decisă să-și retrăiască fericita vârstă de aur, să facă spectaculosul salt de pe tărâmul istoriei zgrunțuroase pe tărâmul mitului fecund și acaparator, să se faraonizeze, ieșind de sub incidența oricăror constrângeri umilitoare, râvnind să se resitueze cât mai aproape de idealurile și de aspirațiile sale.

Echivalențe

Ion Drăgănoiu – 75

(6 ianuarie 1943 – 23 mai 2003)

Cum vă place

Ea nu poate trăi fără bărbat. învață asta.
Și de-o auzi vorbind de omul ei, să știi că omul
e bărbat.
Țăranii în felul ăsta își denominează
sexul.
Dar om e doar atât?
sună retoric întrebarea.
Dar
Ea - de ce n-am ispiti cuvântul? -
Ea
nu poate trăi fără bărbat.
Ea știe face
din tot ce-o înconjoară - om.
Și asta-i place.
Și tu te-așezi greoi în întâmplare și crezi
că e a ta .
Te locuiește, dar ea e o-ntâmplare
mult mai mare.
Ea nu poate trăi fără bărbat.
Trăiește?

As You Like It

By Ion Drăgănoiu

Translated by PROCOPIE CLONȚEA

She cannot live without a man. This you shall learn.
And were you to hear her talk about her man, you should know
the man
is a male.
It is as such country folk denominate
their sex.
But is a man only that?
does the question sound rhetorical.
But
She - why shouldn't we be tempting the word? -
She cannot live without a man.
She knows how to make
out of everything surrounding her - a man.
And this she likes.
And you awkwardly settle down in the occurrence and think
it is yours.
She does inhabit you, but she is
an even bigger occurrence.
She cannot live without a man.
Can she?

litere

Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

Părintele Cezar Marinescu – un drumeț între demoni și epifanii

După ce ne-am potolit din râs, părintele a început să citească din poeme – la început timid, apoi s-a aprins și a devenit teatral. Poeziile sociale, vitriolante, alternau cu poeme satirice, despre metehnele unor slujitori ai bisericii.

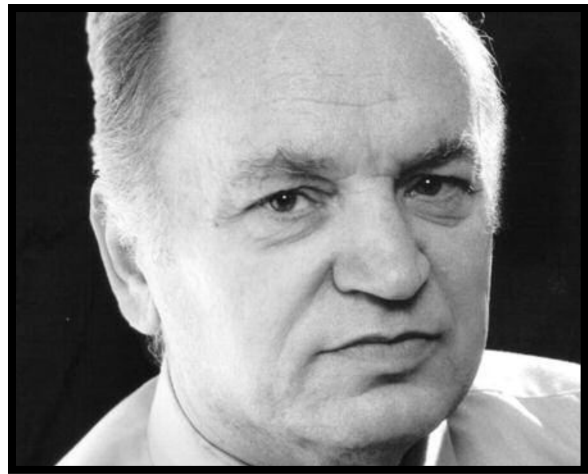
Prin 1981, puțin înainte de Paște, mereu distrata poetă Laura Cara-Dima mi-a spus, cu o mină serioasă, la o cafea, în Ceainărie: „Sibi, cred că a venit vremea să mă mărit și eu! Am făcut de toate, am copilărit, am haiducit, până și pe tine te-am ademenit cu jocurile mele trăsnite de iubire, dar așa ceva nu am încercat, ce zici?" Joacă tare, mi-am zis, începusem să-i cunosc mișcările prealabile farselor, unele fiind de-a dreptul periculoase – când spun periculoase am în vedere nenumăratele încăierări verbale cu milițieni și securiști în civil! „Foarte bine, zic, pot ști cine-i „nobila" victimă? Nu de alta, dar măcar să fac scenarii despre mărețul ei apus!" Împelițata mă privește cu ochii micșorați, ca și cum construia în gând o prelungire la povestea inițială despre mariajul ei ad-hoc, și zice: „Ține-te bine, voi fi preoteasă!" Curios lucru, n-am avut nici un șoc, am inventariat doar preoții din anturajele noastre – cel literar și cel privat; da, aveam câțiva preoți în ambele anturaje, dar, cu excepția unuia singur, un tip mai dificil prin histrionismul lui, toți aveau preotese și nici nu întrevedeam posibilitatea ca vreunul să divorțeze și să se împovăreze cu greii desagi ai caterisirii! Preoții noștri amici erau doar niște tainici berbanți și cheflii de cursă lungă, la chindii stropite cu licori scumpe, de calitate, bine însoțite cu bucate de contrabandă – prepelițe, potârnichi, sosuri franțuzești, italiene și icre de sturioni. În timpul meselor îmbelșugate, care durau câte un conac, uneori și două, se spuneau anecdote, cele mai multe din zona biblică, întâmplări extreme de viață și, nu de puține ori, se făceau și excursii în cultură – cu puține excepții, „popii noștri" erau oameni bine instruiți, mai toți adăpați la cultura interbelică. Văzându-mă căzut pe gânduri, Laura a zis: „Mâine seară, cam pe la șase, să faci bine și să vii la mine în „Războieni", că am pus la cale ultima mea petrecere de fecioară cu himenul sfârtecat pe câmpiile apărării creștinătății, prilej cu care îl vei cunoaște pe acela care mă v-a face o preoteasă fericită!" Am confirmat că voi fi prezent la eveniment și am condus-o în stația autobuzului Nr.13. Am plecat spre Restaurantul Argeș, să beau o votcă, fiind convins că Laura punea la cale o farsă, dar bucuros că a citit o carte pe care i-o împrumutasem de aproape un an, asta reieșise din sintagma „apărării creștinătății" – e vorba de o carte apărută în 1939, "Cruciadele", scrisă de istoricul american Harold Lamb și publicată la noi de Editura Librăria Școalelor, achiziționată de mine, "pe sub mână", în 1979, de la vestitul anticar Mihuț, de la Curtea Veche.

A doua zi băteam în ușa apartamentului Laurei. Mi-a deschis, m-a privit distrată și a dat din pleoape des, ca dintr-un evantai, abia abținându-se să nu dea în hohote de râs! M-a poftit în sufragerie, asta pentru că părinții Laurei erau plecați la băi și ea avea toată casa la dispoziție! În sufragerie era lume luminată! Gigi Ionescu, Ion Popa Argeșeanu, Ion Popa Neargeșeanu, tusea și junghiul, cum le ziceam eu celor doi, când erau împreună, Ioana Tatu, Liliana Rădulescu, Marin Tudor, Ion Lică Vulpești și un domn bine făcut, cu un barbișon tuns scurt, pe care nu-l cunoșteam. Masa imensă era plină cu bucate de post și preparate din pește, sticle cu vin rubiniu, alb, țuică veche și fructe. Laura m-a prezentat domnului pe care nu-l cunoșteam. Ne-am strâns mâinile și ne-am prezentat, privindu-ne în ochi - omul avea o privire sinceră, limpede, foarte pătrunzătoare, chiar dezarmantă, strângerea mâinii era bărbătească, de veritabil camarad. Acestea au fost pentru mine semnele care m-au încredințat că Laura pusese la cale o farsă, că omul din fața nu este viitorul ei mire! Așa l-am cunoscut pe părintele Cezar Marinescu. Laura a luat cuvântul: „Acum, că a venit și Sibi, și mai ales că și-a dat seama de farsa pe care voiam să i-o fac, declar, vorba lui Ion Gheorghe Păun, care nu a putut să vină, ostilitățile deschise! Părintele Cezar, pe care l-am cunoscut de curând, a adus aceste bunătăți, îl rugăm să le mai binecuvânteze o dată și să ne pornim pe treabă. În pauze, că vor fi și pauze, ne va citi din poemele sale iar noi le vom critica! Mie mi se par cu totul deosebite și e musai ca omul acesta să le citească în cenaclu, că pe acolo e cam mult praf și făcătură." Cei care au cunoscut-o mai îndeaproape pe Laura Cara-Dima știu că poeta avea vocația voluntariatului, sărea în ajutorul oamenilor sărmani, se mobiliza, făcea chete publice, de bani, alimente sau haine. Mi-amintesc că odată a botezat o fetiță rromă, a unei numeroase familii din Cartierul Războieni, fetiță căreia i-a urmărit creșterea, ajutând-o material și sufletește până și-a făcut un rost în viață – Laura i-a plătit meditații și fata a intrat la Liceul Sanitar din Pitești. După liceu, copila a urmat o școală de asistenți medicali, a absolvit-o cu brio și a fost angajată într-un spital, ajungând, după ani de muncă și dăruire, asistentă șefă. Cum faptele bune, conform proverbului, nu rămân nepedepsite, Miliția a aflat multe despre acțiunile umanitare ale Laurei, „grație" turnătorilor care mișunau peste tot. Odată, cred că prin 1986, am fost chemat prin citație la miliția din Războieni, în legătură cu o faptă a poetei. Aceasta aflase că într-un bloc vecin stă o familie cu patru copii și că doar mama acestora avea serviciu, capul familiei fiind alcoolic notoriu, care și-a pierdut serviciul de mai multe ori, din pricina viciului. Laura a reușit să-l interneze pe alcoolic la Spitalul Vedea, prilej cu care s-a descoperit că avea și TBC, boală pe care o luaseră și doi dintre copiii familiei, care, la rându-le, au fost internați de Laura, prin mijlocirea medicului Zicu Ionescu, prietenul ei și al meu, la spitalul din Valea Iașului. Miliția, printr-un plutonier cam fără minte, voia să afle de la mine ce profit a avut Laura de la acea familie? L-am privit pe individ ca pe un extraterestru și am spus: „Dumneata ce profit ai putea avea dacă ai ajuta o familie aproape muritoare de foame?" Milițianul m-a privit, la rându-i, a căzut pe gânduri și, în cele din urmă, a spus, cu oarece obidă în glas: „Așa e, nu le poți lua nimic, cel mult poți face exact ce a făcut doamna Laura... Ai dracu reclamangii, a continuat, de unde le-o veni atâta răutate? Puteți merge acasă, ne iertați pentru deranj."

Am început să cinăm, cu pauze în care discută de una, de alta, glumele fiind la mare căutare. La cafea, Laura l-a rugat pe Părintele Cezar să ne citească ceva. Dintr-un buzunar al sacoului, părintele a scos un carnețel tocit și a spus: „Știți, eu sunt un amator, am multe stângăcii..." „Lasă, părinte, a zis Laura, că te calificăm noi, n-avea grijă, uite, diavolii de aici abia așteaptă să te facă praf, pentru ca mai apoi să te croiască iar, falnic și mai arătos!" După ce ne-am potolit din râs, părintele a început să citească din poeme – la început timid, apoi s-a aprins și a devenit teatral. Poeziile sociale, vitriolante, alternau cu poeme satirice, despre metehnele unor slujitori ai bisericii. Primul care a luat cuvântul a fost actorul Gigi Ionescu. „Părinte, dacă stau și mă gândesc bine, dumneata trebuie să fii nepotul lui Popa Șapcă! Mie îmi place cum scrii, poeziile sunt critice la adresa societății, dar nu te văd bine, te expui prea tare!" Actorul avea dreptate, părintele Cezar era neiertător cu tarele societății și, mai ales, ale conducătorilor din regimul comunist. A urmat Laura: „Dragii mei, acum înțelegeți de ce v-am adunat aici? Omul acesta trebuie să citească în cenaclu, eu așa poezie socială nu am întâlnit. Cum procedăm, cum îl promovăm pe părintele în cenaclu?" Laura avea dreptate, alonja socială a poemelor acoperea partea estetică, așa că am decis cu toții că părintele Cezar trebuie să se ocupe de această latură.

Mulțumiri Simonei Anghel, fiica Părintelui Cezar Marinescu, pentru bogata arhivă (fotografii și manuscrise) pe care ne-a pus-o la dispoziție.

(Va urma)

NICOLAE EREMIA A TRECUT DINCOLO…

În ziua de Sfânta Bobotează, colegul nostru, poetul, eseistul și documentaristul Nicolae Eremia a trecut la Domnul, în Patria Cerească, după o suferință tăinuită cu grijă, pentru a nu-și stânjeni familia și prietenii. Dumnezeu să îl ierte și țină în lumină... Cu ani în urmă, l-am numit pe poet „un semn de câmpie", gândul fiindu-mi la câmpia Teiu-lui pe care a iubit-o și slujit-o cu asupra de măsură. Marți, 9 ianuarie, trupul neînsuflețit al poetului a fost pogorât lângă părinții și strămoșii săi - „semnul de câmpie" s-a adăugat șirului de semne și fără de sfârșit.

„Poetul s-a născut la data de 3 august 1948 în comuna Teiu, județul Argeș. Este fiul lui Constantin și Maria Irimia. Între anii 1962 și 1965 urmează cursurile Școlii Profesionale a Uzinelor "Vasile Tudose" Colibași, actuala Uzină de Autoturisme "Dacia". Urmează cursurile liceului seral și apoi Institutul de Învățământ Superior Pitești, Facultatea de Învățământ Tehnic. Parcurge drumul profesional de la muncitor, tehnician și inginer, cea mai mare parte (32 ani) la Arpechim Pitești, fostul Combinat Petrochimic Pitești. Încă din anul 1967 este îndrumat de către fostul său profesor de limba română din Școala Profesională, Mihail Ilovici, să urmeze calea literară, descoperindu-i talentul pentru poezie. Astfel, în 1967, este co-fondatorul cercului literar "Ion Pillat" din Ștefănești, județul Argeș, din aceeași perioadă frecventând și cenaclul literar "Liviu Rebreanu" din Pitești. Fondează cercul literar "Ion Ștefănoiu", în timpul stagiului militar, iar împreună cu poeții Virgil Diaconu și Aurel Sibiceanu, fondează cercul literar "Metamorfoze" din cadrul Combinatului Petrochimic Pitești (ARPECHIM). Publică poezie în revista "ARGEȘ", "Societatea literară", "Săgetătorul", "Cafeneaua literară" din Pitești. Este prezent în culegerile de versuri: "Atelier de creație literară – pseudo-antologie" editat de Tehnic Club Pitești, "Anii devenirii noastre" volum omagial al cenaclului "Liviu Rebreanu", "Arc peste timp", editat de UGSR. Este inclus în Enciclopedia valorilor argeșene "Cine e cineva în Argeș". Din anul 2009 este redactor la revista "Cafeneaua literară" din cadrul Centrului Cultural Pitești unde scrie cronică literară. În anul 1980 a obținut premiul revistei Argeș la Festivalul Național de Poezie "Traian Demetrescu" de la Craiova, iar în anul 1983 a obținut premiul I la Festivalul National de poezie "Argeșule Plai de dor".

Volume publicate: "Roțile de osândă"- versuri, Editura "Tiparg", Pitești, 2007; „Trompetist la curtea scriitorilor", volum de cronici literare, 2016; „Monografia comunei Teiu, Argeș", o veritabilă bijuterie în materie de documentare, structurare și redare literară." Aceasta este biografia oficială, pe care poetul m-a rugat să o dau publicității, în cazul în care se va săvârși din viața pământească, acum mai bine de trei săptămâni...

NICOLAE EREMIA:

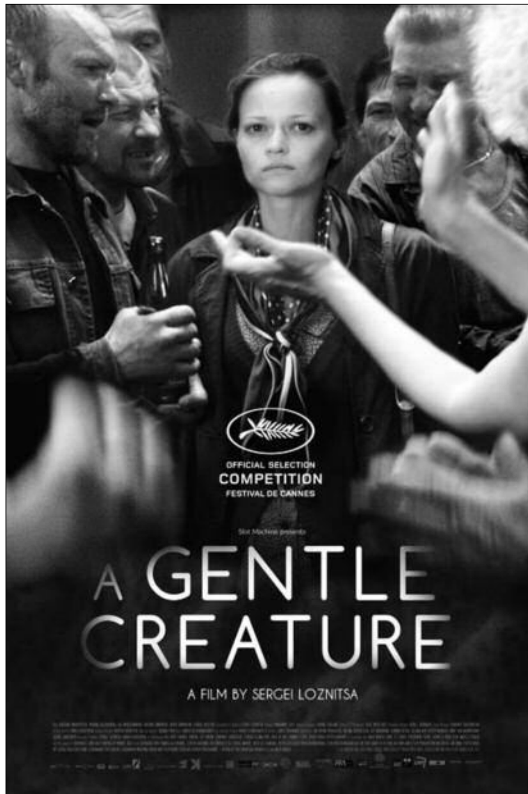
BUMERANG

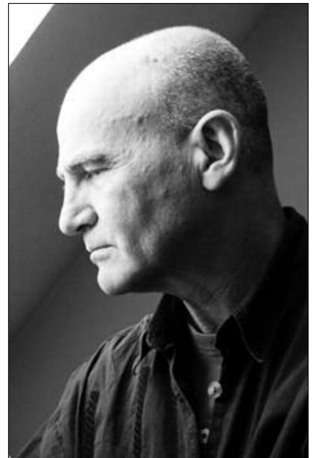
Am ajuns iarăşi acasă
curtea înghite frunzele de nuc an după an,
rufe la uscat nu mai sunt,
casa e goală, scaunele pustii,
semn că spaimele mele se adeveresc.
Părinții sunt pe undeva,
să-mi pregătească așternutul
pentru câteva nopți de locuit într-un muzeu,
alături de amintiri :
copiii se hârjonesc în tindă
imitând jocul îngerilor,
în jurul unui blid,
la o masă rotundă
Am călătorit ca un bumerang
în propria viață-muzeu
și am eșuat
stelele numărând.

litere

Alexandru Jurcan

Loznița și coșmarul perfect

Printre filmele de la Cannes se numără și *A gentle creature*, pe care francezii l-au botezat *Une femme douce*, iar în traducere la noi – *Blânda creatură*. Regizorul Serghei Lozniţa (*În ceaţă, Austerlitz*) s-a inspirat liber din *Smerita* de Dostoievski și a descoperit într-un teatru din Urali o actriță demnă de rolul principal, soră bună cu Vitoria Lipan a noastră : îndârjire, încruntare, putere, speranţă, stoicism, resemnare (Vasilina Makovtseva). Joacă în film și Valeriu Andriuţă (*După dealuri)*, iar imaginea e semnată de inconfundabilul Oleg Mutu.

Lozniţa declară și ilustrează din plin ideea că Rusia nu face progrese, că Marx și Lenin au „mătrăşit" această minunată ţară. Exact aşa se exprimă un personaj al filmului. Soţul unei femei simple e la închisoare. Ea îi trimite un pachet, care e returnat în mod dubios. Femeia se duce într-o călătorie de coşmar perfect, să ducă personal coletul, dar mereu actualul Kafka îi închide porţile, deschizându-i o cutie a Pandorei cu mafioţi, poliţişti, proxeneţi, gardieni, activişti sociali etc.

Filmul creează o tensiune insuportabilă : vrei și nu vrei să evadezi din ea. Din absurd, din impenetrabila fortăreaţă, din ipocrizie, minciună, violenţă, din codul măsluit al tăcerii. Regizorul declara că „noi existăm în acelaşi infern". Că a filmat în Letonia, unde închisorile au aspect de mănăstiri. Că i-a reuşit în film „armonia coşmarului" şi dezumanizarea acută.

Toţi povestesc grozăvenii, crime, accidente. Şoferul de taxi care o duce pe femeie spre fortăreaţă ştie că „avem noroc cu închisoarea", e o sursă de venituri, e o binefacere. Agenta socială, senilă şi dezabuzată, e direct descinsă din subsolurile kafkiene, cu dosare în dezordine, cu incertitudini minate de un labirint perfid şi violent.

Spre final, regizorul preferă oniricul, îmbrăcat într-o grotescă alegorie. Personajele călătoriei se reunesc într-un vis la fel de absurd, zgomotos, periculos. O demagogie murdară, ce preaslăveşte declarativ rolul poporului, plus evenimentul anunţat : „azi poporul se uneşte cu închisoarea". Iar finalul propriu-zis e somnul celor din sala de aşteptare. Metaforă stranie şi semnal de alarmă. Certitudine dureroasă. „Şi noi dormim, domnule!" – ar suspina Caragiale, la fel ca Lozniţa.

Toţi povestesc grozăvenii, crime, accidente. Şoferul de taxi care o duce pe femeie spre fortăreaţă ştie că „avem noroc cu închisoarea", e o sursă de venituri, e o binefacere. Agenta socială, senilă şi dezabuzată, e direct descinsă din subsolurile kafkiene, cu dosare în dezordine, cu incertitudini minate de un labirint perfid şi violent.

A. J.

Inelul de aur

Sinaia, început de secol 20. O altă ambianţă ce nu va fi egalată niciodată în intensitatea existenţială şi rafinamentul cu care se poate adapta lumea vremurilor şi locurilor. Perioada când aici toate se ţes în jurul familiei regale şi a reşedinţei acesteia. Familii de seamă, sau numai anumiţi membri, se vor ataşa afectiv de această zonă în care protipendada bucureşteană îşi mută, încet-încet, rendez-vous-urile, într-o emancipare tot mai evidentă. România lui Carol I intră în peisajul elitist european, Sinaia devenind o oază spirituală tot mai animată în acest context. Mari personalităţi, din cele mai diverse domenii, vor poposi sau chiar se vor stabili, pentru mai mult sau mai puţin timp, la poalele muntelui. Alături de familii princiare, precum Ştirbei, Sturdza, Ghica, Şuţu, Cantacuzino, oameni politici ai vremii, Maiorescu, Kogălniceanu, Iorga, Titulescu, ca să nu amintim decât câţiva, sau oameni de cultură şi artişti precum Alecsandri, Delavrancea, Grigorescu, Enescu. Acesta din urmă, copilul minune al muzicii româneşti, va studia la Conservatorul din Viena încă de la vârsta de 7 ani, apoi îşi va desăvârşi studiile la Paris. Va ajunge la Sinaia în anul 1907, invitat într-un concert la Castelul Peleş, de Regina Elisabeta (Carmen Sylva, poeta). Toată viaţa lui se va petrece, de fapt, cu o succesivitate debordantă, între România şi Franţa, cea care îl va adopta pentru o altă veşnicie. Se va impune, treptat, prin muncă şi dăruire totală muzicii, căutând în permanenţă creaţia originală, în acelaşi timp universală. Va compune mult şi diversificat: simfonii, lucrări orchestrale, muzică de cameră, sonate, cvintete, cvartete. Iar opera lui de suflet, tragedie lirică în 4 acte, este *Oedip*, la care va lucra mai bine de 10 ani. Totodată, mai ales pentru a-şi asigura resursele materiale necesare, concertează, în principal cu vioara, dar şi la pian, dirijează orchestre importante, dar formează şi mari muzicieni, amintind aici doi dintre favoriţii săi: Dinu Lipatti şi Yehudi Menuhin. Nu are răbdarea despre care Nietzsche spunea că o au geniile, el voind consacrarea în Europa, unde poezia română deja ajunsese prin ,,Scrisorile" lui Eminescu şi „Nopţile" lui Macedonski. Orice amânare e o renunţare, numai scrisul şi compoziţia rămân. Muzica era pentru el dulcea suferinţă, dragostea şi, deopotrivă, căutarea continuă. *,,În Rapsodii am reuşit să pun cap la cap cântecele poporului meu, cam la fel şi în Poema Română, dar seva aceea unică n-am extras-o decât puţin şi n-am recreat-o, ca Eminescu, românul meu, în poezia lui. Acolo trebuie să ajung! Mulţumescu-ţi ţie, Cerule românesc şi ţie, Eladă însorită, că mi l-aţi sădit pe Oedip, nefericitul, în sufletul meu. Să-l facem să învingă prin propria suferinţă!"*

Într-un fel, poate că a învins destinul, reuşind să finalizeze această magistrală operă şi să o vadă jucată, împotriva reticenţelor vremii la noul muzical. Dar, pe de altă parte, opera dedicată exclusiv fiinţei celei mai dragi lui, Maria Rosetti-Cantacuzino, pare să consfinţească suferinţa la care s-a supus în numele artei. Întâlnirea cu prinţesa moldavă s-a petrecut, bineînţeles, la Sinaia, cu ocazia unui concert la Peleş. Într-o perioadă de impas a relaţiei ei conjugale, când Maruca devine, dintr-o femeie misterioasă, frumoasă şi inteligentă, încăpăţânată şi dificilă, una conştientă de valoarea sa, ceea ce o va apropia de multă lume, dar, în special, de prinţesa Missy, viitoarea regină. Vine la Sinaia, în Vila Cerchez, după 1905, pentru a-şi salva căsnicia prin aparenţa înţelegerii cu soţul său, sperând însă într-o mare iubire menită s-o vindece de traumele resimţite, amplificate de mândria ei ancestrală. Va găsi această mare iubire în sufletul lui George Enescu, dar o va împărtăşi după bunul ei plac. Nu va divorţa niciodată de soţul ei, ba mai mult, după o mistuitoare poveste de dragoste cu filozoful Nae Ionescu, răscolitorul de suflete, se va automutila. Vila Luminiş, construită între timp la Sinaia, în 1926, de muzician, va fi martora unei rupturi tot mai adânci, din partea Marucăi. Urmează o perioadă de rătăcire, veghează îndeaproape de George Enescu, care o va salva, salvându-se totodată pe el însuşi. ,,Numai iubirea ta poate să aline suferinţa din mine, a nelinişti care mă ţine sub spectrul morţii. Scapă-mă de mine şi redă-mă liniştii simple". Se va confirma acest demers existenţial, prin căsătoria dintre ei, în anul 1937, după decesul soţului dintâi. Ceea ce George Enescu şi-a dorit cel mai mult: ,,inelul de aur" oferit femeii iubite...

CODRUȚ RADI

Muzica zilelor noastre

Jazz a-ntâia, la Pitești

Cândva, latinii, poeţi, ziceau că-n vin e adevăru`. Florian Lungu, acuma, cică şi în jazz ar fi. Mai că i-aş da dreptate, că prea atrage muzica asta, ca un magnet, pe întreg pământu`. Cu ritmica ei variată, melodia sincopată, armonia-mbelşugată. Totdeauna proaspătă, sprinţară, înmiresmată...

O mai constatai o dată, recent, la Teatrul ”Davila". Unde iar veniră cinci bucureşteni, cu standarde şi compoziţii de gen. Capriel Dedeian, chitarist. Ştefan Benedict, baterist. Cristian Gheorghe, pianist. Cătălin Răsvan, basist. Alexandra Crăescu, solist. Trupă excelentă. Improvizaţie, la ea, berechet. Vigoare, energie, pricepere, pasiune, dăruire, aşijderi. Toate astea, pentru jazz şi universu-i sonor fascinant. Pentru vibraţia pe care el o transmite neîncetat şi relaxarea binefăcătoare creată pe loc. Confortu` sufletesc, emoţia aleasă, ce-l însoţesc mereu, pretutindeni. Şi-n cazu` de faţă, fără îndoială...

Cei patru instrumentişti cântă-mpreună de ani bunicei. În schimb, tânăra vocalistă, de fel din Bacău, e achiziţie nouă. Însă, de maxim folos. Că-i o voce sigură, cu ambitus larg şi acute straşnice. Lie, ciocârlie, cu adevărat. Dă din gură la blues şi la pop de ne-a lăsat paf. Iar la etnojazz, cred că şi mai şi. Cu toţii-mpreună fac echipă bună. Sunând minunat, cald şi rafinat. De reascultat oricând altădat`, deplin meritat...

”Poema Română”, patriei cunună...

Tătânele june a scos-o în lume aproape de-un veac şi două decenii. Ca falã s-adune, respect să aducă, muzica să ducă înspre înălţimi. ”Mândră-n toate cele", ajunge la stele cu farmecul ei. Scriu asta convins că Jurjac a fost realmente-atins de haru` zeiesc. De un strop de geniu pur, dumnezeiesc. Era un adolescent şi-a zidit un monument. Ce îmbie permanent să-i treci pragu`, cu fior, în universu-i sonor. Să-i descoperi măreţia şi să-i primeşti bucuria. Că îmbină fericit tot ce este potrivit sufletului omenesc. Melodie, armonie, vibraţie, gingăşie. Folclor prelucrat curat şi cu ritmu-i viu păstrat. Nuanţare şi culoare, fantezie şi splendoare. Expresivitate, creativitate. Originalitate şi modernitate. Altminterea spus, chipeşă nespus, de-a pururea sus...

Căci a fost Enescu binecuvântat. Când pe portativ fain a creionat şi a cizelat opusul aista ca un nestemat. Constant îl ascult şi am pentru el aproape un cult. Fincă mă pătrunde şi mă răscoleşte mereu mai adânc. Intens fascinează şi înnobilează. Ca şi nu demult. La filarmonica din Piteşti. Un` l-a dirijat deplin inspirat Ştefan Attila Novak. Subţirel şi mărunţel, arădean aprig, de fel. Cu locu` de muncă actual în nord, câteodată şi p-aicea, întrutotu` meritat. Aşa bine o lucrat că ne-a impresionat. În picioare ne-am sculat dacă imn a răsunat. Acela de altădat`, pe când ţara fu regat. Unii chiar au lăcrimat şi cu toţi am jubilat că ”Poema" s-a cântat cum nici că ne-am aşteptat. Emoţia ne-a captat, aplauze-au explodat, minute-n şir au durat. Mai c-aş zice în final: sublim, divin, ideal...

ADRIAN SIMEANU

arte

Ioan Romeo Roșiianu

Geta Stan Palade sau poezia unei căutări în străfunduri de suflet

În fapt, această aducere-n lumea poemului a unei perspective fizice tinde a fi o adevărată coloană vertebrală a volumului, iubirea plutind peste tot, indiferent că vorbim de stări revelatorii, de invocarea trecutului, a iubitului sau a fiului, logic investit cu o altă formă de iubire şi emoţie: „Visam că-ntr-o zi/ai să te întorci acasă bărbat,/chipul tău prin oglinzi înnoptând” (Nu-mi uita cuvintele de început).

Cu sufletul în mâini își scrie poezia plină de căutări și de sine Geta Stan Palade, poeta din Neamţ care-şi transformă cu fiece vers şi pagină dată numele în renume.

Târgul în care vieţuieşte acum este puternic amprentat liric de Daniel Corbu, Adrian Alui Gheorghe sau Nicolae Sava, oameni alături de care m-am ridicat editorial în picioare în 1994, cu volumul „Unghi al durerii", la Casa de editura Panteon, a primului.

Ca şi mine cândva, (pe)trecerea prin Piatra Neamţ s-a transformat în loc de adăstare pentru Geta Stan Palade, iar povara vieţuirii-n poem alături de astfel de nume grele ale literaturii contemporane poate fi o mănuşă pe care ţi-o poţi arunca zilnic dacă eşti într-o continuă căutare şi într-o continuă dorinţă de identificare.

Ei bine, tocmai acesta este mesajul cu care vine poeta să ne provoace prin volumul „Destăinuirile fulgerului", o carte ce va întări faptul că prin anterioarele şapte Geta doar şi-a făcut mâna.

Cifra 8 este o cifră a plenitudinii, a absolutului, a divinităţii, iar cea de-a opta carte a ei vine să atragă atenţia asupra unei mai aparte lumi interioare, vădit deliberat lăsată la vedere între coperţile unei lucrări ce-mi pare a fi întâia piatră unghiulară din creaţia ei.

Şi mă încăpăţânez să spun asta deşi Geta Stan Palade este déjà membru cu drepturi depline al Uniunii Scriitorilor din România!

Încă din primul vers al întâiului capitol al cărţii, „Noapte brodată cu nuferi" poeta ne avertizează asupra faptului că expansiunea sufletului îi este întru câtva la îndemână, iar interacţiunea cu cititorul devine firească, acesta devenind parte a poveştii poemului: „Te chem,/să-mi aduci muzica sferelor!" sau „Învingător, să descinzi/purtând pe umeri mantie înstelată de Domn/aducând cu inima,/cerul de pământ mai aproape!" (De la celălalt capăt al anotimpului).

Sunt versuri care, sub aspectul nevoii de spaţiu vital se extind contagios de frumos şi profund înspre întregul volum, depăşind uşor limitele în timp şi spaţiu ale poemului pe care-l întrupează cu propria sevă şi existenţă.

Dar, când crezi că ai detectat déjà drumul pe care vrea să meargă poeta aceasta atrage-n substanţa poemului alte planuri, cel divin fiind primul pe care-l aduce ca pe-o adevărată pistă falsă. „Botează-mi, Doamne,/roua sărutului/cu aceeaşi lină lumină de stea!" zice ea generând planuri paralele de abordare tematică, astfel născând forme noi în manifestarea mesajului liric, chiar dacă acestea, încă neasimilate fiind, nu par a avea profunzimea şi vastitatea conceptului de scotocire-n străfunduri de suflet şi lume.

E un joc temerar această abordare, una care nu aduce cu nimic cu „dulcele glas clasic", dar şi una care chiar şi în absenţa unei anumite forme de melodicitate reuşeşte să se întipărească pe retina minţii datorită substanţei imaginilor, chiar dacă aceste cadre tematice par a fi uneori uşor forţate: „Licuricii poienelor/împletindu-mi din tinere mlădiţe/la ferestre corăbii" spune poeta, provocând.

Geta Stan Palade trece uşor de la o stare la alta, dar şi de la un stil la altul, astfel sugerând atenţia acordată sevei cuvântului şi aplecarea spre perfecţionare.

O face c-o îndemânare ce trădează îndelungul exerciţiu, deşi debutul său e unul realmente târziu („Cerul din oglindă", 2008, Editura Nona).

Poemele „Mai tineri cu câteva veacuri", „Până când", „Cândva" sau „Viorile sărutului" ne avertizează asupra faptului că poeta poate aborda uşor poemul postmodern, dar fără să cadă cumva în descriptivism, în timp ce în „Dorul inimii" ne arată că nu îi este deloc străin poemul cu rimă.

Astfel ea atinge o paletă largă de manifestare poetică, fapt nu întotdeanuna de salutat totuşi între coperţile aceleeaşi cărţi, demers menit să avertizeze cititorul avizat asupra unei anumite continuie forme de căutare, fapt scuzabil pentru oricine la primii paşi în literatură, dar nu şi la cineva ce bate la uşile consacrării depline.

O anumită invocare a paranormalului şi divinului, a nesfârşitului în toate formele lui de manifestare – există o predilecţie a invocării lui Dumnezeu şi o vorbire despre galaxii, despre o mai altfel de cosmogonie – face ca un fior filosofic să străbată versurile, dorinţa de a înţelege trăiri, interogaţia, căutarea de explicaţii şi înţelegere devenind firească: „De ce-ai plecat atât de timpuriu/rătăcind prin troienile triste/de la o galaxie la alta?/De ce? De ce? De ce?" (Rătăcind de la o galaxie la alta), sau „Am rămas/aceeaşi fată morgană/din închipuirile tale - /viorile sărutului tău" (Viorile sărutului) spune ea încercând propria îmbărbătare.

În fapt, această aducere-n lumea poemului a unei perspective fizice tinde a fi o adevărată coloană vertebrală a volumului, iubirea plutind peste tot, indiferent că vorbim de stări revelatorii, de invocarea trecutului, a iubitului sau a fiului, logic investit cu o altă formă de iubire şi emoţie: „Visam că-ntr-o zi/ai să te întorci acasă bărbat,/chipul tău prin oglinzi înnoptând" (Nu-mi uita cuvintele de început).

Poemul „Din memoria fulgerului" e primul care încearcă să justifice profunziomea titlului acestui volum, un volum al căutării de sine, dar şi dovadă clară a meşteşugului poetei, curajul ei de-a cânta fapte de arme numai de ea ştiute, într-o proprie trecere de la proprii aheeni, cu toată jalea strecurată-n cuvânt.

Un pariu temerar cu o poezie nedidactică, una care încolţeşte pe terenul ferm al valorii, ca-ntr-o renaştere din propria cenuşă părându-mi a fi această zidire continuă a bazei spirituale proprii, o mai altfel de aşteptare şi căutare a pietrei unghiulare. „Secundele măsoară clipa de jar/din memoria fulgerului/ca şi când ne-am arvuni/cuvintele dragostei/să poată izbucni lumina." vorbeşte ea apăsat despre-o lume deja constituită.

Cred că aici începe să se încheie perioada de gestaţia a propriei personalităţi, de aici încolo echilibrul altcândva fragil se rupe în favoarea căutării unei identităţi sub amprenta căreia să-şi bine definească drumul pe câmpia cuvintelor.

Cel mai bine se vede acest lucru din poemele inegale, în care oscilează între forţa metaforei, între intarsii de imagini şi imagini bune şi memorabile, către o anume formă de cădere în descriptivism.

Amintesc aici poeme precum „Mă dor umerii de-atâta dor", „Cu lumina grădinii adunată în grai", „Dureri", „Sfix îndrăgostit" sau „Visăm de dor", în ultimul poem reapărând tema biblică, un alt filon al scriiturii lui Geta Stan Palade.

Un altul e teama de procesul ireversibil de îmbătrânire, fapt neascuns altfel şi el în poem, de parcă poeta ar vrea să ne spună cumva că a descoperit odată cu reţeta vieţii veşnice şi pe cea a vieţuirii în poem.

Dacă de rămânerea ei în slova literaturii române nu mă mai îndoiesc după lecturarea acestui volum, nu îmi rămâne decât să văd că poeta noastră caută să-şi continuie existenţa între respiraţiile cuvintelor - pe de o parte - şi (re)încarnarea în orice altceva, numai ca să ocolească actul final al morţii: „Aş vrea să fiu arbore/lângă lanul cu grâu,/să simt inima strămoşilor/cum bate, ecou al dragostei/venit de departe!" (Aş vrea să fiu arbore).

Un adevărat aparte capitol în creaţia poetei Geta Stan Palade îl constituie şi subtila întoarcere la lumea copilăriei - tot ca un refuz al acceptării vârstei, a deplinei maturităţi - precum şi invocarea şi evocarea personajelor care i-au marcat lecturile de altădată: „Înălţate Împărate,/ palmele noastre/bătucite de diamente/sunt Zei de iubire!//Vă rog, porunciţi în cetate/s-avem parte de dragoste,/linişte şi bucate,/prinosul ramurii de tei, codrul de pâine!..." (Secvenţe - Poruncă), sau: „Prinţule/Domn,// vino/să-mi fii// alesul/inimii// pentru/o noapte//brodată/cu nuferi!" (Noapte brodată de nuferi) sau: „Încă din copilărie/mi-am logodit clipele cu Făt - Frumos! (...) Pe atunci,/ mă înrudeam cu Prometeu,/Împăratul Roşu şi cu alţi Zei şi Zeiţe" (Hoinărind prin grădina dorului). Este o abordare temerară această suprapunere de planuri imagistice, dar nu numai din perspectiva acestui inedit amalgam al basmului cu realitatea, al poveştii cu viaţa însăşi, poeta neezitând să amprenteze întrun stil personal aceste simboluri ce par nu numai a fi ale unor vremuri trecute, ci şi ale unor lumi dispărute în sine.

Reînvierea lor sau chiar simpla invocare îmi pare a fi mai mult o cramponare de lumea copilăriei, acea lume ce dă certitudinea începutului de viaţă şi lume, a continuităţii sigure, a momentului descoperirii mediului şi spaţiului înconjurător. Senzaţia că aceasta este clar viziunea unei poete ce jonglează frumos cu mai multe planuri poetice, cu sensuri şi tematici diferite, în stiluri şi tehnici diferite - ceea ce face lectura de-a dreptul captivantă pe alocuri - este întărită imediat de alte poeme ca „Preziceri", „De dragoste" sau „Tandreţe".

Dincolo de aceste fireşti căutări şi ezitări - unele care nu trădează, totuşi, nesiguranţă! - poeta pare marcată profund de tematica morţii, iar spaima de aceasta o face să-şi dorească oprirea timpului în loc, o transformare din ireversibil în reversibil chiar. Iar pentru realizarea acestui deziderat atrage complicitatea unui întreg univers, nu numai a spaţiului familiar: „De teamă/să nu îmbătrânesc/prea devreme// inelul lui Saturn/se-ascunde//sub aripa/ cocostârcului//punându-i cerului/pe creştet diademe!"(Inel de logodnă), sau: „Cum trăinicia/urcă la izvor/de jar în sânii mei/răscolitori/inundă soarele!" (De jar în sânii mei răscolitori), sau: „Niciodată n-o să mă poţi citi/până la capăt/pentru că prea repede/florile câmpului îşi închid pleoapele" (De dragoste), zice ea, aproape sentenţios.

O linie de sine stătătoare o reprezintă poemele „Secvenţe", „Întoarcerea lui Ulise", „Aura rugului", „Perele lunare" sau „Efigii", poeme cu uşoară tentă de haiku pe alocuri, adevărate fulguraţii de gând în substanţa lor şi primele care arată evidenta nevoie de o mai altfel de structurare a acestui volum.

Cred cu tărie că secvenţionarea lui în capitole (chiar) mai mici, dar care să fi fost unitare tematic şi stilistic ar fi dar mai multă forţă poemelor, cartea fiind mai uşor de parcurs şi citit.

De asemenea, ar fi fost mai uşor de subliniat şi evidenţiat uşurinţa cu care poeta jonglează cu întreaga paletă lirică, arătând meşteşug, îndemânare şi, uneori chiar dexteritate de chirurg ce secţionează bine mesajul cuvântului înobilat în poem.

Aşa, cu această trecere neaşteptată - adeseori de la o pagină la alta - singurul mare reproş ce i se poate face poetei e tocmai ideea de grabă, de includere între aceleaşi coperţi a unor lumini poetice de intensităţi şi facturi poetice diferite. Nu deranjează tematica deloc, ci numai tehnica poetică folosită, punerea în pagină a poemului. Cu toate astea nu ai cum să nu vibrezi la versuri de genul: „Fericit rămână/ cel care în zori/îşi seamănă brazdele/umezite de rouă/cu aripi şi cântece/de privighetori" (Pentru cel care seamănă), sau: „Bate-mi în fereşti/cu degete prelungi de lumini!" (Pajişti doinitoare), sau: „Lăcrimat izvorul/din străbuni îl strig!/Doamne, lasă-mi/plânsul liber/nopţilor târzii" (Lăcrimat izvorul), sau: „trecem tărâmul dragostei/din altă vară cu Dumnezeu,/de mână zbor... Cobor" (Din alt tărâm), sau: „Se spune/că numai statuile/n-au lacrimi!/Pe umerii lor/ Timpul se cerne cărunt!" (Statui). Sunt versuri în care poeta concentrează sensuri, în care tinde să demonstreze că ar putea scrie cu succes haiku, versuri care - ca şi diamantul - strălucesc din ce în ce mai mult, pe măsura şlefuirii şi condensării.

Apoi, de parcă ar fi vrut să ne trezească brusc din această reverie, poeta ne provoacă imediat cu versuri de o intensă încărcătură filosofică, versuri în care parcă strecoară o întreagă experienţă de viaţă. De altfel, un adevărat fir roşu al acestui volum este această experienţă de viaţă a poetei, un artizan adevărat atunci când se apucă să strecoare printre versuri experienţe complexe. Atunci un fior de plăcută stare de linişte şi ordine planetară te încearcă cu fiecare pagină dată, proiectul cărţii devenind evident, o adevărată inventariere de emoţii şi trăiri, drept, de intensitate, profunzimi şi mărimi diferite.

Altfel spus, Geta Stan Palade ne provoacă discret cu un volum de încărcată tensiune lirică şi cu o subtilă încărcătură tehnică.

Volumul de faţă aruncă mănuşa specialistului, dar îi şi îngăduie novicelui să se simtă în lumea lui, fapt ce poate, totuşi, dăuna consistenţei.

Tocmai când apar întrebările şi îndoielile, salvarea vine din aprofundarea directă a subtilului sens al introspecţiei interioare din perspectiva valenţelor şi conotaţiilor unor priviri interioare, lumi lăuntrice devenind palpabile, vizibile. E artificiul stilistic şi imagistic de care uzitează poeta, astfel dând greutate textului în ansamblu şi unicitate fiecărui poem în parte.

Un demers de recuperare al valorilor, a lumii copilăriei chiar, a tradiţiilor de altădată sunt impuse elegant cititorului în poeme ca „Ram îmbobocit de ciocârlii" şi „Preziceri". Ei bine, tocmai această trecere facilă de la un stil poetic la altul facilitează lectorului vederea unei adevărate meditaţii asupra destinului Omului şi Poetului, separat mai mult decât împreună, de parcă dedublarea ar fi la îndemâna autoarei. O provocare plină de substanţă şi acoperită întru totul, deloc o resemnare în faţa implacabilului, din contră o luptă continuă cu acesta, chiar şi o luptă interioară dusă până la paroxism.

Poeta îl face complice astfel pe lector, predându-i o elegantă lecţie de abordare poetică, una plină de o întreagă filosofie existenţială, în care lectorul - avizat sau neavizat - devine părtaş la întoarcerea ei în timp şi spaţiu, la rădăcina vieţii chiar. Mesajul este covârşitor din acest punct de vedere, este chiar coloana vertebrală a acestei cărţi prin care Geta Stan Palade a avut grijă să se asigure de faptul că poate avea cândva chiar statuie, o altă temă subtil sugerată.

Mioara Bahna

Un cronicar al prezentului – Nicolae Silade: *miniepistole*

Scrise în versuri cu măsură amplă, poeziile lui Nicolae Silade, din volumul ***miniepistole*** – Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2017 – sunt precedate de un cuvânt al autorului (***introducere***), o provocare, de fapt, lansată cititorului, care, astfel, este atenționat că lăuntrul cărții ***nu e poezie. / nu e proză. nici filosofie nu-i. nici religie. este legea mea scrisă / pentru mine. cuvântul meu către mine însumi. singurătatea mea / dintâi.*** Și provocarea de care spuneam este accentuată retoric, în finalul acestor rânduri, ele însele (fragment de) poem: ***o poți tu înțelege? o poți tu îmbrăca?*** În subsidiar, ortografierea cu inițială mică a cuvintelor de la începutul fiecărui enunț poate fi decodată drept o propunere de a înțelege noua apariție editorială a poetului lugojean ca fragment, început demult, dintr-o sui-generis alchimie-maraton, prin care transformă aproape orice respirație, orice trăire, orice întâmplare cotidiană în poezie.

Scris într-un registru pendulând între grav și ludic, acest epistolar se deschide cu asumarea unei omenești incapacități de a cuprinde complexitatea vieții, cu suita ei de zădărnicii copleșitoare, drept care epistolierul se declară dezarmat: ***n-am învățat nimic din viața asta***, iar volumul continuă ca o demonstrație a acestor aserțiuni inițiale.

Privind volumul în ansamblu, în plan stilistic, dacă, mai ales la început, textele sunt construite colocvial (discursul liric e impregnat de lexicul actual internațional – de ***like & share***, spre exemplu) și nu par a urmări să surprindă prin expresivitate (în consecință, sinceritatea confesiunii este ceea ce răzbate, în primul rând, din carte), pe măsura avansării în carte însă, latura aceasta devine tot mai pregnantă, mai densă.

La nivelul conținutului, sunt aduse laolaltă realitatea cu aspirația, în aceeași notă de (auto)ironie (***tocmai luasem premiul nobel și începuse să ningă***), fiindcă propriul parcurs existențial este una dintre temele care-l preocupă pe poet, la evaluarea căruia își-l ia martor, de pildă, pe ***fiu*** – metaforă, poate, a cititorului (amintind, în acest sens, de poezia argheziană): ***ascultă-mă fiule ascultă-mă cu atenție și cu luare aminte ascultă-mă.*** Iar în „povestea" sinelui, creatorul se dezvăluie a fi asemenea tuturor din această categorie și, totuși, diferit de toți: ***dar de ce vă vorbesc despre mine când foarte bine aș putea / vorbi despre altul și altul și altul sau chiar despre tine frate.***

În ce-l privește, liantul zbaterilor din care i se compune viețuirea în sau întru poezie se relevă a fi mereu dragostea (exprimată aici într-o mulțime de forme; mai mult, cum dragostea este omniprezentă în volumul lui Nicolae Silade, aceste ***miniepistole***-confesiuni îi sunt, de fapt, un amplu imn), despre care, de asemenea, i se confesează unui alter ego, uneori simulând ludicul (***hasta la vista baby hasta la vista îți spun din havana din cuba din / copacabana***), dar, de cele mai multe ori, dând glas unei amărăciuni (temperate), încât textul liric al lui Nicolae Silade se desfășoară între litanie, resemnare / asumare și conștiința că nimic esențial nu se va schimba în universul la care are acces omul. Totodată, făcând referire la noua ordine pe care o instituie, mereu, dragostea în lume, poetul își etalează și perspectiva asupra timpului, iar ecourile eminesciene sunt recognoscibile (***timpul devenise în întregime al nostru cu tot / trecutul lui cu tot prezentul și cu viitorul lui***).

Tot în legătură cu dragostea, dar și cu aspirația spre perfecțiune, sunt decelabile în poezie și influențe ale unor mituri, de pildă, al androginului: ***dacă eu te privesc tot pe mine / mă văd ca-n oglindă născut după chipul și asemănarea ta***, îndrăgostitul regăsindu-se și completându-se proiectat în celălalt, dar, concomitent, fiecare fiind și o proiecției a divinului, de vreme ce imploră, psalmic: ***lasă-mă doamne să văd să te văd așa cum mă vezi doamne.***

Altădată, în ipostaza de psalmist, într-o invocație insolită, poetul se adresează transcendentului figurat ca o proiecție concentrică de ecrane pe care se derulează la nesfârșit aceeași scenă – fragment de theatrum mundi, de la care nu lipsește nimeni, ***doamnelor și domnilor în această minunată dimineață*** –, imaginea înglobând și transmițând un amestec neașteptat de nostalgie și neputință: ***și mai e nostalgia de care nu poți scăpa când se aprind luminile / când te îndrepți spre ieșire și ieși ca și cum ai ieși din tine însuți.***

Fiind concepute epistolar, poeziile din volum presupun mereu existența câte unui interlocutor / destinatar (fiind și în ipostaza de argument al observațiilor pe care le împărtășește), între aceștia, poetul îl aduce, peste timp, și pe titanul literaturii engleze și universale, pe care, colocvial, îl invocă (***mister shakespeare domnule will***), reiterând, concomitent, neliniștile spiritului sensibil, contemplativ, gânditor, dintotdeauna, punându-și problemele preocupante pentru toți din tagma lui, căutând, spre exemplu, ***să-i găsim un răspuns lui** a fi **(**a nu fi **nu intră niciodată în calcul)*** și, mefient, întrebându-se (retoric): ***cine mai crede azi în poet cine mai crede azi în iubire.***

În descendența postmodernismului, pe de altă parte, cotidianul, cu zonele lui de banalitate, ocupă atenția poetului, care caută (deliberat, de vreme ce se proclamă astfel) să-i ***eternizeze neprețuitele clipe.*** În felul acesta, o călătorie în Rusia, ***grădinița din spatele / județeanului***, invitația spre a recita ***niște versuri într-un cămin de bătrâni***, unde află (se convinge) încă o dată că e ***dragostea singura noastră avere***, dar și imaginile anodine ale orașului contemporan ori înscrierea pe ***feisbuc*** sunt câteva dintre aspectele lumii contemporane pe care le trece în revistă poetul, care nu ratează mai nimic din interacțiunile lui cu societatea, nici propriul statut de ***om de litere*** și, deci, ***om de cuvânt***, dar nici o seamă de evenimente ale vieții de zi cu zi, stop-cadre, flash-uri, pe care le transformă în pretext pentru poezie, de la o simplă întâlnire, ***la lidl***, spre exemplu, și până la imaginea iconică a unei femei în vârstă, ***la umbra nucului bătrân într-o zi de vară la țară.***

Elocventă, mai ales, pentru atmosfera lumii pe care o aduce în poezia sa este epistola a 24-a care cuprinde atâta tragism și atâta cinism, încât poate fi considerată summum-ul cărții unde, dialogând, de astă dată cu sine, poetul concluzionează: ***du-te și lasă lumea cum e dacă nu o poți face mai bună.*** Iar, în acest context, iubirea nu pare a fi decât interfața credinței, forma de manifestare a căutării divinului, ***din pântecul / mamei până-n pântecul pământului***, cu promisiunea-constatare sau cu promisiunea / constatarea că ***nu voi înceta să te iubesc niciodată câtă vreme tu ești / însăși viața...***

Partea a doua a cărții, ***Insert***, începe cu un fel de rugăciune, un insolit ***Tatăl nostru***, în care credinciosul mulțumește ***pentru această libertate de a gândi de a fi / de a spune și de facere*** și, în final, imploră, în aceeași manieră: ***arată-ne calea ta arată-ne împărăția ta arată-ni-te.***

În cartea lui, prin urmare, Nicolae Silade pare tentat să abordeze cât mai mult din ceea ce constituie diversitatea preocupărilor, dar și a mentalităților omului contemporan, la aspectele menționate deja, adăugându-se, între altele, călătorii și interacțiuni în realitate și în gând ori în lumea virtuală, întâlniri cu trecutul prin vizite în spații care-i conservă vestigiile (***intri apoi în cetate ca și cum ai intra într-o altă viață ca și cum ai intra / în alt timp***, prilej de a contempla ***mii de ani adunați într-o clipă***) sau doar imagini fulgurante (o ploaie la mare, un tablou al mulțimii revărsându-se în apă, o ***minunată seară de august***, care îndeamnă la meditație, la ***viața de noapte din vechea cetate***, și, în același timp, la ***cei care mâine vor trece pe-aici***), dar și neliniști și așteptări fără nume, din care se poate alcătui o adevărată capsulă a timpului (supratema poeziei), pentru a-i ajuta pe urmașii de peste veacuri ori milenii să-și închipuie secvențe de trecut, chiar dacă acestea nu au nimic spectaculos. Au însă viață și, dând o piatră la o parte ori îndepărtând un val, ar putea să vadă sângele...

Urmărind neîncetat, așadar, meandrele timpului în care trăiește, neobositul iubitor al vieții află că ***mult călătorește omul prin sufletul său dar mult mai mult sufletul și încă / mai mult și mai departe gândul.*** Călătoria, aventura cunoașterii sunt, de altfel, pentru poet prilej de a se cufunda în sine, de a medita îndelung la lumea lui lăuntrică, dar și la condiția omului: nu dramatică, dimpotrivă: norocoasă, fiindcă omului i s-a făcut un dar neprețuit, și anume șansa de a reconfigura lumea, de a evalua nu doar ce a fost, ce este, ci, mai ales, ce ar putea fi (***cu ochii închiși poți vedea mult mai bine***), ceea ce permite chiar ***un refresh vizual***, fiindcă ***sunt lucruri // care se văd cu ochii și sunt lucruri care se văd cu inima***.

Cea de-a treia parte a cărții, ca și precedentele, se remarcă prin surprinderea aceleiași autenticități a trăirii și, concomitent, a dezvăluirii acesteia ori doar a schițării, în mare, a ceea ce observă într-un neobișnuit jurnal, fără să aibă sentimentul unicității, asumându-și doar statutul de parte a unui întreg (omenirea).

Peste toate însă, poezia lui Nicolae Silade cuprinde o tristețe nesfârșită, venind dintr-un dor, paradoxal, de ceva netrăit, dintr-o aspirație despre care pare sigur că nu se va împlini vreodată. Este un sentiment recurent în carte, dedus dintr-o perspectivă ontică, traumatizantă, însă numai dacă insul nu vrea să accepte că pereții destinului uman sunt insurmontabili și că orice râvnește, dincolo de ce poate oferi cotidianul, imediatul, fără să-l deprime, îi rămâne interzis, ca o magmă de care nu se poate apropia, oricât de mult ar admira-o, drept care, conchide: ***ferice de cel ce află împăcare în inima sa și liniștire pentru sufletul / său.***

Și, în această continuă tranziție – sufletească – spre o împlinire iluzorie, pe care o conștientizează, se simte ***un pom roditor în pustie***, dar și ***o oază în deșert*** sau ***o casă zidită pe stâncă***, visând mereu la ***o viață nouă***, pe ***propriul drum*** în ***propria viață.***

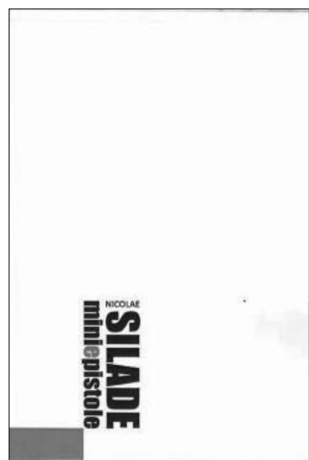
Perspectiva lirică apolinică, traversând contemporaneitatea, dar și trecutul, aduce în prim-plan, de-a lungul cărții, dincolo de cele amintite, o diversitate de teme, deseori neașteptate (raportul dintre destin, educație și alunecarea spre dictatură, dintre geneză și apocalipsă, visul, inserția rețelelor de socializare – a facebook-ului – în existențele individuale etc., etc.), însă recurentă este preocuparea legată de timp, care trece ***prin el însuși fugărit de veșnicia frumuseții*** și de relația cu divinul, abordată psalmic, aproape de fiecare dată, printr-o litanie (ca în epistola cu numărul 46): ***doamne între cei care cred în tine și cei care nu te cred stau eu***, iar atitudinea față de dumnezeire amintește, din nou, de argheziana pendulare între „credință și tăgadă".

Coborându-se în sine, scoțându-și la suprafață amintirile, cel ce se confesează își exprimă gratitudinea pentru înaintași, deveniți rădăcinile lui, și concluzionează: ***deci să recapitulăm dar sub nici un motiv să nu capitulăm.*** Pe acest fundal de trăiri, cioranian, acceptă viețuirea ori, mai degrabă, o înțelege ca pe o formă de atenuare a morții: ***moartea se ispășește trăind.***

Nici tema fericirii nu este, în context, eludată: ***ce înseamnă a fost odată ce înseamnă să fii fericit adică să fii / să fii mulțumit de ceea ce ai de ceea ce ești de ceea ce este***, iar fericirea este paradisul pierdut, care argumentează tendința regresivă, vizibilă deseori în poemele lui Nicolae Silade.

O posibilă concluzie a rândurilor de față sunt chiar versurile ultimului poem din volum, o pledoarie împotriva înstrăinării de sine pe care, indirect, de-a lungul întregii cărți, poetul caută să o atenueze: ***„când te trezești să nu deschizi imediat telefonul laptopul poștările / de pe facebook te întorc în trecut să nu-ți lași privirea peste litere / de revistă de carte ideile de acolo te vor duce departe departe de / tine când te trezești să nu faci nimic înainte de a-ți asculta bătăile // inimii înainte de a te gândi la gândurile tale să nu faci niciunul din lucrurile pe care lumea le face***.

Scris într-un registru pendulând între grav și ludic, acest epistolar se deschide cu asumarea unei omenești incapacități de a cuprinde complexitatea vieții, cu suita ei de zădărnicii copleșitoare, drept care epistolierul se declară dezarmat: n-am învățat nimic din viața asta, iar volumul continuă ca o demonstrație a acestor aserțiuni inițiale.

cronici

Mariana Şenilă-Vasiliu

Paradisul pierdut (III)

La vreo trei-patru kilometri de Abrud, în dreptul localităţii Gura Roşia, o bandă transportoare de minereu traversează pe deasupra şoseaua. E semnul că se intră în legendarul perimetru minier al Roşiei Montane. Numele localităţii vine de la apa înroşită de reziduurile rezultate din prelucrarea minereului aurifer şi argintifer, ba chiar şi de cupru în care este bogată zona. La vărsarea în Arieş, aval de Câmpeni, apele par despicate în două de o mână nevăzută: un şuvoi roşu şi tulbure provenind din afluentul Roşia ce se varsă în râul Abrud şi din acela în Arieş, şi şuvoiul limpede ce vine din Arieşul Mic. Prima e o apă moartă în care nu mai supravieţuieşte nimic, celălaltă, încă, o apă vie în care, în bulboane şi mici cataracte mai poate fi admirat saltul zvâcnit al păstrăvului creând mici curcubee în soare, sau umbra spinării lipanului alunecând fantomatic printre pietre.

Gura Roşia nu-i decât unul din cele 16 sate, cătune şi crânguri satelit ale Roşiei Montane. Risipite pe dealuri asemeni unei turme răzleţite pe păşunile muntelui, ele formează zona auriferă al cărei centru a fost şi a rămas Roşia Montană. Împreună cu Caraci, Baia de Arieş, Zlatna, Săcărâmb formează aşa-zisul poligon aurifer din Munţii Metaliferi, acest Eldorado al Apusenilor. N-a fost neam sau seminţie care să nu dorească să-l ia în stăpânire şi asta din cauza

nemaipomenitei bogăţii a preţioaselor zăcăminte. Şi niciuna care să-l cedeze de bunăvoie. Retragerea romanilor din Dacia (274-275 d. Hr.) s-a datorat permanentelor agresiuni şi ameninţări din toate părţile împotriva imperiului roman, iar nu a vreunei bruşte bunăvoinţe a bătăiosului războinic, general şi împărat Aurelian. După ce regatul maghiar a pus mâna pe Transilvania, nu s-a lăsat clintit din loc o mie de ani. Chiar şi în prezent, Ungaria nu se poate consola cu pierderea ei. Încrâncenata propagandă revizionistă maghiară a continuat chiar şi după încheierea Tratatului de la Trianon (iunie, 1920) să emită pretenţii asupra teritoriilor pierdute la încheierea Primului Război Mondial, iar asupra Transilvaniei, în mod special.

Românii s-au încăpăţânat să spravieţuiască istoriei, dar mai ales tezei lui Engels. Ţara e la locul ei, Apusenii, la fel.

Un bun exemplu privind metodele folosite în acest sens este ceea ce s-a petrecut în timpul Expoziţiei Cinegetice de la Berlin din 1937. Primul şi cel mai vexant lucru pentru România a fost descalificarea trofeului de cerb românesc *Kosh* vânat în Munţii Călimani, în 1900, care în 1930, la Lipsca/Leipzig, dobândise recordul mondial, în favoarea trofeului unguresc *Draskovich,* recoltat în Maramureş în 1911. Retrogradarea la Berlin a trofeului de cerb românesc cu 5 puncte, acordându-se întâietate nemeritată trofeului unguresc, avea cu totul alte raţiuni decât cele sportive; pe atunci Ungaria curta Reichul nazist, iar acesta venea în întâmpinarea dorinţelor ei, inclusiv a pretenţiilor teritoriale, aşa cum s-a întâmplat în cazul Diktatului de la Viena, din 1940.

Într-un articol publicat în celebra revistă „Carpaţii", nr. 1/1938, biologul cinegetic A.M. Comşia (1891-1974) scria dezgustat despre cele petrecute la Expoziţia Cinegetică de la Berlin din anul precedent şi mai ales despre „mutilarea cu barda" a criteriilor după care erau clasificate trofeele, *„revizuite", dar nu în temeiul unor noi şi fundamentale experimentări, ci simplaminte pe criterii fanteziste, prin improvizarea fugară la masa verde, „din burtă", „din brăcinari" (...). „Impresia pe care mi-a lăsat-o expoziţia este că ea a avut scopul de a servi ceva mai mult decât scopuri curat vânătoreşti".* Cu toată această manevră murdară, la Expoziţia Cinegetică de la Berlin, România a ieşit pe locul întâi, obţinând 366 de premii internaţionale, urmată de Polonia cu 316, Ungaria situându-se abia pe locul trei cu numai 280.

A doua întâmplare petrecută atunci este încă şi mai semnificativă. Dacă României îi fusese pus la dispoziţie un pavilion mai modest, chiar impropriu, Ungaria a avut parte în cadrul expoziţiei de un spaţiu privilegiat. Asemeni celorlalte pavilioane, ba mai abitir decât acelea, cel unguresc se străduia în fel şi chip să-şi facă reclamă - ungurii sunt experţi în aşa ceva! -, dându-le vizitatorilor spre amintire mici atenţii. În primul rând le era oferit un pahar din celebrul vin de Tokay. Încântat, musafirul ducea paharul la gură, dar pe limbă nu-i ajungea decât o înghiţitură de vin, suficient doar ca să-i stârnească pofta. Paharul era fals, mai mult sticlă decât vin! Odată cu aşa-zisul pahar de Tokay, îi era oferită şi o carte poştală cu harta Ungariei din acel moment. Numai că, tot jucându-se cu ea, fără să vrea vizitatorul atingea o rotiţă ce declanşa un mecanism care schimba brusc imaginea: în faţa ochilor uimiţi, harta se descompunea în bucăţi refăcând vechea hartă a Ungariei Mari, cu toate teritoriile pierdute în urma Tratatului de la Trianon, printre care, bineînţeles, şi Transilvania. Perfida propagandă, ca şi amiciţia dintre amiralul, fără mare!, Horthy (1868-1957) şi Hitler, au dus în cele din urmă la materializarea samavolnicei pofte a revizionismului maghiar. Ca de un ic, inima Transilvaniei a fost despicată în două de bucata smulsă prin criminalul Diktat de la Viena.

Şocată de cele întâmplate nu a fost doar România. Invitată la masă de un cunoscut diplomat francez, al cărui nume, lesne de înţeles, îl trec sub tăcere, am fost impresionată să văd cu câtă exactitate mi-a desenat pe un şerveţel harta Transilvaniei mutilată prin arbitrajul de la Viena. Perspectiva pierderii din nou a Transilvaniei la încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial a determinat autorităţile fasciste maghiare să schimbe interlocutorul şi să încerce să trateze problema teritorială cu sovieticii. Tot aşa cum tratează azi cu Putin! Puţin a lipsit ca Stalin să le facă pe voie. După o perioadă de incertitudine - cu toate că la 25 octombrie 1944 România fusese definitiv eliberată de trupele române - autorităţile din Transilvania erau în mod paradoxal tot cele ungureşti. Cu ditamai musca bâzâindu-i pe chipiul de generalisim (anexarea abuzivă a Basarabiei şi Bucovinei de Nord), Stalin a decis ca România să rămână totuşi în graniţele anterioare stabilite prin tratatul de la Trianon în care era cuprinsă şi Transilvania. Minus, bineînţeles, Basarabia şi Bucovina de Nord, pohta ce pohtise tătucul. Însă a avut grijă să planteze acolo şi un cui al lui Pepelea, ca la o adică... Cuiul a fost Regiunea Autonomă Maghiară, înfiinţată în 1952, care în 1960 şi-a schimbat denumirea în Regiunea Mureş - Autonomă Maghiară. O fi avut Ceauşescu multe păcate, dar avea din punct de vedere politic şi instinct. Acela i-a dictat în 1968 ca, odată cu reorganizarea teritorială, să şteargă „autonomia maghiară" de pe harta politic-administrativă a României. Dacă a avut sau nu dreptate Ceauşescu să facă asta s-a văzut după 1989. Politica cuiului lui Pepelea continuă să funcţioneze; de el îşi atârnă revizioniştii extremişti unguri, interni şi externi, speranţele în autonomie. Extremiştii, nu şi întreaga populaţie maghiară pe care aceştia încearcă să o ducă de nas şi să o incite la ură.

După eliberarea ţării, ura şi disperarea ungurilor revizionişti a fost atât de mare încât reprezentanţii Partidului Comunist Maghiar, incluşi în PCR, au cerut *„o Transilvanie independentă care, având frontieră comună cu URSS, ar putea fi inclusă în Uniunea Sovietică".* Sic! Reacţia Ungariei a fost precum a mamei vitrege din judecata lui Solomon: dacă nu poate avea Transilvania, nici România să nu aibă parte de ea. „Românul" Miklos Goldberg, care a făcut această propunere incalificabilă, n-a fost singurul. Ministrul de Interne de sinistră amintire Teohari Georgescu, omul sovieticilor, informa guvernul român că Transilvania nu poate fi recâştigată decât ca parte constitutivă a... URSS. Altul, şi mai român decât toţi, Vasile Luca, se lupta din răsputeri împotriva reanexării Nord-Vestului Transilvaniei la România, iar Valter Roman milita „argumentat" pentru „acordarea independenţei Transilvaniei", adică să fie lăsată în calea lupilor ce o aşteptau de o parte şi de cealaltă. La Cluj, autorităţile ungureşti, rămase pe loc chiar şi după eliberarea Transilvaniei, au creat un parlament independent. Şi exemplele oferite în acest sens de istoricul american Larry Watts în volumul „Fereşte-mă, Doamne, de prieteni...", dedicat istoriei României contemporane, ar putea continua. Concluzia la care ajunge este una amară, cu gust de cucută, constant administrată ţării noastre după 1944 de unguri şi sovietici/ruşi. Trăiască în veci prietenia româno-sovietică! Trăiască pacea între popoare! În fapt, şi ungurii şi sovieticii au dat gir tezei "marelui învăţat al poparelor", Engels, după care românii ar fi *„un popor fără istorie" şi că „dispariţia lor de pe faţa pământului va fi un pas înainte".*

Sic! Românii s-au încăpăţânat să spravieţuiască istoriei, dar mai ales tezei lui Engels. Ţara e la locul ei, Apusenii, la fel. Bogăţiile munţilor în aur şi argint fac să lucească de lăcomie ochii foştilor şi mai noilor „prieteni", în mod special ai companiei „canadiene" Gold Corporation. Chestiunea generic numită *Roşia Montană* e încă la ordinea zilei chiar dacă contractul a încetat. Împiedicată să-şi facă de cap şi să otrăvească solul şi apa cu cianuri care ar fi distrus zona, Gold Corporation a dat statul român în judecată, pretinzând despăgubiri enorme. Litigiul e în curs, iar logica juridică şi dreptatea sunt puse la încercare. Pentru că astfel de companii nu-s obişnuite să piardă; ceea ce n-au putut obţine printr-o exploatare criminală, nădăjduiesc să obţină, în dolari, pe calea sancţiunilor aplicate României pentru nerespectarea clauzelor contractuale. La noi, ca mai totdeauna, adevărul umblă cu capul spart.

Aurul dacic luat ca pradă de război de romani provenea în cea mai mare parte din exploatări de suprafaţă şi din aluviuni aurifere în care erau bogate Arieşul şi râurile de la sud de Munţii Metaliferi, în mod special Mureşul. În „Istorii", Herodot pomeneşte de neamul agatârşilor, o ramură a sciţilor din Nordul Mării Negre, care, spre deosebire de grosul sedentar al acestora, a emigrat taman în zona râului Mureş. „Iar agatharsii sunt oameni gingaşi şi poartă aur" (...) „şi cu toţii facu treaba muierilor de opşte, pentru că să chemi toţi rudenie şi să nu aibă zavistie întru ei. Iar cu pravila Thrachilor să ţin şi aceştia" (traducerea „Istoriilor" lui Herodot făcută de spătarul Nicolae Milescu între 1668 şi 1670). Cititorul se va întreba pe bună dreptate ce legătură pot avea agatârşii stabiliţi pe Mureş cu exploatările din Apuseni? Au, şi iată de ce. Principalul afluent al Mureşului, Mariscum, cum era numit în antichitate, este Arieşul/Aureus în latină, care se varsă în Mureş aval de Aiud. Or, Arieşul era purtător de bogate aluviuni aurifere pe care le-au exploatat agatârşii cu mult înaintea secolului V î.Hr. când şi-a scris Herodot „Istoriile", deci înainte de constituirea statelor geto-dacice. Mare amator de istorie şi dacofil învederat, Ceauşescu şi-a amintit prin 1980 de metoda de extracţie a aurului din aluviuni. Cum era presat de plata datoriei externe, s-a gândit că n-ar fi rău să recurgă la ea. Drept care, năstruşnica idee a exploatării „tradiţionale" a aurului a concretizat-o în decretul Consiliului de Stat nr. 46/1980 prin care dădea liber la „extragerea şi valorificarea aurului din nisipurile aluvionare". La sfârşitul secolului XX se revenea la povestea lânii de aur, a culegerii aurului cu postavul şi şaitrocul ca pe vremea sciţilor. Puţin a lipsit să se organizeze brigăzi patriotice gen Bumbeşti-Livezeni înarmate cu şaitroace care, stând pe vine pe malurile Arieşului şi Mureşului, să dea ţării cât mai mult aur. Cât de absurdă a fost viziunea ceauşistă se poate vedea; cu tot decretul, "acţiunea şaitrocul" nu s-a materializat.

Roşia Montană a intrat în zona de mare interes a istoricilor după descoperirile succesive dintre 1766 şi 1855 a tăbliţelor cerate în galeriile miniere de la Sf. Ecaterina - Monuleşti, Sf. Iosif din masivul Leti, Sf. Simion, din masivul Cârnic, din galeriile Ohaba şi Laurenţiu din masivul Igre. Din păcate, din cele 50 de tăbliţe descoperite, jumătate s-au pierdut fie la contactul direct cu

aerul, fie din cauza manipulării lor neglijente, căci la acea dată arheologia era la noi abia la început, iar cei care au dat de ele nu erau profesioniști. Descifrarea acestora a dat la iveală numele localității miniere, *Alburnus Maior*. Specializat aproape în exclusivitate în istoria romană (vezi volumele celebrei „Istoria Romană"), Theodor Mommsen (1817-1903) s-a arătat foarte interesat de descoperire, drept care, în călătoria întreprinsă de el în 1857 în Italia de Nord și Austria, a inclus și Transilvania. Rezultatul cercetării tăblițelor cerate de la Alburnus Maior a fost publicarea acestora de către T. Mommsen în 1873. Promptitudinea cu care istoricul german, laureat al Premiului Nobel, a reacționat la vestea descoperirii tăblițelor în niște cătune miniere uitate de lume din Apuseni, arată importanța lor pentru istoria lumii antice, marea lor valoare istorică. La fel, descoperirile arheologice din zonă, în marea lor majoritate întâmplătoare, prin cantitatea și calitatea lor, de la fragmente epigrafice și arhitectonice, unelte de minerit ori de altă natură, resturile unui altar roman, bucăți de zidărie și chiar urmele unei necropole arată tabloul complex al așezării și importanța dată de romani localității Alburnus Maior. La fel și tăurile pentru spălarea minereului din apropierea gurilor de exploatare minieră.

Dar, apropo de tăuri, țin să povestesc o întâmplare petrecută la o sesiune de comunicări științifice care a avut loc înainte de 1989 la Muzeul Județean Argeș. Onoarea deschiderii i-a revenit unui reputat arheolog al cărui nume prefer să-l trec sub tăcere. Titlul comunicării, neașteptat și pretențios, era „Reprezentări ale drumului parcurs de trupele romane pe Columna lui Traian". Autorul comunicării era însoțit de o specialistă în palinologie, știință după care vechimea unui sit poate fi stabilită și după urmele de polen găsite la săpături. Ce fel de polen putea găsi respectiva specialistă pe Columna traiană n-am prea priceput, dar, mă rog, era decizia susținătorului comunicării. Din păcate, comunicarea în sine s-a dovedit o încropeală superficială, gen operă de popularizare. Reputatul arheolog uitase sau neglijase regula după care, atunci când vorbești în public, să nu-l crezi total neinformat, să ții cont și că printre ascultători pot exista cunoscători care-ți pot judeca spusele. Rezumatul comunicării era cam acesta: în drumul lor către Sarmizegetusa Regia, trupele romane trec printr-o zonă sălbatică împădurită cu stejari și se opresc „undeva în Apuseni, într-o zonă de lacuri". Sic! Erorile erau multe - stejarii cresc doar în zona subcarpatică, la Sarmizegetusa endemic dominant este fagul/ Fagus Albus Silvaticus; existența unor construcții, precum și a figurilor de daci, arată că nu s-a trecut doar prin sălbăticie, ci și prin așezări umane; în fine, cea mai gravă eroare era presupusa existență a unor lacuri în Munții Apuseni. *În Apuseni nu există lacuri*, ci doar tăuri pentru minerit, și acelea create de romani după 106, anul ocupării definitive a Daciei de către Traian. Care Traian s-a arătat de îndată interesat de exploatările miniere din jurul Roșiei Montane și Abrudului, dispunând aducerea unor echipe de meșteri în minerit taman din Iliria. Lesne de înțeles iritarea care m-a cuprins la auzul atâtor aproximații și erori venite tocmai de la o somitate în arheologie. Cu istoria nu te joci, mai cu seamă când e vorba despre trecutul țării tale. Mi-a fost greu să înghit cu seninătate toate acestea și am reacționat. Cu respect și politețe, dar ferm. Să asist însă și la sesiunea din acea după-amiază mi-a fost peste poate...

„Lacurile" despre vorbise reputatul arheolog, adică tăurile, există și azi în perimetrul Roșiei Montane. Așa sunt Tăul de la Țarina (cuvântul țarină desemnează perimetrul unei exploatări miniere, n.n.), din spatele exploatării de la Cârnic, Cârnicel și faimoasa Cetate, Tăul lui Anghel, Tăul Brazi, tăul de la Corna, Tăul Găuri și altele care vor mai fi fiind. Dezafectate, astăzi ele reflectă în luciul lor norii care se mână pe cer, lumina soarelui, brazii și vârfurile munților. Oglinzile lor de apă fac parte în modul cel mai natural din peisaj, dar pentru a se integra a fost necesar să treacă aproape două mii de ani. Oare câte mii de ani vor fi necesari să se vindece pământul otrăvit de cianuri și maica natură să oblojească rănile căscate în munte de exploatările nesăbuite precum cele prevăzute de compania „canadiană"?

Există în arheologie un principiu de bază: nu dezgropi un sit dacă nu-l poți conserva. Tot așa ar trebui conservate bunurile subterane ale munților până când se va descoperi o metodă de exploatare care să nu rănească, să nu distrugă și să nu pocească frumusețile naturale ale pământului românesc.

Îmi amintesc cu multă întristare cele văzute în iarna lui 2005, când am trecut pe același traseu, Zlatna, Abrud, Roșia Montană, Câmpeni. Sub un cer mohorât, în lumina lingavă care se strecura cu greu printre negurile scămoase ce se trăgeau peste coama muntelui și peste Zlatna, scheletul vechilor hale de exploatare minieră, distruse și prădate după privatizarea forțată, semăna cu un cimitir răvășit vegheat doar de câțiva stâlpi funerari. Sau cu o plajă din America de Sud unde erau dezmembrate balenele pe care, remember sinistru, stăruie încă scheletele lor. Înfiorată, am întors capul ca să nu mai văd acel peisaj industrial dezolant care-mi rănea deopotrivă și văzul, și sufletul. Zadarnic, parcă toate erau făcute să mă întristeze, de la peisajul tern la copacii desfrunziți și lumina murdară. Ca o cobe, pe o creangă de fag desfrunzit, un corb croncănind a urât și pustie ne-a tăiat drumul. Și pustia s-a arătat curând, erau haldele de steril de la Roșia Montană. Să spun că peisajul marcat de ele era de o înfiorătoare urâțenie e prea puțin. Uruiala toxică scuipată din malaxoarele de prelucrare a minereului se adunase strat cu strat formând un trunchi de piramidă în trepte de un cenușiu... cel mai cenușiu posibil. Piramida morții a tot crescut an de an ca o amenințare ce urcă distrugând totul în juru-i. În preajma ei, iarba nu mai crește, copacii se usucă, viețăile au fugit și ele, iar scursorile prelinse mânjesc apa Roșiei. Și asta pentru ce? Se zice că Alexandru cel Mare, simțindu-și aproape sfârșitul, ar fi cerut să fie înmormântat cu mâinile afară din coșciug, ca să arate lumii că nu a luat cu el nimic pe lumea cealaltă. Dar lumea n-a învățat nimic din pilda sa, iar goana după aur și bogății a continuat încă și mai demență. Și cu cât o persoană e mai puțin evoluată spiritual, cu atât e obsedată mai mult de posesia metalului galben. Orbi, oamenii nu înțeleg că în realitate nimic din ce râvnesc nu le aparține, că totul este închiriat numai pe perioada vieții și că nimeni nu duce cu el dincolo absolut nimic...

Deși în istorie Roșia Montană este amintită mai mult ca centru minier, rolul său în luptele pentru recunoașterea identității naționale, în evenimentele majore din Apuseni, a fost mult mai important. În timpul răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan, minerii roșieni au luat partea acestora, amenințându-i pe nobilii maghiari și pe proprietarul minei, care se ascunseseră în galerii, că le dau foc dacă nu ies de acolo. Când aceștia, speriați, au ieșit din mină, răsculații nu le-au cerut decât să treacă la... ortodoxie. Sfântă naivitate! După înăbușirea răscoalei, nobilii unguri s-au răzbunat cumplit pe roșieni.

Rolul cel mai important jucat de roșieni în timpul revoluției de la 1848 avea să-i plaseze printre cei mai vajnici apărători ai idealurilor acesteia. Dintre toți s-a distins figura rubicondă, tivită de o barbă stufoasă, a protopopului greco-catolic Simion Balint, popa Balint, cum îi spuneau toți. Lăsând deoparte sutana, dar cu credință în Dumnezeul românilor, Simion Balint s-a înrolat în armata lui Iancu conducând un grup de lăncieri. Vorbitor cu har și din toată inima, se poate spune că a fost cel mai bun propagandist al revoluției, reușind să mobilizeze moțimea. Ori de câte ori se ținea vreo adunare, la Câmpeni, la Bistra sau Abrud, protopopul convertit în revoluționar și luptător era prezent. Fără alt mijloc de comunicare decât vorba dusă din om în om, sau de mesajul dat de tulnice, el a reușit să-i mobilizeze pe moții, țopii și mocanii risipiți pe munți să vină la adunarea de la Blaj din mai 1848. Vorbele sale mobilizatoare, care au avut ecou în inima locuitorilor din Apuseni, au făcut atente autoritățile maghiare. Arestat pentru instigare la revoltă și închis la Aiud, strașnicul popă Balint a fost eliberat la presiunea maselor de participanți la cea de-a treia adunare de la Blaj, din septembrie 1848. Împreună cu Avram Iancu și Ion Buteanu, au condus acțiunile de dezarmare a gărzilor nobiliare unguerești din Zarand. Numit prefect de Turda în decembrie 1848, s-a aflat în fruntea lăncierilor săi apărând acolo unde era nevoie și mai ales Valea Arieșului constant atacată de diviziile de honvezi unguri. Moțește, le-a administrat câte un toc zdravăn de bătaie trupelor maghiare comandate de Emeric Hatvani, și mai cu seamă celor ale lui Farkaș Kemeny, cel care ocupase Abrudul pentru ca, după nici opt zile, să fie pus pe fugă. Popa Balint, cum îi spuneau moții, a luptat vitejește până în cea din urmă zi a înfrângerii revoluției, la 10 septembrie 1849, când, amăgiți cu promisiuni deșarte făcute de austrieci și forțați de trupele habsburgice, oamenii lui Iancu au fost dezarmați. Nu era însă în firea lui Simion Balint să cedeze, el a continuat până la moartea sa, în 1880, să se zbată sub toate formele pentru emanciparea socială și națională a moților, implicit a tuturor românilor din Transilvania. E suficient să se amintească, printre altele, că numele său figurează pe un important act cultural, înființarea „Asociațiunii pentru literatura română și pentru cultura poporului român". Pentru că, pe lângă rolul său în revoluția

de la 1848, Roșia de Munte, cum era numită pe atunci, a fost și un însemnat centru cultural al românismului. Simion Balint a avut, la propriu și la figurat, urmași spirituali și de sânge prin fiica sa căsătorită cu Iosif Hodoș, pe Enea Hodoș, pedagog, folclorist și istoric literar, membru corespondent al Academiei Române; pe Alexandru Hodoș, mai cunoscut sub pseudonimul Ion Gorun, poet, prozator și excelent traducător; în fine, pe Nerva Hodoș, stabilit la București, care a jucat un rol de bază în cercetarea și publicarea „Postumelor" lui Eminescu, precum și o consistentă contribuție la elaborarea „Bibliografiei vechi românești".

Simion Balint din Roșia de Munte a fost lider și model de urmat pentru revoluționarii de la 1848, dar n-a fost singurul care a înfruntat autoritățile opresive unguerești. Cei cărora le-a stat aproape, în frunte cu Iancu, dar și cei care l-au urmat erau animați de aceleași idealuri și de același curaj. Dincolo de copertele scrierilor despre Revoluția de la 1848 au stat oameni simpli, în majoritate țărani moți fără carte, care au înțeles mai bine decât oricine din lecția îndelungată plină de trudă și umilințele îndurate generații la rând timp de o mie de ani. Cuvintele rostite de Avram Iancu: *„Pentru adevărata libertate și recunoaștere a existenței politice a națiunii române trăim și murim"*, au fost adevăratul crez al moților gata să se jertfească pentru el. Pentru că, oricât de impresionante ar fi cele petrecute în timpul scurtelor revoluții din Moldova și Țara Românească, ele n-au atins niciodată intensitatea, tragismul și violența celor petrecute în Apuseni. Și niciuna nu a reușit extraordinara performanță de a rezista asaltului concertat a două imperii, rus și austriac, și al Ungariei. Câmpeni a fost timp de peste un an singura localitate liberă din arealul transilvan, nefiind ocupată nici de unguri, nici de austrieci și nici de ruși. „Noi nu ne vindem țara!", s-a strigat în 1848 în Transilvania. Tot așa s-a strigat și în 1990, dar înțelesurile și urmările au fost total diferite. Țara al cărui pământ și integritate au fost plătite cu sânge în 1848, în Primul Război Mondial și în Al Doilea Război Mondial a adus Transilvania în sânul patriei mumă. Degeaba au strigat unii „Nu ne vindem țara" în 1990, ea a fost scoasă la mezat bucată cu bucată de șleahta politică de Dâmbovița. La 1848 s-a luptat pentru limba română; mai pocită decât e la ora asta, româna n-a fost niciodată. Acum când, chipurile, le avem pe toate, nimic nu mai e al nostru, iar idealurile strămoșilor nu mai mișcă nimic în noi. Ideea încorporării Transilvaniei la Ungaria, așa cum vedea nobilimea maghiară, a fost respinsă în 1848 chiar și de secui - „Pereți despărțitori să nu mai izoleze pe sas, ungur și pe român. Aceștia trei, într-o strânsă alianță frățească vor rezista victorioși oricărui dușman sumbru și se vor dezvolta împreună", scria atunci într-o publicație maghiară. Astăzi, incitată de revizionismul maghiar, secuimea cere separație și autonomie... Cine și când va reuși să le dea tuturor neamurilor mintea cea de pe urmă? Și românilor, și ungurilor, și secuilor?...

Deși în istorie Roșia Montană este amintită mai mult ca centru minier, rolul său în luptele pentru recunoașterea identității naționale, în evenimentele majore din Apuseni, a fost mult mai important. În timpul răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan, minerii roșieni au luat partea acestora, amenințându-i pe nobilii maghiari și pe proprietarul minei, care se ascunseseră în galerii, că le dau foc dacă nu ies de acolo. Când aceștia, speriați, au ieșit din mină, răsculații nu le-au cerut decât să treacă la... ortodoxie.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie Armand Călinescu și redacția Revistei-document *Restituiri Pitești,* a organizat prima ediție din anul 2018 a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". Dezbaterea, susținută de redactorul-șef al Revistei *Restituiri Pitești,* lector univ. dr. Marin Toma, a avut tema „O istorie culturală a denigrării". „De cele mai multe ori sunt atacate ideile, pentru că oamenii sunt finiți, ideile mor greu, de aceea, cea mai mare bătălie a fost dată pe combaterea anumitor idei. Despre istoria denigrărilor în spațiul românesc putem constata că unele idei sunt minimizate, sau luate în derâdere; în funcție de etapele istorice, se poate ajunge și la contestarea unor idei, la caricaturizarea unor persoane, anularea valenţelor morale ale unor evenimente istorice. Sunt exemple celebre de persoane, idei și națiuni care au fost sau sunt denigrate, la fel și etnii, rase, sex, categorii socio-profesionale. Și numerele pot fi denigrate, cum ar fi numărul 13, deși ghinionul și norocul sunt relative, iar într-o lume prinsă în febra conspirațiilor, cifra 6 creează o isterie greu de explicat. Și animalele au fost demonizate, la fel și unele plante, cum ar fi nucul sau mărul, despre care se spune că duc cumva către lumea răului. Referitor la lumea politică, cel puțin cea de după 1990, vedem că toate campaniile electorale au fost construite în principal pe denigrări; și valorile au fost denigrate, iar adevărul este cel mai denigrat dintre toate", a spus Marin Toma.

Clubul literar-artistic „Mona Vâlceanu". Invitat - academicianul Gheorghe Păun

Serbarea de Crăciun a cursului de balet și gimnastică ritmică

„Daruri Muzicale"

■ Centrul Cultural Pitești a organizat, în Sala Ars Nova, ediția din luna decembrie 2017 a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu". La evenimentul coordonat de scriitoarea și editorul Mona Vâlceanu a fost invitat academicianul Gheorghe Păun, matematician, informatician, poet și filosof argeșean, autor a numeroase lucrări cu caracter științific, dar și literar. Distinsul invitat a susținut o fascinantă prelegere despre Go, un sport al minții cu rădăcini în Japonia, dar și despre matematică, informatică și poezie. Dezbaterea s-a împletit cu o lectură susținută de scriitoarea Mona Vâlceanu, din poemele semnate de Gheorghe Păun, spre delectarea publicului numeros, format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Național I.C. Brătianu și alți pasionați de cultură. „Dacă lăsăm prea multă independență calculatoarelor, este posibil ca acestea să ne considere inutili și la un moment dat să ne scoată din priză", avertizează academicianul.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat, în Sala Ars Nova, lansarea cărții cu titlul „Poeme păgâne și alte scrieri", de Mona Vâlceanu. Originară din Pitești, autoarea s-a remarcat de-a lungul timpului printr-o bogată activitate didactică și culturală. A predat limba și literatura română la mai multe unități de învățământ argeșene, este editor, poetă și scriitoare de o percepție aparte. Își așterne cu pricepere gândurile și trăirile în versuri cu tematică romantică, filosofică ori religioasă, dar surprinde și prin romane de o subtilitate specială. La noul eveniment editorial au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, creatori și consumatori de cultură. Despre volumul „Poeme păgâne și alte scrieri" au luat cuvântul poetele Denisa Popescu, Silvia Grigore, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu și scriitorul Mihail Ghițescu. „Este o carte a emoțiilor, a despărțirilor, un semn că autoarea este la capătul unei perioade de înțelegere; este o carte care pune punct și cărților de poezie, dar și romanelor, este o carte-medalion, sau o carte-cadou", a spus poeta Denisa Popescu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova spectacolul muzical, sub genericul „Daruri Muzicale". Manifestarea, care a stat sub semnul sărbătorilor de iarnă, a fost susținută de copiii care urmează cursul de pian, intitulat „Prietenul Meu Pianul" și desfășurat în cadrul instituției de profesoara Clementina Dionisie. Micuții artiști au interpretat melodii la pian, dar și la chitară și la un instrument mai puțin cunoscut, ukulele. Lor li s-au alăturat copii talentați, pregătiți de profesoara de pian și vioară Valentina Constantin. Evenimentul s-a încheiat cu decernarea diplomelor de merit din partea Centrului Cultural Pitești, dar și cu daruri simbolice de la doamnele profesoare.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația Culturală Liviu Rebreanu au organizat, în Sala Ars Nova de la Casa Cărții, medalionul literar-istoric, sub genericul „In Memoriam Gheorghe Badea". Evenimentul, moderat de președintele fundației, profesoara-poetă Allora Albulescu, a cuprins evocarea personalității veteranului de război Gheorghe Badea, care s-a stins din viață în urmă cu 7 ani, la vârsta de 98 de ani. Manifestarea a stat sub semnul emoției, create mai ales de profesorul universitar și kinetoterapeut Petruța-Daniela Mihăilescu, nepoata distinsului dispărut, dar și de preotul Ștefan Gilă, prin prezentarea jurnalului de front al lui Gheorghe Badea. „Intenționez să public acest jurnal, care, pe lângă întâmplările și suferințele prin care a trecut bunicul meu când a luptat în război, mai cuprinde balade, doine și cugetări filosofice ale celui care a fost un om simplu, cu două clase, dar un patriot adevărat și demn", a mărturist printre lacrimi Petruța Daniela Mihăilescu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova Serbarea Pomului de Crăciun, a copiilor care urmează cursul de balet și gimnastică ritmică, desfășurat de profesoara Nicoleta Andrei în cadrul instituției. Evenimentul a cuprins un program artistic și festivitatea de premiere a talentaților artiști, printre care se numără și fetițele care au câștigat trofee importante la competiții sportive naționale și internaționale. Pentru efortul lor, toți copiii au primit daruri dulci de la Moș Crăciun, dar și aplauze călduroase, de la publicul format din părinți și bunici.

■ Centrul Cultural Pitești a găzduit, în Sala Ars Nova, Serbarea Pomului de Crăciun a clasei I A, din cadrul Școlii Gimnaziale „Marin Preda". Sub îndrumarea învățătoarei Daniela Olteanu, elevii au susținut un bogat și diversificat program artistic, dedicat sărbătorilor de iarnă. Costumați impecabil, micuții au interpretat cântece specifice, scenete, au recitat poezii și au dansat grațios, spre încântarea publicului numeros, format din părinți și bunici. Pentru efortul lor, toți copiii au primit daruri de la Moș Crăciun și aplauze din partea auditoriului.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie Armand Călinescu, a organizat lansarea noului număr al revistei-document *Restituiri Pitești,* publicație trimestrială a instituției. Evenimentul editorial a fost susținut de redactorul-șef al revistei, lector univ. dr. Marin Toma și de conf. univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești. Numărul 4 pe anul 2017 al revistei-document *Restituiri Pitești* cuprinde articole incitante, cu o tematică bogată: considerații privind categoria de existență în istoria filosofiei, semnat de magistratul Marius Andreescu, despre un mare dregător Para, înmormântat la Mânăstirea din Câmpulung, de conf. univ. dr. Claudiu Neagoe, despre clerici piteșteni în prima jumătate a secolului al XIX-lea, semnat de drd. Octavian Dărmănescu, despre relațiile transilvano-spaniole în perioada 1618-1648, de cercetător științific Oana Andreia Sâmbrian, despre motorsportul argeșean, semnat de ing. Nicolae Cosmescu, despre dialoguri și meditații metafizice despre literatură, muzică și artele plastice - Mihail Diaconescu, semnat de doctor în istorie Marin Toma.

■ Centrul Cultural Pitești, Parohia Pielcani, Școala Gimnazială Marin Preda, Școala Gimnazială Nicolae Simonide și Asociația Solidaritatea Umană Nova Pitești au organizat la Casa Cărții, expoziția de icoane pe sticlă, sub genericul „Icoana Ortodoxă, Lumina Credinței". La vernisaj au participat preotul Alexandru Jianu, profesoarele de arte plastice Tatiana Ciurea și Mădălina Barbu, poeta Denisa Popescu și elevi pasionați de artă. Manifestarea, care a stat sub semnul Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos, a mai cuprins un recital de colinde, oferit de tineri cu aptitudini muzicale.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, a organizat în Sala Ars Nova, de la la Casa Cărții, spectacolul muzical-literar, sub genericul „Mihai Eminescu – 168". Evenimentul a fost dedicat împlinirii a 168 de ani de la nașterea Luceafărului poeziei românești și Zilei Culturii Naționale. Manifestarea a cuprins un recital din lirica eminesciană, susținut de Grupul Folk P620, coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguș, evocarea personalității poetului nepereche de poeta-profesoară Allora Albulescu, precum și un recital de poezie din opera marelui dispărut, oferit de elevi de la Școala Gimnazială Nicolae Simonide și de Trupa de Teatru Robertto, sub îndrumarea actorului și muzicianului Robert Chelmuș. La eveniment au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, membri ai Fundației Literare Liviu Rebreanu, ai Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș și alți iubitori de cultură.

CARMEN ELENA SALUB

actualitate

Expoziţie de seminţe tradiţionale

Centrul Cultural Piteşti şi Grupul de iniţiativă „Seminţe cu Suflet" au organizat sâmbătă, 13 ianuarie, Expoziţia de Seminţe Tradiţionale, sub genericul „Seminţe cu Suflet". La evenimentul desfăşurat în Complexul Expoziţional „Casa Cărţii" au participat specialişti, dar şi pasionaţi ai grădinăritului din mai multe judeţe. Aceştia le-au oferit vizitatorilor seminţe şi plante cu rădăcină, toate cultivate în grădinile proprii, în scopul perpetuării soiurilor de calitate şi pentru protejarea biodiversităţii. Grupul de iniţiativă „Seminţe cu Suflet", care numără aproximativ 2000 de membri, a mai organizat acţiuni similare în Bucureşti, Buzău, Ploieşti, Iaşi, Slatina, Deva, Ialoveni, în Republica Moldova. Expoziţia de la Piteşti s-a bucurat de succes, fiind apreciată de toţi cei care i-au trecut pragul şi au plecat cu daruri specifice, dar şi cu recomandări privind cultivarea plantelor.

CARMEN ELENA SALUB

O, ce veste minunată...

(urmare din p. 24)

asigură el. Intrăm în biroul şefului de gară şi găsim, pe peretele din stânga o marmură dreptungiulară ce are în partea de sus un înscris vechi de peste un secol şi jumătate: „Şefii de gară/ Conducători ai staţiei R. Sărat de la înfiinţarea ei./ Numele şi prenumele/ Timpul funcţionărei". Tabelul începe cu Georgescu Dumitru (1861-1863) şi Klein Max (1883-1886) şi continuă, netulburat de războaie şi schimbări de regim, până azi. Sunt, deocamdată, 32 de nume, ultimul fiind al actualului şef de gară, d. Putinică Gheorghe, aflat în funcţie din 2009. L-am regăsit, cu mare emoţie şi pe Simescu Constantin (şef de gară între 1951 şi 1959), al douăzecilea în această onorantă şi nostalgică listă.

La Râmnic există un domn discret care-ţi poate îndeplini orice dorinţă intimă

Am aflat cum e iubirea, în ziua de azi, răsfoind jurnalele buzoiene apărute în luna august a anului 2017. Majoritatea sunt lucioase şi au un conţinut alunecos. Cei care-şi (mai) permit să critice administraţiile locale din judeţ au parte de o publicitate discretă venită din mediile private. Şi, în plus, de la domni şi de la doamne aflate în căutarea fericirii în amor. Un domn de 36 de ani doreşte o relaţie discretă cu o doamnă de 50-65 de ani. Un tânăr de 35 de ani, 1,67 m, ochi căprui, corp atletic, antialcoolic, nefumător, doreşte să-şi găsească jumătatea. Un tânăr de 36 ani, romantic, doreşte o relaţie cu o doamnă sau domnişoară frumoasă pentru o relaţie intimă de lungă durată. Un domn discret îndeplineşte orice dorinţă intimă doamnelor şi domnişoarelor la domiciliul acestora. Un domn de la ţară doreşte să găsească o femeie modestă şi necăjită, tot de la ţară şi tot în vârstă. Tânăr, 42 de ani, doreşte să cunoască o fată săracă pentru rămânere în casă. Eventual căsătorie. Tânăr 31 de ani caută o tânără foarte drăguţă între 24-29 de ani fără obligaţii. Pentru prietenie. "Doresc cunoştinţă cu o tânără de vârstă apropiată. Am 38 de ani". Alţii execută găuri în beton fără praf, trepidaţii şi zgomot. Sau execută cazane de ţuică la comandă, orice mărime şi le repară la client acasă. Un cetăţean vinde ouă de păun pentru incubaţie. Curtea Domnească angajează pizzar, ajutor de pizzar şi livrator.

„Mariana de la Zoiţa" a hotărât să ia, singură, viaţa în piept

M-am plimbat, alături de vărul meu, prin oraşul nou. Mi-a zis cât de mândru a fost, pe vremea când era la liceu, că un mare scriitor, Camil Petrescu, prin gura unui erou de-al său, şi-ar fi dorit să trăiască într-un oraş liniştit, patriarhal, precum era, odinioară, Râmnicu Sărat. Am luat-o de la Gară spre Centru. Am dat de un coafor şi-o frizerie deschise de însăşi "Mariana de la Zoiţa". Sala municipală de sport se numeşte, adecvat, „Vasile Ştefan". Grădina de vară „Cinema Progresul" e închisă dar („Important!"): „Restaurantul Max face înscrieri pentru cei care doresc să închirieze locaţia pentru mese festive, aniversări, nunţi şi boteze". Statuia lui Alexandru Vlahuţă e amplasată într-un giratoriu ceea ce îi conferă o vizibilitate maximă şi, astfel, opera lui Oscar Han poate fi admirată şi din faţă şi din profil şi din spate. Bustul lui Grigore Vieru e în faţa unui spaţiu mare, „de închiriat", şi a unei şaormării. Două ţigănci treceau indiferente pe lângă toate cele trei obiective. Era căldură mare şi erau îmbrăcate cam gros. Pe Casa de cultură am admirat trei plăci comemorative: una dedicată marei interprete lirice Florica Cristoforeanu, „o fiică de seamă a Râmnicului Sărat", alta lui Alexandru Sihleanu, la data când ar fi împlinit 100 de ani (1915-2015) şi, cea de-a treia, Clubului „Femina 2" (sau, poate, Z, grafia era imperfectă), dr. Georgeta Nicolau (în 2007). „Femme et l'homme boutique" avea, momentan, doar produse second hand. „Pescăria Crisstal" (cu doi de s) vindea peşte proaspăt: crap, caras, lin, somn, biban şi novac. „Franzela românească cu maia" era 1 leu. Asta pentru că „râmnicenii merită o pâine mai bună". Covrigi calzi găseşti „La Brotăcel". Te poţi poza la „Simică junior". Cofetăria „Albinuţa veselă" e peste drum de „ElectroLicuriciul". La „Colibri" poţi opta între a linge o îngheţată şi a te răcori c-o răcoritoare. „Televizor LED caut familie dornică de răzbunare pe televizorul vechi". Primarul Râmnicului dintre anii 1990- 2008, ing. Constantin Ghinoiu, a fost declarat cetăţean de onoare. Alături de alţi 6 merituoşi râmniceni. Primarul Sorin Cârjan mulţumeşte consilierilor că i-au votat în unanimitate pe toţi 7. (Am citat din *Scurt pe doi*, nr.7/339 din 4-10 august 2017, preţ 2 lei)

Epilog

Am ajuns acasă. Când am lăsat-o pe soră-mea la casa ei kilometrajul maşinii indica 1414 km. Când am ajuns eu acasă erau 1415 km. (Cei care vor face eventuale conexiuni cu distanţele parcurse, vom declara că, atunci când am plecat din Valea Jiului, kilometrajul nu era la zero...) Am urcat scările, m-am uitat în portofel să-mi fac o idee despre ulterioarele rectificări bugetare pe care trebuia să le operez în zilele următoare. Am găsit biletele de la Muzeul din Râmnicu Sărat. Acolo, nu am avut prea multe de văzut. Doi lei am dat, am văzut un muzeu de doi lei. În schimb, Muzeul ne-a făcut rost de un final neaşteptat de reportaj. Numerele biletelor erau: 1414 - pentru soră-mea şi 1415 - pentru mine. Ca să vezi fatalitate...

SFÂRŞIT

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu orfevrărie scitică.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2017, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

actualitate